

# *Natuurgebiedsplan Overijssel*

**Begrenzingsplan voor de nieuwe natuur en  
beheersgebieden in Overijssel**

Provincie Overijssel

Gewijzigd vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 25 september 2008

# ***Colofon***

**Datum**

Oktober 2008

**Auteur**

T. de Kogel

**Fotografie/Illustraties**

M. Horsthuis

**Inlichtingen bij**

T. de Kogel

LNL team Natuur en Landschap

tel: 038-4998583

e-mail: [T.J.d.Kogel@overijssel.nl](mailto:T.J.d.Kogel@overijssel.nl)

**Adresgegevens**

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2

Postbus 10078

8000 GB Zwolle

Telefoon 038 499 88 99

Fax 038 425 48 88

[www.overijssel.nl](http://www.overijssel.nl)

[postbus@overijssel.nl](mailto:postbus@overijssel.nl)

# Inhoudsopgave

<b>1</b>	<b>INLEIDING</b>	<b>5</b>
1.1	Leeswijzer	6
<b>2</b>	<b>BESCHRIJVING PER REGIO</b>	<b>7</b>
2.1	REGIO NOORDWEST OVERIJSEL	7
2.1.1	Natuur en landschap	7
2.1.2	Landbouw	8
2.1.3	Recreatie	8
2.2	REGIO NETWERKSTAD ZWOLLE-KAMPEN	9
2.2.1	Natuur en landschap	9
2.2.2	Landbouw	9
2.2.3	Recreatie	10
2.3	REGIO SALLAND	10
2.3.1	Natuur en landschap	10
2.3.2	Landgoederen	11
2.3.3	Landbouw	11
2.3.4	Recreatie	12
2.4	REGIO NOORDOOST OVERIJSEL	12
2.4.1	Natuur en landschap	12
2.4.2	Landgoederen	13
2.4.3	Landbouw	14
2.4.4	Recreatie	14
2.5	REGIO NOORDOOST TWENTE	14
2.5.1	Natuur en landschap	15
2.5.2	Landgoederen	15
2.5.3	Landbouw	15
2.5.4	Recreatie	16
2.6	REGIO ZUID TWENTE	16
2.6.1	Natuur en landschap	16
2.6.2	Landgoederen	16
2.6.3	Landbouw	17
2.6.4	Recreatie	17
2.7	RELATIE MET DE EU VOGEL- EN HABITATRICHTLIJN EN MET DE NATUURBESCHERMINGSWET	17
2.8	RELATIE MET HET BESTEMMINGSPAN	19
<b>3</b>	<b>NIEUWE NATUUR (PROVINCIALE SUBSIDIEREGELING NATUURBEHEER)</b>	<b>21</b>
3.1	STREEFBEELD REGIO NOORDWEST OVERIJSEL	21
3.1.1	Uitwerking per deelgebied	21
	- Gebieden rondom de Weerribben	21
	- Gebieden rondom de Wieden.	23
3.2	STREEFBEELD REGIO NETWERKSTAD ZWOLLE-KAMPEN	26
3.2.1	Uitwerking per deelgebied	26
3.3	STREEFBEELD REGIO SALLAND	29
	- Robuuste verbindingen	30
3.3.1	Uitwerking per deelgebied	30
3.4	STREEFBEELD REGIO NOORDOOST OVERIJSEL	34
	- Robuuste verbindingen	30
3.4.1	Uitwerking per deelgebied	35
3.4.2	Verbindingszones	45
3.5	STREEFBEELD NOORDOOST TWENTE	46
3.5.1	Uitwerking per deelgebied	46
3.5.2	Verbindingszones	51
3.6	STREEFBEELD ZUID TWENTE	53

	- Robuuste verbindingen	54
3.6.1	Uitwerking per deelgebied	54
3.6.2	Verbindingszones	58
3.7	BEHEERSPAKKETTEN EN BEHEERSSUBSIDIE	59
3.8	PSAN-PAKKETTEN IN NIEUWE NATUUR	60
3.9	AANKOOP OF PARTICULIER EINDBEHEER	61
3.10	SUBSIDIE FUNCTIEVERANDERING	62
3.11	INRICHTINGSSUBSIDIE	62
3.12	RECREATIESUBSIDIE	62
3.13	TOETSINGSCRITEIA	63
<b>4</b>	<b>BEHEERSGEBIEDEN OVERIJSEL (PROVINCIALE SUBSIDIEREGELING AGRARISCH NATUURBEHEER)</b>	<b>64</b>
4.1	STREEFBEELD	64
4.2	BEHEERSPAKKETTEN EN BEHEERSSUBSIDIE	64
4.3	GANZENGEBIEDEN	65
4.4	PROBLEEMGEBIEDEN	66
4.5	INRICHTINGSSUBSIDIE	66
4.6	OVERGANG VAN RBON	66
<b>5</b>	<b>SUBSIDIE AANVRAGEN</b>	<b>67</b>

bijlage 1. overzicht natuurdoelpakketten en natuurdoeltypen per deelgebied

bijlage 2. inrichtingsmodellen Ecologische verbindingzones in Overijssel  
kaartbijlagen

# 1 INLEIDING

In dit plan wordt nader uitwerking gegeven aan de begrenzing van de beheersgebieden en de nieuw te ontwikkelen natuurgebieden in Overijssel ter realisatie van de Ecologische Hoofstructuur(EHS) en de natuurdoelen buiten de EHS. De EHS in Overijssel is vastgesteld in het Streekplan Overijssel 2000+.

Dit Natuurgebiedsplan is onderverdeeld in zes regio's naar de indeling volgens het Gebiedsgericht werken (GGW). Hoofdstuk 2 geeft een algemene beschrijving van de betreffende gebieden, verdeeld in de verschillende regio's. In hoofdstuk 3 wordt uitwerking gegeven aan de begrenzing van de nieuwe natuur (Subsidieregeling Natuurbeheer). In hoofdstuk 4 wordt uitwerking gegeven aan de begrenzing van het beheersgebied (Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer).

Door de begrenzing van het gebied wordt het op basis van vrijwilligheid mogelijk subsidies te krijgen op basis van de Subsidieregeling natuurbeheer en Subsidieregeling Agrarisch natuurbeheer. Verwerving van gronden in gebieden aangeduid als "nieuwe natuur" vindt ook plaats op vrijwillige basis. In de beheersgebieden blijft de huidige bestemming van de grond in het bestemmingplan buitengebied van de Gemeente ongewijzigd. In de nieuwe natuurgebieden wordt de bestemming van de grond pas gewijzigd na verwerving of na het sluiten van een contract volgens de Subsidieregeling Natuurbeheer. Zolang dit niet is gebeurd, blijven alle bestaande ontwikkelingsmogelijkheden voor de agrarische bedrijven behouden.

Landelijk wordt er naar gestreefd om de te ontwikkelen natuurgebieden (nieuwe natuur) in 2018 gerealiseerd te hebben. Gezien de grote extensiveringsbehoefte van de landbouw zal de provincie gedurende de uitvoering van dit plan de voortgang regelmatig evalueren en indien nodig dit plan bijstellen. Ze streeft er naar om hierbij behalve de natuurdoelen ook de structuur van de blijvende landbouwbedrijven te verbeteren. Hierbij zal de provincie streven naar maatwerk in de begrenzing en deze aanpassen indien de natuurdoelen via een andere begrenzing gerealiseerd kunnen worden en hierbij de blijvende landbouwbedrijven versterkt kunnen worden. Deze finetuning van de begrenzing zal plaatsvinden in de integrale gebiedsprocessen die na invoering van het ILG in grote delen van de provincie zijn gestart.

In de beheersgebieden wordt gestreefd naar blijvende landbouw, die mede gericht is op natuur en landschap. Er worden geen onomkeerbare processen ingezet. De aanwijzing als beheersgebied of nieuwe natuur heeft geen gevolgen voor de bestemming in het kader van de ruimtelijke ordening (bestemmingsplan, streekplan) en het water- en milieubeleid.

In dit plan zijn **niet** de mogelijkheden opgenomen, die het Programma beheer biedt voor landschapsonderhoud. Dit is voor de hele provincie reeds gebeurd in het Landschapsgebiedsplan Overijssel. Dit plan is in het voorjaar van 2001 vastgesteld. Op basis van dit Landschapsgebiedsplan zijn beschikkingen voor landschapsonderhoud mogelijk.

Dit natuurgebiedsplan Overijssel is gebaseerd op de provinciale Subsidieregelingen Natuurbeheer en Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer. Op de vaststelling van dit plan is de, in afdeling 3.4 van de Algemene Wet Bestuursrecht geregelde procedure van toepassing.

## **1.1 Leeswijzer**

De in dit plan opgenomen gebieden worden beschreven volgens de indeling van het gebiedsgericht werken (GGW) in Overijssel, zoals dit vanaf 2004 is ingevoerd. In het GGW wordt onderscheid gemaakt in 6 regio's, waarin met verschillende partners aan de realisatie van vele doelen wordt gewerkt. Deze regio's betreffen:

- Noordwest Overijssel
- Netwerkstad Zwolle-Kampen
- Noordoost Overijssel
- Salland
- Zuid Twente
- Noordoost Twente

Deze regio-indeling is te vinden op de overzichtkaarten (A-3-formaat) en de grote kaarten (1:25.000) die separaat bij dit plan zijn gevoegd.

### **Wijzigingen ten opzichte van 2007**

In 2008 zijn in hoofdlijnen de volgende wijzigingen in het plan aangebracht:

- Het wijzigen van de ruim begrensde beheersgebieden voor akkerbeheer en botanisch beheer tot een concrete begrenzing
- Het opnemen van nieuw te ontwikkelen natuurgebieden in de gemeenten Enschede en Haaksbergen langs de Hagmolenbeek en bij het Buurserzand. Dit is een concrete invulling van de in dit gebied geplande robuuste verbindingzone.
- Het wijzigen van de begrenzing van nieuwe natuur vooral in de gemeente Dinkelland, maar ook op kleine schaal in de rest van de provincie, mede op verzoek van particulieren.
- Het wijzigen van een aantal ecologische verbindingzones.

Stippellijn rond robuuste verbindingen.

Op de kaart van het natuurgebiedsplan 2007 was rond de percelen die in het kader van de robuuste verbindingen waren begrensd een stippellijn aangegeven. Dit om te benadrukken dat de grenzen van de robuuste verbindingen als gevolg van de gebiedsprocessen nog konden wijzigen. Omdat dit uitgangspunt voor alle begrensde gebieden geldt (zie inleiding), is dit onderscheid op de kaarten nu niet meer aangegeven. Voor het aanvragen van subsidies of voor verkoop van gronden maakt het niet uit of de nieuwe natuur onderdeel uitmaakt van een robuuste verbinding, ecologische verbinding of Ecologische Hoofdstructuur.

## 2 *BESCHRIJVING PER REGIO*

### 2.1 *REGIO NOORDWEST OVERIJSEL*

Deze paragraaf heeft betrekking op de gebieden in het Noordwestelijke deel van Overijssel. Het betreft de gemeenten Steenwijkerland en Zwartewaterland. Het gebied wordt begrensd door de provinciegrens (west, noord en oost) en het Zwarte Water en de gemeentegrenzen Staphorst, Zwolle en Kampen.

#### 2.1.1 *NATUUR EN LANDSCHAP NOORDWEST OVERIJSEL*

In het noorden van de regio liggen de laagveenmoerasgebieden de Wieden en de Weerribben en in het noordoosten ligt het bosgebied van de Woldberg en het landgoed de Eese. Het laagveenlandschap van Wieden en Weerribben is sterk gevarieerd met bosrijke natuurgebieden, met petgaten en legakkers, hooilanden, rietlanden, grote meren en rationeel ingerichte landbouwpolders. De natuurgebieden Wieden en Weerribben beslaan circa 7000 ha. Aan de noord- en westzijde van de Weerribben en langs de west-, zuid-, en oostzijde van de Wieden liggen veenweidegebieden. Het ontginningsgebied rondom Scheerwolde is ten opzichte van het westelijke gebied grootschaliger en wordt intensiever gebruikt door de landbouw. In de zuidwesthoek van het gebied ligt het keileemplateau van het Hoge Land van Vollenhove met zijn kleinschalig landschap. Het gebied van de Woldberg en Eese is een uitloper van het Drentse keileemplateau. Dit gebied loopt door in het kleinschalig landschap van Paasloo. In het zuiden van de regio liggen de uitgestrekte weilanden rondom Genemuiden en Hasselt. Dit gebied is met name belangrijk als weidevogelgebied. Bijzonder in het rivierdal van de Vecht zijn de uiterwaardgebieden bij de monding van de Vecht en het Zwarte Water. Het rivierdal kent veel verschillende biotopen in zowel natte als droge milieus. Zeer bijzonder is met name de aanwezigheid van kievitsbloemterreinen langs de Vecht en Zwarte Water.

De belangrijkste natuurwaarden betreffen:

- De uitgestrekte laagveengebieden met hun bijzondere natuurwaarden
- De hogere zandgronden in de omgeving van Paasloo (noorden) en Vollenhove (Noordwesten);
- De in de ijstijd gevormde keileembult De Woldberg;
- Het uitgestrekte hoeven- en kampenlandschap met specieke waarden voor weidevogels;
- De internationale betekenis voor doortrekkende en overwinterende vogelsoorten, zoals Kleine Zwaan en Kollgans;
- De betekenis voor stroomdalflora, die voorkomt op overwallen dijken en graslanden;
- Het voorkomen van bijzondere geomorfologische verschijnselen

### 2.1.2 LANDBOUW

De landbouw is veruit de belangrijkste economische pijler in het gebied. Het gaat hierbij vooral om melkveebedrijven met een gemiddelde omvang. De zuidelijke gebieden in de regio, behoren tot de productiefste melkveegebieden van Overijssel, mede door de vruchtbaarheid van de grond (klei en veen). Het melkquotum ligt in dit gebied gemiddeld circa 20% boven dat van het gemiddelde bedrijf in de provincie.

De gemiddelde oppervlakte van de bedrijven in het noorden van de regio is vrij groot: boven de 30 hectare en ze horen bij de economisch sterkste bedrijven van Overijssel. Veel bedrijven aan de zuid- en westkant (Hoge Land van Vollenhove, Leeuwtveld, Barsbeker Binnenpolder, omgeving Giethoorn/Wanneperveen) zijn kleiner dan gemiddeld en hebben minder vaak een ligboxenstal. De landbouwbedrijven in het vaargebied (Dwarsgracht-Belt Schutsloot) hebben te maken met veel natuurlijke handicaps (moeilijk bereikbaar, nat etc.). De landbouwbedrijven in het Noordoosten (Woldberg) zijn eveneens duidelijk extensiever dan die in de polders.

Vooraf in en bij de Weerribben en Wieden is ook sprake van rietteelt en binnenvisserij. Dit gebeurt deels als hoofdberoep en deels als aanvulling op het gezinsinkomen.

### 2.1.3 RECREATIE

De Kop van Overijssel (het noorden van de regio), en dan met name Giethoorn als het Venetië van het Noorden, heeft landelijke bekendheid als recreatieve bestemming. Het waterrijke karakter trekt vele toeristen die het gebied onder meer per kano of electroboot willen verkennen. Dit betreft vooral dagtoeristen; kwalitatief betere toeristische slaappleaatsen zijn in het gebied slechts beperkt voorhanden. Zowel in het Wieden- als Weerribbengebied zijn kanoroutes uitgezet. De Wieden zijn eveneens van betekenis voor de grote watersport. De grote doorgaande vaarwegen maken deel uit van het landelijke hoofdtoerwaartnet als staande-mastroute. In het kader van de landinrichting zijn in recente jaren reeds diverse recreatieve fietspaden gerealiseerd.

Het gebied IJsseldelta (in het zuiden van de regio) is gelegen tussen de belangrijke recreatiegebieden van de Kop van Overijssel (zie boven), het Drents plateau en het Vechtdal. Voor de toerist heeft het gebied relatief minder betekenis. Het Zwarte Water is echter als verbindingsweg belangrijk voor motorvaartuigen.

Voor diverse kernen heeft het gebied vooral een belangrijke functie als recreatief uitloopgebied. Dat geldt onder meer voor Zwolle, Hasselt, Genemuiden en Meppel. De recreatieve medegebruiksmogelijkheden van natuur en landschap zijn in algemene zin matig tot slecht ontwikkeld en hier liggen nog kansen voor recreatie en de stedelijke leefomgeving.



## **2.2 REGIO NETWERKSTAD ZWOLLE-KAMPEN**

Deze regiobeschrijving heeft betrekking op de gebieden van de IJsseldelta en de Oeverlanden Zwarte Water en Vecht. Het gebied bevat grote delen van de gemeente Kampen en Zwolle.

### **2.2.1 NATUUR EN LANDSCHAP**

Meer dan 80% van het gebied bestaat uit grasland. In het westen liggen de uitgestrekte weilanden rondom Kampen. Centraal in het gebied ligt de IJssel, een gebied met veel vooral buitendijkse natuur. Het gebied kenmerkt zich door rust, ruimte en water. In het westelijk deel, de IJsseldelta, gaat het vooral om een belangrijk weidevogelgebied. De omgeving van het Zwarte Water voor weidevogels, maar ook voor riet-, water-, en moerasvogels van belang. Bijzonder is echter m.n. de aanwezigheid van Kievitsbloemterreinen. Op lage delen van de uiterwaarden en in geulen komen graslanden voor met soorten van het Dotterbloemtype en andere natte graslandtypen

Met het Waddengebied en de Zeeuwse delta wordt het rivierengebied veelal gerekend tot de enige echte natuurgebieden in ons land. Echt in die zin dat de menselijke invloed sterk wordt beperkt door de invloed van het water. Door dit kenmerk hebben de IJsseluiterwaarden veel van hun natuurkwaliteiten kunnen behouden. Om die reden hebben ze dan ook een sterke beleidsmatige bescherming gekregen. Zo vallen ze volledig in de Ecologische Hoofdstructuur, grotendeels onder de Vogelrichtlijn en gedeeltelijk onder de Natuurbeschermingswet. Door de Noord-Zuid ligging is de IJssel een belangrijke verbinding tussen de Gelderse Poort en het grote natuurcluster IJsseldelta, Wieden, Weerribben. Dat geldt met voor vissen en watervogels en in mindere mate voor zoogdieren en insecten. Ook zijn er belangrijke dwarsrelaties met de Veluwe, landgoederen en binnendijkse komgebieden.

De belangrijkste natuurwaarden betreffen:

- de grote betekenis voor vele bedreigde vogelsoorten, zoals kwak, zomertaling, kwartelkoning, waterral, watersnip, patrijs etc.;
- de internationale betekenis voor doortrekkende en overwinterende vogelsoorten, zoals kleine zwaan en kolgans;
- de betekenis voor stroomdalflora, die voorkomt op oeverwallen, rivierduinen en dijken;
- het voorkomen van bijzondere bostypen zoals het zachthoutoobos in de Duurse Waarden en het hardhoutoobos van het Zalkerbos;
- het voorkomen van bijzondere geomorfologische verschijnselen, zoals rivierduinen en kronkelwaarden.

### **2.2.2 LANDBOUW**

De melkveehouderij is veruit de belangrijkste bedrijfstak in het hele gebied. De omvang van de bedrijven is vrij gemiddeld voor Overijssel. Het overgrote deel van de cultuurgronden is in gebruik als grasland. De westelijke gebieden behoren tot de produktiefste melkveegebieden van Overijssel, mede door de vruchtbaarheid van de grond (klei en veen). Het melkquotum ligt in dit gebied gemiddeld circa 20% boven dat van het gemiddelde bedrijf in de provincie. In de IJsseluiterwaarden bevinden zich nog slechts een beperkt aantal bedrijven. Alleen in de Koppelerwaard en rond het Zalkerbos komen bedrijven in de uiterwaarden voor. Een ander deel van de uiterwaarden wordt als veldkavel gebruikt door boeren die hun bedrijfsgebouwen binnendijks hebben. De afgelopen decennia zijn veel boeren gestopt en hebben hun gronden aan de overheid verkocht. De steeds vaker optredende hoge waterstanden (ook in het groeiseizoen) spelen daarbij een belangrijke rol. Het grondgebruik is voor meer dan 90% grasland. In enkele hoger gelegen uiterwaarden wordt maïs geteeld.

### 2.2.3 RECREATIE

Het gebied IJsseldelta is gelegen tussen de belangrijke recreatiegebieden van de Kop van Overijssel, het Drents Plateau en het Vechtdal. Voor de toerist heeft het gebied relatief minder betekenis; van enig belang is met name de verblijfsrecreatie in het nabijgelegen Reestdal en de recreatietoervaart op de grote rivieren en Randmeren.

Voor diverse kernen heeft het gebied vooral een belangrijke functie als recreatief uitloopgebied. Dat geldt onder meer voor Zwolle en Kampen. De recreatieve medegebruiks-mogelijkheden van natuur en landschap zijn in algemene zin matig tot slecht ontwikkeld. Met name de oevers van de grote rivieren en Randmeren zijn nauwelijks voor recreatief medegebruik ontsloten.

De provincie en haar partners promoten de IJssel al geruime tijd als "cultuur- en natuurrivier". Tussen de prachtige Hanzesteden Deventer, Hattem, Zwolle en Kampen is zowel een fietsroute als een langeafstands-wandelpad gerealiseerd. Het fietspad loopt zelfs van Kampen tot het Duitse Wesel. Ook zijn er 5 pontvoorzieningen tussen Deventer en Kampen om rondgaande tochten langs beide oevers te maken. In diverse uiterwaarden zijn wandelpaden en vogelkijkhutten gerealiseerd. In een aantal natuurgebieden bestaat de mogelijkheid met de boswachter excursies te maken.

## 2.3 REGIO SALLAND

De regio Salland heeft betrekking op het gebied tussen het Vecht-Regge-gebied (noordgrens), de Sallandse Heuvelrug (oostgrens) en in het westen en zuiden de provinciegrens. Het omvat de gemeenten Deventer, Bathmen, Olst-Wijhe, Raalte, Zwolle, Hellendoorn en Rijssen-Holten.

### 2.3.1 NATUUR EN LANDSCHAP

Salland wordt globaal begrensd door de IJssel, de Vecht, de Sallandse Heuvelrug en de Schipbeek. In Salland zijn van oost naar west te onderscheiden de zandlandschappen (jonge ontginningen en kampen) en de rivierlandschappen (mengelgronden, kommen en oeverwallen). Met name op de overgang van het zandlandschap naar het rivierenlandschap lag een groot aantal landgoederen en buitenplaatsen. Dwars door de dekzanden heen snijden de beekdalen. Hierin worden beek- en broekeerdgronden aangetroffen. Van oudsher is Salland hydrologisch een afwisselend gebied. Naast de droge dekzanden bestonden er nattere zones met kwelwater of stagnerend regenwater.

Van oudsher was de kwel het sterkst in een zone waar het grondwater afkomstig van de Veluwe en die van de Sallandse Heuvelrug gezamenlijk uittrad. Hier bevinden zich nu nog een aantal kwelgebieden (o.a. Pleegsterweiden/Schoonheten, Gooiermars en Wolbroeken). Hondervijftig jaar geleden was een groot gedeelte van het gebied nog woeste grond. De stuwwal was grotendeels bedekt met heide, de zone aan de voet en de aangrenzende dekzandvlakte bestond grotendeels uit een nat gebied met hoogveentjes, natte heides, natte schraallanden en nat berkenbroekbos. Voor het overige bepaalde de mens het landschap. Het kleinschalige kampen-essenlandschap bestond uit akkers met houtwallen. De beekdalen werden gebruikt als weiden en hooilanden. De meeste bossen maakten deel uit van landgoederen.

De twee heiderestanten in Salland, buiten de Sallandse Heuvelrug zijn het Boetelerveld en het Wechelerveld. Het Boetelerveld bevat een oppervlakte vochtige heide, die echter sterk is verdroogd en vergrast met pijpestrootje. Daartussen komen soorten als klokjesgentiaan en tormentil nog voor. Binnen het Boetelerveld liggen nog kleine perceeltjes vochtig schraalgrasland, met soorten als blauwe zegge en welriekende nachtorchis. Daarnaast komt hier een redelijke oppervlakte loof- en naaldbos van arme zandgrond voor. Het Wechelerveld kent een intensief recreatief medegebruik. Hier komen, vooral op de overgang naar heischraal grasland, naast struikheide ook o.a. Kruipwilg, Tandjesgras en Tormentil voor. Het Luttenbergerven is een klein moerasgebied met o.a. vochtige schraalgraslanden, waaronder nog een redelijk gaaf blauwgraslandje, bloemrijke graslanden en zure broekbossen. Hier komen nog soorten voor als blauwe knoop, Spaanse ruiter en klokjesgentiaan.

Het gebied Pleegsterweiden (ten westen van Schoonheten) is het belangrijkste kwelgebied. In dit gebied komt waarschijnlijk nog regionale kwel aan de oppervlakte. De actuele botanische waarden in het gebied zijn hoog. Daarnaast komen hier nog enkele grienden voor. De Gooiermars is eveneens een belangrijk kwelgebied. Ook hier werden nog diverse kwelindicatoren aangetroffen.

De landgoedbossen zijn vooral belangrijk als leefgebied voor veel vogelsoorten, voor vleermuizen en grotere zoogdieren als de boomarter.

Daarnaast herbergt Salland nog een aantal goede weidevogelgebieden: Laag Zuthem, Wijnvoorden, Damhoek, Lemelerveld, Schanenbroek en Fliermaten.

#### IJsseluiterwaarden

Met het Waddengebied en de Zeeuwse delta wordt het rivierengebied veelal gerekend tot de enige echte natuurgebieden in ons land. Echt in die zin dat de menselijke invloed sterk wordt beperkt door de invloed van het water. Door dit kenmerk hebben de IJsseluiterwaarden veel van hun natuurkwaliteiten kunnen behouden. Om die reden hebben ze dan ook een sterke beleidsmatige bescherming gekregen. Zo vallen ze volledig in de Ecologische Hoofdstructuur, grotendeels onder de Vogelrichtlijn en gedeeltelijk onder de Natuurbeschermingswet. Door de Noord-Zuid ligging is de IJssel een belangrijke verbinding tussen de Gelderse Poort en het grote natuurcluster IJsseldelta, Wieden, Weerribben. Dat geldt met name voor vissen en watervogels en in mindere mate voor zoogdieren en insecten. Ook zijn er belangrijke dwarsrelaties met de Veluwe, landgoederen en binnendijkse komgebieden.

De belangrijkste natuurwaarden betreffen:

- de grote betekenis voor vele bedreigde vogelsoorten, zoals kwak, zomertaling, kwartelkoning etc.
- de internationale betekenis voor doortrekkende en overwinterende vogelsoorten, zoals kleine zwaan en kolgans.
- de betekenis voor stroomdalflora, die voorkomt op oeverwallen, rivierduinen en dijken
- het voorkomen van bijzondere bostypen zoals het zachthoutoobos in de Duurse Waarden en het hardhoutoobos van het Zalkerbos.
- het voorkomen van bijzondere geomorfologische verschijnselen, zoals rivierduinen en kronkelwaarden.

### **2.3.2 LANDGOEDEREN**

Landgoederen vormen karakteristieke elementen in het landschap van Salland. Hoewel een groot deel van de landgoederen in de loop der jaren is verdwenen, is plaatselijk hun aanwezigheid nog dominant, met name ten noorden van Deventer en rondom Heino. Het landschap wordt hier bepaald door historische landhuizen, parken, bossen en monumentale lanen. De landgoederen leveren hier een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van natuur, landschap en cultuurhistorie. Daarnaast zijn ze van betekenis voor de bosbouw, de landbouw en hebben ze een belangrijke recreatieve functie.

### **2.3.3 LANDBOUW**

In Salland is de melkveehouderij de belangrijkste bedrijfstak. Daarnaast is de varkenshouderij een belangrijke bedrijfstak. Het grootste deel van de cultuurgronden bestaat uit grasland. Daarnaast wordt met name veel snijmais verbouwd. De bedrijfsgrootte is vrij gemiddeld voor Overijssel. De verkaveling is redelijk goed (40-60 % is huiskavel), met uitzondering van het gebied rond Deventer en Heino. In het gebied zijn drie landinrichtingen in uitvoering (Marshoek-Hoonhorst, Salland-West en Raarhoek-Veldhoek) en één in voorbereiding (Olst-Wesepe). Het grootste deel van Salland (gemeenten Heino, Wijhe, Raalte, Olst, Deventer, Bathmen, Holten, Hellendoorn) valt binnen het reconstructiegebied.

In de IJsseluiterwaarden bevinden zich nog slechts een beperkt aantal bedrijven. Alleen in de Koppelerwaard, Schellerwaard en bij Fortmond komen bedrijven in de uiterwaarden voor. Een ander deel van de uiterwaarden wordt als veldkavel gebruikt door boeren die hun bedrijfsgebouwen binnendijks hebben. De afgelopen decennia zijn veel boeren gestopt en hebben hun gronden aan de overheid verkocht. De steeds vaker optredende hoge waterstanden (ook in het groeiseizoen) spelen daarbij een belangrijke rol. Het grondgebruik is voor meer dan 90% grasland. In enkele hoger gelegen uiterwaarden wordt mais geteeld.

### **2.3.4 RECREATIE**

De provincie wil, inspeland op de sterke kanten van Overijssel met anderen zorgen voor een geschakeerd aanbod van kwalitatief hoogwaardige toeristische en recreatieve voorzieningen. Het accent ligt op kleinschalig natuur- en milieuvriendelijk toerisme. In Salland is mede door de Recreatiegemeenschap Salland sinds jaar en dag gewerkt aan de realisatie van recreatieve fietspaden.

De laatste jaren zijn er diverse kuierroutes in Salland tot stand gekomen in gebieden met cultuurhistorische- natuur- en landschapswaarden. De provincie en haar partners promoot de IJssel al geruime tijd als "cultuur- en natuurrivier". Tussen de prachtige Hanzesteden Deventer, Hattem, Zwolle en Kampen is zowel een fietsroute als een lange-afstands-wandelpad gerealiseerd. Het fietspad loopt zelfs van Kampen tot het Duitse Wesel. Ook zijn er 5 pontvoorzieningen tussen Deventer en Kampen om rondgaande tochten langs beide oevers te maken. In diverse uiterwaarden zijn wandelpaden en vogelkijkhutten gerealiseerd. In een aantal natuurgebieden bestaat de mogelijkheid met de boswachter excursies te maken.

## **2.4 REGIO NOORDOOST OVERIJSSSEL**

In dit hoofdstuk wordt een algemene beschrijving gegeven van de regio Noordoost Overijssel waarin de beheersgebieden, de nieuwe natuur en de bestaande bos en natuur liggen. Er is aandacht besteed aan natuur, landschap, landgoederen, landbouw en recreatie. Dit deel omvat de gemeenten Staphorst Dalfsen, Ommen Hellendoorn en Hardenberg (inclusief de voormalige gemeente Gramsbergen).

### **2.4.1 NATUUR EN LANDSCHAP**

In de regio Noordoost Overijssel komen veel en grote bossen, natuurgebieden, landgoederen en waardevol cultuurlandschap voor. In het noorden van de regio ligt het moeras- en sigellandschap ten noordwesten van Rouveen en het weidegebied ten zuiden hiervan. In het oosten vormt het grensriviertje de Reest een half-natuurlijk geheel met veel hooilanden, wat hei en bos. Dit sluit aan op het Drentse deel van dit gebied. De omgeving van Rouveen (met name het gebied Olde Maten) is een belangrijk onderdeel van het laagveenmoerasgebied van Noordwest-Overijssel. De gebieden Rouveen, Ruiten en Veenenkampen worden daarnaast gekenmerkt door bijzondere sloot- en slootkantvegetaties. De reest is een bijzondere grensrivier wat vooral blijkt uit de bonte hooilanden aan beide zijden en een zeer diverse fauna. Binnen het gebied zijn tevens diverse gebieden met een overwegend agrarisch karakter aanwezig. Het betreft de gebieden Den Ham, Witharen, Dalmsholte/Giethmen en de polder de Marshoek.

Het Vecht-Regge gebied bestaat uit de volgende kenmerkende eenheden: rivierdal, stuwwallen, grote bosgebieden, heiden/vennen, landgoederen, oude cultuurlandschappen, kleinschalig oud cultuurlandschap, open graslandengebied, heide- en veenontginningsgebieden. Het rivierdal Van Vecht en Regge kent veel verschillende biotopen in zowel natte als droge milieus. Warmte- en droogte minnende soorten komen voor op dijken, rivierduinen en oeverwallen. In West-Europees opzicht, zijn de rivierduinen met Zwolse anjer, Grote tijm en Echt walstro en de struwelen met Jeneverbes en roos zeer bijzonder. Hetzelfde geldt voor de graslanden met Kievitsbloem langs de Vecht en Zwarte Water. Langs de Vecht en de Regge komen afgesneden meanders voor. Een deel ervan heeft een eenzijdige verbinding met de rivier. Alle stadia van verlanding van open water, drijftillen, riet en zeggemoeras tot en met broekbos komen voor.

Veel oude rivierlopen, vooral die langs de Regge, zijn geheel of deels dichtgeschoven. Zeer dynamische natuur, welke kenmerkend is voor een levend riviersysteem ontbreekt op landschapsschaal en slechts plaatselijk komt in het rivierdal bos voor.

Op lage delen van de uiterwaarden en in geulen komen graslanden voor met soorten van het Dotterbloemtype en andere natte graslandtypen. Op gradiënten met invloeden van het grondwater zijn soortenrijke schraalland - en kleine zeggen vegetaties te vinden. Deze typen zijn o.a. in de Rheezermaten, in het Junner- en Arriër Koeland en in de Eerder hooilanden te vinden.

De meeste cultuurgronden zijn intensief in gebruik.

Door grote variatie en de samenhang met grote natuurgebieden in de omgeving van het dal zijn de faunawaarden in het Vecht- en Regge gebied hoog. De otter is nog zeer lang in het Vechtgebied gesignaleerd. Als deze soort wordt uitgezet in het laagveengebied in Noordwest-Overijssel zoals is gepland, is het Vecht-Regge gebied kansrijk als toekomstig leef- en migratiegebied.

In het Vechtdal waar veel rivierduinen met struwelen en kleinschalig cultuurland voorkomt zijn vogelsoorten zoals grasmus en geelgors nog veelvuldig aangetroffen. Met een aantal soorten gaat het niet zo goed zoals patrijs, waterral en watersnip; het zijn bedreigde soorten. De ijsvogel is nog af en toe te zien en neemt door zachte winters en schoner water weer toe, terwijl de grauwe klauwier als broedvogel is verdwenen. Plaatselijk is er nog een redelijke weidevogelstand aanwezig, maar de weidevogelstand ontwikkelt zich zeer zorgelijk.

De rivierdalen zijn door hun variatie en geleidende beplantingen geschikt voor vlermuizen en kleine zoogdieren. De vele oude meanders en poelen spelen een belangrijke rol in het voorkomen van amfibieën waaronder knoflookpad en kamsalamander. Voor veel diersoorten is de combinatie van bosrijk gebied en gevarieerd dal belangrijk; er zijn veel ecologische relaties.

De Vecht en Regge hebben bijzondere betekenis voor de visfauna; van de Vecht zijn ongeveer 30 soorten bekend, waaronder diverse beschermde soorten.

In de gehele Vecht zijn vistrappen aanwezig bij de stuwen en bij de beneden- en boven Regge is dat ook het geval nu als laatste de kruising met het Overijssels kanaal is aangepast.

Van de 65 dagvlinders van Nederland, is ongeveer de helft in het Vechtgebied aangetroffen.

#### **LANDSCHAP**

Het gebied is gekenmerkt door een aantal landschapseenheden met elk een zeer herkenbare, eigen karakteristiek. Aan deze eigenheid ligt het abiotisch milieu, het riviersysteem en ook de invloed van de mens ten grondslag.

Landschappelijke structuren

Landschappelijk is de regio Noordoost Overijssel te beschrijven aan de hand van de volgende hoofdstructuren: 1) de stuwwallen, 2) de watersystemen van Vecht, Regge en Reest, 3) de reliëfrijke dekzandgebieden en 4) enkele grootschalige vlakke cultuurgebieden.

De belangrijkste natuur en landschapswaarden betreffen:

- Het voorkomen van geomorfologische verschijnselen, zoals de Stuwwallen, rivierduinen en dekzandruggen.
- Het voorkomen van verschillende zeldzame soorten of soortengroepen in bossen heide en de verschillende waterlopen.

### **2.4.2 LANDGOEDEREN**

In de regio Noordoost Overijssel liggen veel landgoederen. Zij vormen economische eenheden die niet alleen een belangrijk aandeel leveren in de kwaliteit van natuur, landschap en cultuurhistorie maar eveneens voor de landbouw, de bosbouw en de recreatie van groot belang zijn. Verder zijn landgoederen van betekenis voor waterhuishouding en milieu. Veel landgoederen zijn gerangschikt onder de Natuurschoonwet.

Veel landgoederen hebben zowel een karakteristiek landhuis, kenmerkende streekeigen boerderijen, oude parkbossen, multifunctionele bossen, essen en andere oude cultuurlandschappen.

De afwisseling in de diverse terreintypen is tevens een afspiegeling van de verwevenheid van functies, waardoor een landgoed zich in het bijzonder onderscheidt van andere bedrijven.

### **2.4.3 LANDBOUW**

De regio Noordoost Overijssel kent relatief veel natuur, bossen en recreatieterreinen vergeleken met agrarische gebieden elders in de provincie. Toch is de landbouw een belangrijke functie en de drager van het landschap.

Tweederde van de grond in de regio is landbouwgrond; daarvan is tweederde grasland en een derde bouwland. De structuur van de landbouw in de regio verschilt niet zoveel van de landbouw elders op de zandgebieden. De melkveehouderij is voor het gebied als geheel de belangrijkste tak. Hasselt Gramsbergen en de gebieden rond Rouveen wijken als niet-zandgebieden van dit totaalbeeld wat af; het zijn gebieden met overwegend melkveehouderij die gemiddeld wat groter zijn dan in de rest van de regio.

Vooraf in de gemeente Hardenberg en het gebied Ommen noord is de akkerbouw te vinden. In Overijssel en ook in Vecht-Regge is dit een kleine bedrijfstak.

De intensieve veehouderij komt verspreid overal op de zandgronden voor maar in Ommen, Bergentheim en Den Ham toch wat meer. Voor de regio Noordoost Overijssel blijkt dat het oppervlak cultuurgrond in gebruik bij de landbouw licht toeneemt. Dat is verklaarbaar door gebruik van grond buiten het gebied en mogelijk zelfs buiten de provincie én door het preciezer meetellen van de grond (vanwege mestrechten). Afname van het aantal bedrijven en ook verkoop/verhuur van melk met omschakeling naar vleesvee speelt daarbij een rol.

### **2.4.4 RECREATIE**

de regio Noordoost overijssel is een recreatiegebied bij uitstek.

Er is een groot aantal kampeerbedrijven en diverse hotels en andere accommodaties waarvan de meeste in Ommen en Hardenberg liggen.

De Vecht is een toeristische vaarroute voor kano's en voor motorvaartuigen gedeeltelijk bevaarbaar. Het aantrekkelijke landschap, de omvangrijke bossen, de natuur, het cultuurlandschap en de dorpen en steden vormen de aanleiding voor een verblijf in de regio. Door de regio Noordoost Overijssel lopen diverse lange afstandsroutes zoals het Pieterpad, Het Maarten van Rossum pad en het Vechtdalpad.

Onder meer vanwege ligging en bereikbaarheid, interne ontsluiting en aanwezigheid van accommodaties leent de regio zich meer nog dan andere gebieden voor het verder ontwikkelen van het actief- en het natuurtoerisme.

Extensivering en kwaliteitsverbetering zijn belangrijke items in de verblijfsrecreatieve sector.

De ontwikkelingsplannen van de deelgebiedscommissies geven aan dat voor kwaliteitsverbetering en extensivering ruimte nodig is. Diverse bedrijven spelen daarop in en hebben natuurbedrijfsplannen ontwikkeld.

Agrarisch natuurbeheer, ontwikkelen van nieuwe natuur en versterken van cultuur- en landschapswaarden sporen goed met de beoogde kwaliteitsverbetering in de toeristisch- recreatieve sector. Het ontwikkelen van een grootschalig natuurgebied centraal in de regio Noordoost Overijssel en daarin op termijn een min of meer natuurlijke ontwikkeling toestaan, waarbij de openheid van het Vechtdal via begrazing in stand wordt gehouden, past bij recreatieve doelen.

Het ontwikkelen van natuur dichtbij de stad in de corridor gebieden (gebieden waar Vecht en Regge en ook de Reest door stedelijk gebied lopen) is een kans voor recreatie en de stedelijke leefomgeving.

## **2.5 REGIO NOORDOOST TWENTE**

In dit hoofdstuk wordt een algemene beschrijving gegeven van de regio Noordoost Twente waarin de beheersgebieden, de nieuwe natuur en de bestaande bos en natuur liggen. Er is aandacht besteed aan natuur, landschap, landgoederen, landbouw en recreatie. Dit deel omvat de gemeenten Tubbergen, Dinkelland Oldenzaal en Losser.

### 2.5.1 *Natuur en landschap*

Het gebied wordt gekenmerkt door een grote variatie aan landschapstypen, bijzondere natuurwaarden en een gevarieerde bodemkundige opbouw en waterhuishouding, waarin ook de mens een belangrijke factor is geweest. Vlak bij elkaar komen kleinschalige houtwalgebieden, soortenrijke bossen, beekdalen, vochtige heidegebieden en open landbouwgebieden voor. Kenmerkend zijn de stuwwal van Oldenzaal en de stuwwal van Ootmarsum met relatief grote hoogteverschillen. Ten westen hiervan ligt het bekken van Hengelo met een aantal van oost naar west stromende beken die op de beide stuwwallen ontspringen. In dit gebied liggen een aantal kwelgebieden waar grondwater vanuit de stuwwallen aan de oppervlakte komt. Ten oosten van de stuwwallen stroomt de Dinkel waarvan vooral de bovenloop nog een nagenoeg natuurlijk karakter heeft. De benedenloop is grotendeels gekanaliseerd. Ten oosten van de Dinkel liggen vrij open heideontginningen met verspreid enkele heidereservaten.

De bodemkundige opbouw varieert in grote lijnen van veld- en haarpodzolen en tertiaire kleigronden op de stuwwallen en in het oostelijk dekzandgebied, tot enkeerdgronden op de essen en kleiachtige (beekdal)gronden in de beekdalen.

De waterhuishouding wordt gekenmerkt door het grote aantal stroomgebieden dat in het gebied valt te onderscheiden, waarbij de stuwwal als hoofdwaterscheiding fungeert. In grote lijnen vormen de stuwwallen en dekzandruggen de infiltratiegebieden en de beekdalen de kwelgebieden. De regio Noordoost Twente omvat de gemeenten Tubbergen, Dinkelland, Oldenzaal en Losser.

### 2.5.2 *Landgoederen*

In het gebied liggen veel landgoederen. Het merendeel hiervan is gerangschikt onder de Natuurschoonwet 1928. Het landgoed Singraven is eigendom van de Stichting Edwina van Heek. Dit is een door het rijk erkende Natuurbeschermingsorganisatie.

Doelstelling van de landgoedeigenaren is handhaving en ontwikkeling van de op het landgoed aanwezige waarden en functies. Om dit te bereiken wordt gestreefd naar een economisch en ecologisch duurzame basis. Belangrijk is te bedenken dat landgoederen geen statische eenheden zijn. De huidige waarden en functies van landgoederen hebben zich ontwikkeld door in te spelen op veranderingen. Met betrekking tot de inzet van instrumenten en middelen geldt dat de rangschikking onder de Natuurschoonwet gewaarborgd is.

### 2.5.3 *Landbouw*

De landbouwkundige structuur van het gebied is reeds beschreven in het gebiedsperspectief Noordoost-Twente. De meeste bedrijven zijn gespecialiseerd in de rundveehouderij (ca. 80%). De landbouw in dit gebied is kleinschalig. Er komt een groot scala aan bedrijfstypen voor. Hiervan is het grootste gedeelte van de bedrijven gespecialiseerd in de melkveehouderij. Deze bedrijven hebben een gemiddelde omvang van 40 melkkoeien op een areaal van 23 ha cultuurgrond. De gemiddelde veebezetting ligt op ca 3.2 GVE/ha grasland en voedergrassen.

De belangrijkste neventak is de vleesveehouderij. Het aantal stuks vleesvee in dit gebied is hoger dan gemiddeld in Twente. Dit verklaart mede de hoge veebezetting op de rundveehouderijbedrijven in dit gebied. Na de rundveehouderij is de varkenshouderij de belangrijkste bedrijfstak. Akker- en tuinbouw komen nauwelijks voor.

Circa 32 % van de agrarische bedrijven heeft een bedrijfsomvang van meer dan 70 nge. Dit is voldoende voor 1 volwaardige arbeidskracht. Op 65 % van de bedrijven is het bedrijfshoofd ouder dan 50 jaar en is een opvolger aanwezig. Dit is hoger dan gemiddeld in Overijssel.

De werkgroep Dinkeldalboeren heeft voor het Dinkeldal het rapport "De landbouw in het Dinkeldal" gemaakt. Hierin is een gedetailleerd overzicht gegeven van de bedrijfssituatie. In het Dinkeldal liggen 61 bedrijven die 376 ha in het Dinkeldal hebben. Deze 61 bedrijven hebben in totaal 1510 ha in de hele landinrichting Losser.

## 2.5.4 Recreatie

In het gebiedsperspectief zijn de kenmerken en knelpunten van de recreatief/toeristische structuur in noordoost Twente beschreven.

De combinatie van het aantrekkelijke landschap met de vele natuur, en de vele cultuurhistorische elementen en streekeigen folkloristische gebruiken maakt noordoost Twente bijzonder aantrekkelijk voor de recreant of de toerist. Toerisme en recreatie is een belangrijke economische factor in het gebied. Er zijn veel verblijfs- en dagrecreatieve voorzieningen

Belangrijke voor dit plan relevante knelpunten zijn het beperkte aanbod van wandel en ruiterspaden, onvoldoende productdifferentiatie bij kampeerbedrijven, onvoldoende aandacht voor toeristisch kamperen en weinig mogelijkheden voor verblijf bij particulieren.

## 2.6 REGIO ZUID TWENTE

### 2.6.1 Natuur en landschap

Landbouw, natuur, stad en infrastructuur komen in elkaars nabijheid voor en zijn sterk met elkaar verweven.

Karakteristiek voor zuid-Twente is het voorkomen van grote bevolkingsconcentraties in de directe nabijheid van aantrekkelijke landschappen. Dit is niet alleen het geval bij de drie grote steden maar ook bij kernen als Goor en Haaksbergen.

Het veelzijdige landelijk gebied is van belang voor de recreatie en het toerisme. Het is een uitloopegebied voor de eigen inwoners en vervult tevens een belangrijke toeristische functie.

Dit uit zich ondermeer in de aanwezige verblijfsrecreatie, dagrecreatieterreinen en mogelijkheden voor recreatief medegebruik zoals wandelen, fietsen, vissen en kanoën.

Een belangrijk deel van de hoofdinfrastructuur van Overijssel (A1, N35, Twentekanaal, spoorlijnen) doorkruist de ecologische structuur van dit gebied.

De landbouw bestaat uit rundveehouderij en voor een relatief groot deel ook uit varkens- en pluimveehouderij en kenmerkt zich door intensief grondgebruik. Plaatselijk is het grondgebruik extensiever, met name op landgoederen en bij Enschede.

Het water loopt van zuidoost naar noordwest door vele beken en beekjes die sterk door de mens zijn beïnvloed. Het Twentekanaal speelt een belangrijke rol in de waterhuishouding.

Het water verdwijnt snel uit het gebied. Er zijn landbouw- en natuurgebieden verdroogd, maar ook zijn er (te) natte situaties voor de landbouw.

De natuur is divers, deels van hoge kwaliteit, het landschap is aantrekkelijk en de waarden van het cultureel erfgoed zijn hoog. Kenmerkend is ook het grote aantal landgoederen (ca. 80 landgoederen), waarvan enkele zeer grote (Twickel en Weldam).

Voor uitgebreidere beschrijvingen v.d. deelgebieden in Zuid Twente wordt verwezen naar de begrenzingenplannen die voor het natuurgebiedsplan Zuid-Twente zijn opgesteld.

### 2.6.2 Landgoederen

In het gebied liggen veel landgoederen (ca. 80), waarvan veel kleine en enkele zeer grote, zoals Twickel.

Het merendeel hiervan is gerangschikt onder de Natuurschoonwet 1928. Het landgoed Zonnebeek is eigendom van de Stichting Edwina van Heek. Dit is een door het rijk erkende natuurbeschermingsorganisatie.

Doelstelling van de landgoedeigenaren is handhaving en ontwikkeling van de op het landgoed aanwezige waarden en functies. Om dit te bereiken wordt gestreefd naar een economische en ecologische duurzame basis. Landgoederen zijn geen statische eenheden; de huidige waarden en functies hebben zich ontwikkeld door in te spelen op veranderingen. Met betrekking tot het natuurgebiedsplan/beheersgebiedsplan geldt dat de rangschikking onder de Natuurschoonwet gewaarborgd is.



### 2.6.3 Landbouw

In vergelijking met andere delen van Overijssel vormt Zuid-Twente een vrij intensief veehouderijgebied. De veebezetting verschilt wel sterk per gemeente.

De bedrijfsomvang is gemiddeld wat kleiner dan in de rest van Overijssel. Bedrijfseconomisch gezien zijn daarom veel (ongeveer de helft van de) bedrijven niet levensvatbaar (tenzij als nevenberoepsbedrijf).

De landbouw bestaat uit rundveehouderij en voor een relatief groot deel ook uit varkens- en pluimveehouderij.

De helft van de bedrijfshoofden is ouder dan 55 jaar. Hiervan heeft ongeveer de helft geen opvolger.

### 2.6.4 RECREATIE

In de beleidsnota Recreatie en Toerisme "Struinen door de Tuin van Nederland" heeft de provincie Overijssel de speerpunten van beleid voor deze sector aangegeven. Voor het gebied van de Engbertsdijksvenen en het Veenschap zijn de belangrijkste speerpunten: beleving van natuur en landschap, routegebonden recreatie, waterrecreatie, verblijfsrecreatie en promotie.

## 2.7 **RELATIE MET DE EU VOGEL- EN HABITATRICHTLIJN EN MET DE NATUURBESCHERMINGSWET**

De Natuurbeschermingswet 1998 biedt de mogelijkheid om voor beschermde natuurmonumenten een beheerplan vast te stellen. Volgens artikel 17 van deze wet is het mogelijk om aan de eigenaar of gebruiker van een beschermd natuurmonument een vergoeding te geven voor de uitvoering van het beheerplan, voor zover die kosten daarvan redelijkerwijze niet of niet geheel ten laste van hem/haar behoren te komen. Deze kosten moeten dan wel direct voortvloeien uit een door GS vastgesteld beheerplan.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen de komende jaren beheerplannen worden opgesteld. Artikel 19a van de Natuurbeschermingswet stelt het opstellen van deze beheerplannen verplicht. Naar verwachting zullen deze beheerplannen in 2010 gereed zijn. Op grond van de nu bekende informatie zal uitvoering van deze beheerplannen moeten worden gefinancierd uit bestaande geldstromen.

Op enkele plaatsen vallen de in de natuurgebiedsplannen aangeduide percelen geheel of gedeeltelijk samen met gebieden die op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 zijn aangewezen als beschermd natuurmonument. Het is niet toegestaan voor een en dezelfde activiteit twee verschillende vergoedingen naast elkaar te verstreken. Waar nodig dient dan ook afstemming met (de vergoedingen in het kader van) artikel 17 van de Natuurbeschermingswet 1998 plaats te vinden. Hierbij hebben vergoedingen op basis van het Programma Beheer (SN en SAN) prioriteit.

In de gevallen van overlap kan eventueel een aanvullende subsidie op grond van art. 17 van de Natuurbeschermingswet 1998 worden toegekend. Dit kan alleen als het beheerpakket op grond van dit programma onvoldoende mogelijkheden biedt om de in het beheerplan genoemde doelstellingen van het gebied te beschermen of te behalen. Dit zal per geval beoordeeld moeten worden. Als in een beschermd natuurmonument maatregelen moeten worden uitgevoerd die niet kunnen worden vergoed op grond van het Programma Beheer blijft de Natuurbeschermingswet 1998 van toepassing.

---

Regio Noordwest Overijssel

---

Weerribben	Natura 2000 (VHR)
Wieden	Natura 2000 (VHR)
Zwarte Water (uiterwaarden Zwarte water en Vecht)	Natura 2000 (VHR)
Antjeskolk	beschermd natuurmonument

---

Regio Netwerkstad Zwolle-Kampen

---

Zwarte meer	Natura 2000 (VHR)
Ketelmeer & Vossemeer	Natura 2000 (VR)
Zwarte Water (uiterwaarden Zwarte water en Vecht)	Natura 2000 (VHR)
IJsseluiterwaarden	Natura 2000 (VHR)
Drontermeer	Natura 2000 (VHR)

---

Regio Noordoost Overijssel

---

Olde Maten en Veerslootranden	Natura 2000 (HR)
Vecht en Beneden Regge	Natura 2000 (HR)

---

Regio Salland

---

Boetelerveld	Natura 2000 (HR)
't Oostermaet	Beschermd natuurmonument
IJsseluiterwaarden	Natura 2000 (VHR)

---

Regio Zuidwest Twente

---

Sallandse Heuvelrug	Natura 2000 (VHR)
Wierdense Veld	Natura 2000 (HR)
Borkeld	Natura 2000 (HR)
Weldam	Beschermd natuurmonument
Heideterreinen Twickel	Beschermd natuurmonument
Boddenbroek	Natura 2000 (HR)
Buurzerzand & Haaksbergerveen	Natura 2000 (HR)
Witteveen	Natura 2000 (HR)
Aamsveen	Natura 2000 (HR)
Engbertsdijksvenen	Natura 2000 (VHR)

---

---

Noordoost Twente

---

Springendal en Dal van de Mosbeek	Natura 2000 (HR)
Bergvennen en Brecklenkampse Veld	Natura 2000 (HR)
Achter de Voort, Agelerbroek & Volterbroek	Natura 2000 (HR)
Dinkelland, (incl. Punthuizen en Stroothuizen)	Natura 2000 (HR)
Landgoederen Oldenzaal	Natura 2000 (HR)
Lemselermaten	Natura 2000 (HR)
Snoeyinksbeek	Natura 2000 (HR)
Lonnekermeer	Natura 2000 (HR)

---

## **2.8      *RELATIE MET HET BESTEMMINGSPLAN***

De vaststelling van dit Natuurgebiedsplan leidt niet tot aanpassingen van de bestemmingen in het bestemmingsplan buitengebied.

Een bestemmingsplan zal pas worden gewijzigd nadat de gronden - aangeduid als nieuwe natuur - op vrijwillige basis zijn aangekocht of als daarvoor een overeenkomst particulier natuurbeheer is afgesloten. De provincie is voorstander voor het opnemen van een wijzigingsbevoegdheid voor B&W in het bestemmingsplan buitengebied; diverse gemeenten kennen deze werkwijze al. Bij aanvragen particulier beheer kan, afhankelijk van het inrichtingsplan en de huidige bestemming, het nodig zijn om een aanlegvergunning aan te vragen bij de gemeente. Volgens de provinciale ontgrondingenverordening Overijssel 1997 (artikel 1, lid g) is er geen ontgrondingsvergunning vereist als er minder dan 10.000 m<sup>3</sup> wordt ontgraven en grondlagen dieper dan 3 meter beneden het oorspronkelijke niveau ongemoeid blijven .



### 3 *NIEUWE NATUUR (PROVINCIALE SUBSIDIEREGELING NATUURBEHEER)*

Het onderdeel begrenzing Nieuwe Natuur in Overijssel, is de uitwerking van een deel van de ecologische hoofdstructuur (EHS), zoals die is vastgesteld in het streekplan Overijssel 2000+ . De kern van de EHS bestaat uit een samenhangend stelsel van bestaande bos en natuurgebieden en verbindingzones, die de verschillende onderdelen met elkaar verbinden . Door Nieuwe Natuur te begrenzen wordt de Subsidierегeling Natuurbeheer van kracht en kan voormalige agrarische grond omgezet worden in natuur. In dit hoofdstuk worden de achtergronden van de te ontwikkelen natuurgebieden nader toegelicht.

#### **3.1 STREEFBEELD REGIO NOORDWEST OVERIJSSSEL**

Het regio natuurgebiedsplan en beheersgebiedsplan Noordwest Overijssel kan een belangrijke bijdrage leveren aan de realisatie van het streefbeeld. Op de plankaart (zie bijlage) staat aangegeven welke gebieden zijn aangewezen als te ontwikkelen "nieuwe natuur".

Binnen deze te ontwikkelen natuurgebieden worden een aantal natuurdoeltypen nagestreefd. Deze behoren voor het grootste deel tot de doeltypen van het laagveengebied, de hogere zandgronden en het rivierengebied. Om een natuurdoeltype te kunnen bereiken zijn in de Subsidierегeling Natuurbeheer (SN) een aantal natuurdoelpakketten opgenomen. De exacte ligging van natuurdoeltypen is nu nog niet per perceel aan te geven. Dit zal bepaald worden in een per perceel of gebied op te stellen inrichtingsplan. Om de natuurdoelen te kunnen bereiken zijn in de meeste gevallen een aantal inrichtingsmaatregelen nodig. Per deelgebied is aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd

De als nieuwe natuur begrensde weidevogelgebieden in Noordwest-Overijssel zijn vrijwel allemaal ook belangrijke gebieden voor overwinterende ganzen. Het pakket wintergastenweide is hier echter niet opengesteld, omdat het beheer van weidevogels meer eisen stelt en de beschikbare weidevogelpakketten in het algemeen niet strijdig zijn met wintergastenbeheer.

##### **3.1.1 UITWERKING PER DEELGEBIED**

Hieronder wordt kort per deelgebied aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd. De deelgebieden zijn ook in de kaartbijlage weergegeven. In bijlage 1 is per deelgebied aangegeven welke pakketten, quota en natuurdoelen worden nagestreefd.

##### ***Gebieden rondom de Weerribben***

###### VERBINDING OSSENZIJL

Dit gebied verbindt de laagveenmoerasgebieden de Weerribben en Rottige Meente en vergroot daarmee het leefgebied en de uitwisselingsmogelijkheden van dieren (en planten). Dit is van grote betekenis voor de overlevingskansen en het voortbestaan van veel kwetsbare soorten (o.a. Otter). De natuurdoeltypen die hier worden nagestreefd zijn: een afwisseling van laagveenmoeras, open water (zoetwatergemeenschap), rietland/ruigte en rietcultuur. Belangrijk is dat de realisatie van de natuurdoeltypen plaats vindt in een mozaïekpatroon. Hierdoor ontstaat veel afwisseling en gradienten. Dit heeft een zeer grote meerwaarde voor riet-, water- en moerasvogels (o.a. Roerdomp, Bruine kiekendief) en voor de ontwikkeling van bijzondere moeras- en waterplanten.

Voor dit laatste is het afgraven van de teelaardelaag noodzakelijk. De rietcultuur zal voornamelijk geconcentreerd worden langs de randen van het gebied en bij de weg. Voor een optimaal functioneren van de verbindingzone zou deze bij het boezempeil van de Weerribben en Wieden moeten worden betrokken (afgraving noodzakelijk). Voor de fauna is de weg Steenwijk-Ossenzijl op deze locatie een groot knelpunt.

#### HOOILANDEN WEERRIBBEN EN LAGE WEG

Het betreft veel graslandjes in en om de Weerribben. De doelstelling is hier botanisch beheer gericht op bloemrijk grasland en nat schraalgrasland (hooiland) en op de ontwikkeling van bloemrijke sloten en slootkanten met bijzondere plantensoorten. Daarnaast zijn deze perceeltjes ook van grote betekenis voor insecten en vlinders. Voor realisatie van nat schraalgrasland kan lokaal plagen een goede maatregel zijn.

#### MEENTHEBRUG

Ten noorden van het kanaal betreft het van noord naar zuid een overgang van grazige (droge) vegetaties naar riet, water en moeras. Ten zuiden van het kanaal betreft het westelijke deel een afwisseling van riet, water en moeras (mozaïekpatroon) en het oostelijke deel de ontwikkeling van nat schraalgrasland. Voor de realisatie van nat schraal grasland is het verwijderen van de teelaardelaag noodzakelijk.

#### ROOMSLOOT/VELDHUISWEG

In de lagere delen van dit gebied (oostelijk deel) is het natuurdoel een afwisseling van laagveenmoeras, open water (zoetwatergemeenschap) en rietland/ruigte. Voor de ontwikkeling van botanische en aquatische waarden is het verwijderen van de teelaardelaag noodzakelijk. In het westelijk deel en ten noorden van de Veldhuisweg is het natuurdoel weidevogelbeheer gericht op (zeer) 'kritische' weidevogelsoorten als Watersnip, Slobeend, Zomertaling, Kempfaan, Grutto en Tureluur. Hierbij hoort een waterpeil van ca. 5-25 cm beneden maaiveld met plaatselijk plas-dras situaties. Voor behoud en versterking als broedgebied voor Grutto en Tureluur is een regelmatige bemesting met organische mest (bij voorkeur ruige mest) noodzakelijk. Daarnaast is het doel in dit gebied ontwikkeling van bloemrijke sloten en slootkanten (botanisch beheer).

#### POLDER WETERING WEST

In deze polder is het natuurdoel een mozaïek van laagveenmoeras, open water (zoetwatergemeenschap), rietland/ruigte, nat schraalgrasland en rietcultuur. Aanleg dient plaats te vinden in een mozaïekpatroon.

Dit heeft een zeer grote meerwaarde voor bijzondere riet, water- en moerasvogels (o.a. Roerdomp, Bruine kiekendief, Purperreiger, Waterral), maar ook voor het leefgebied van o.a. de Otter.

Daarnaast kan in beperkte mate het ontwikkelen van nat schraalgrasland worden nagestreefd. Voor het ontwikkelen van natte schraalgraslanden en voor de ontwikkeling van botanische en aquatische waarden is het verwijderen van de teelaardelaag noodzakelijk. Om een zo groot mogelijke diversiteit van droog naar nat te krijgen zal reliëf aangebracht moeten worden en is compartimentering binnen dit gebied noodzakelijk. Dit wil zeggen dat als overgang tussen de natuurdoeltypen die onder water komen te staan (riet, open water en moeras, ribben/lage kades moeten worden gemaakt (met b.v. riet), van waaruit verdere verlanding kan plaatsvinden. Bij te grote aaneengesloten blokken die onder water verdwijnen zal door wind- en waterbeweging de verlanding niet op gang komen. Langs de bebouwing van Wetering-West wordt een strook opgehoogd. Langs deze strook wordt aan de kant van de nieuwe natuurgebieden relatief diep water (circa 0.8 meter) aangelegd. Samen vormt het een overgangzone van circa 150 meter tussen de nieuwe natuur en de bebouwing. Het westelijk deel van de polder zou tot rustgebied kunnen worden ingericht voor riet-, water- en moerasvogels, reigerachtigen en de Otter. Voor de fauna is de weg Steenwijk-Blokszijl op deze locatie een groot knelpunt.

#### POLDER WETERING OOST

In deze polder is het natuurdoel een mozaïek van laagveenmoeras, open water (zoetwatergemeenschap), rietland/ruigte en rietcultuur. Aanleg dient plaats te vinden in een mozaïekpatroon. Dit heeft een zeer grote meerwaarde voor bijzondere riet, water- en moerasvogels (o.a. Roerdomp, Bruine kiekendief, Purperreiger, Waterral). Voor de ontwikkeling van botanische en aquatische waarden is het verwijderen van de teelaardelaag noodzakelijk. Om een zo groot mogelijke diversiteit van droog naar nat te krijgen zal reliëf aangebracht moeten worden en is compartimentering binnen dit gebied noodzakelijk. Dit wil zeggen dat als overgang tussen de natuurdoeltypen die onder water komen te staan (riet, open water en moeras, ribben/lage kades moeten worden gemaakt (met b.v. riet), van waaruit verdere verlanding kan plaatsvinden. Bij te grote aaneengesloten blokken die onder water verdwijnen zal door wind- en waterbeweging de verlanding niet op gang komen. Langs de bebouwing van Wetering-Oost wordt een strook opgehoogd.

Langs deze strook wordt aan de kant van de nieuwe natuurgebieden relatief diep water (circa 0.8 meter) aangelegd. Samen vormt het een overgangzone van circa 150 meter tussen de nieuwe natuur en de bebouwing. Het oostelijk deel van de polder zou, in samenhang met het naastgelegen Woldlakebos, tot rustgebied kunnen worden ingericht voor riet-, water- en moerasvogels, reigerachtigen en de Otter.

## ***Gebieden rondom de Wieden.***

### MUGGENBEET/LEEUWTERVELD/DUINIGERMEER

Het natuurdoel in dit gebied is vooral gericht op weidevogelbeheer, m.n. gericht op (zeer) 'kritische' weidevogelsoorten als Watersnip, Slobeend, Zomertaling, Kempphaan, Grutto en Tureluur. Hierbij hoort een waterpeil van ca. 5-25 cm beneden maaiveld met plaatselijk plas-dras situaties. Voor behoud en versterking als broedgebied voor Grutto en Tureluur is een regelmatige bemesting met organische mest (bij voorkeur ruige mest) noodzakelijk. Plaatselijke ontwikkeling van plekken die in het voorjaar plas-dras staan komt de weidevogelstand ten goede. In de winterperiode is het gebied ook van grote betekenis voor ganzen. Daarnaast is het doel in dit gebied ontwikkeling van bloemrijke sloten en slootkanten (botanisch beheer). Rond het Duinigermeer en langs het Giethoornse meer kan een overgangsgedebied worden gemaakt met laagveenmoeras.

### VERBINDING LEEUWTERVELD/VOLLENHOVERMEER

Dit gebied verbindt het laagveenmoerasgebied de Wieden met het Vollenhovermeer.

In deze verbindingzone is het natuurdoel een mozaiek van laagveenmoeras, open water (zoetwatergemeenschap), en rietland/ruigte. Aanleg dient plaats te vinden in een mozaiekpatoorn. Dit heeft een zeer grote meerwaarde voor bijzondere riet, water- en moerasvogels (o.a. Roerdomp, Bruine kiekendief, Purperreiger, Waterral). Voor de ontwikkeling van botanische en aquatische waarden is het verwijderen van de teelaardelaag noodzakelijk. Om een zo groot mogelijke diversiteit van droog naar nat te krijgen, zal reliëf aangebracht moeten worden en is compartimentering binnen dit gebied noodzakelijk. Dit wil zeggen dat als overgang tussen de natuurdoeltypen die onder water komen te staan (riet, open water en moeras, ribben/lage kades moeten worden gemaakt (met b.v. riet), van waaruit verdere verlanding kan plaatsvinden. Bij te grote aaneengesloten blokken die onder water verdwijnen zal door wind- en waterbeweging de verlanding niet op gang komen. Voor het binnendijkse deel wordt, gezien de waterkwaliteit van het Ettenlandsch kanaal (inlaat), een inrichting buiten de directe invloedssfeer van dit kanaal voorgestaan. Voor het buitendijkse deel wordt naast bovengenoemde natuurdoeltypen ook bloemrijk nat (schraal)grasland nagestreefd. Gezien de kalkhoudende bodem is dit een veelbelovende optie.

### LEEUWTE-BARSBEEK-WOLDWEG

Dit gebied ligt op de overgang van het Hoge Land van Vollenhove en het laagveenmoeras. Het natuurdoel is botanisch beheer gericht op bloemrijke natte (schraal)graslanden (hooiland) en bloemrijke sloten en slootranden met bijzondere plantensoorten. Daarnaast is dit gebied ook van grote betekenis voor insecten en vlinders. Voor realisatie van nat schraalgrasland kan lokaal plaggen een goede maatregel zijn.

### BARSBEKERBINNENPOLDER

Het natuurdoel in dit gebied is vooral gericht op weidevogelbeheer, m.n. gericht op (zeer) 'kritische' weidevogelsoorten als Watersnip, Slobeend, Zomertaling, Kempphaan, Grutto en Tureluur. Hierbij hoort een waterpeil van ca. 5-25 cm beneden maaiveld met plaatselijk plas-dras situaties. Voor behoud en versterking als broedgebied voor Grutto en Tureluur is een regelmatige bemesting met organische mest (bij voorkeur ruige mest) noodzakelijk. Plaatselijke ontwikkeling van plekken die in het voorjaar plas-dras staan komt de weidevogelstand ten goede. In de winterperiode is het gebied ook van grote betekenis voor ganzen. Daarnaast is het doel in dit gebied ontwikkeling van bloemrijke sloten en slootkanten (botanisch beheer). In het noordoostelijk deel van de polder is het natuurdoel botanisch beheer gericht op bloemrijke natte (schraal)graslanden (hooiland). Tussen het weidevogelgebied en de nieuwbouw van Zwartsluis komt een ongeveer 150 meter brede overgangszone met rietteelt en open water (zoetwatergemeenschap). Inrichting dient zodanig plaats te vinden dat het open karakter van de polder blijft behouden.

### ZWARTE MEER

De natuurdoelen zijn hier weidevogelgrasland en nat schraalgrasland (Kievitsbloemhooilanden). Het weidevogelbeheer is m.n. gericht op (zeer) 'kritische' weidevogelsoorten als Watersnip, Slobeend, Zomertaling, Kempphaan, Grutto en Tureluur. Hierbij hoort een waterpeil van ca. 5-25 cm beneden maaiveld met plaatselijk plas-dras situaties. Voor behoud en versterking als broedgebied voor Grutto en Tureluur is een regelmatige bemesting met organische mest (bij voorkeur ruige mest) noodzakelijk. Plaatselijke ontwikkeling van plekken die in het voorjaar plas-dras staan komt de weidevogelstand ten goede.

In de winterperiode is het gebied ook van grote betekenis voor ganzen. Daarnaast is het doel in het weidevogelgebied ontwikkeling van bloemrijke sloten en slootkanten (botanisch beheer). Voor een duurzaam behoud en ontwikkeling van Kievitsbloemgraslanden zijn korte overstromingen in winter en voorjaar noodzakelijk, gevolgd door een periode waarin de bodem langzaam droogt. Het doorsteken van de zomerkades op enkele plaatsen is hiervoor noodzakelijk. De meest kansrijke percelen kunnen als Kievitsbloemgrasland worden ingericht. Bij de keuze voor een inrichting met een afwisseling van kievitsbloemgrasland en bemeste percelen voor weidevogels in een mozaïekpatroon, zullen ook deze graslanden als broedgebied kunnen fungeren voor weidevogels.

#### GROENE KRUISPUNT

Dit betreft de verbinding van de Wieden naar het gebied Oldenmaten. Natuurdoelen zijn hier de afwisseling van laagveenmoeras, open water (zoetwatergemeenschap), rietcultuur, rietland/ruigte en beperkt bloemrijk grasland. Het accent ligt hier sterk op rietcultuur. De moerasstrook dient aan te sluiten op het als nieuwe natuur begrensde gebied Kraanerweerd (Natuurgebiedsplan Ijsseldelta-Rouveen-Reest). Ontwikkeling van bloemrijk grasland is alleen (zeer beperkt) mogelijk op de relatief minder natte delen van het gebied (zodat één peilbeheer met rietland kan worden gehanteerd).

#### VERBINDING WEERRIBBEN-WIEDEN (HEVENWEG)

Dit betreft 74 ha nieuwe natuur in de verbinding tussen Weerribben en Wieden. Natuurdoelen zijn hier: versterken van de bestaande waarden voor weidevogels, en ontwikkeling van riet, water en moeras.

#### POLDER GIETHOORN EN BEULAKKERPOLDER

In de polder Giethoorn en Beulakerpolder is het natuurdoel een mozaïek van laagveenmoeras, open water (zoetwatergemeenschap), rietland/ruigte en rietcultuur. Aanleg dient plaats te vinden in een mozaïekpatroon. Dit heeft een zeer grote meerwaarde voor bijzondere riet, water- en moerasvogels (o.a. Roerdomp, Bruine kiekendief, Purperreiger, Waterral). Voor de ontwikkeling van botanische en aquatische waarden is het verwijderen van de teelaardelaag noodzakelijk.

Om een zo groot mogelijke diversiteit van droog naar nat te krijgen zal reliëf aangebracht moeten worden en is compartimentering binnen dit gebied noodzakelijk. Dit wil zeggen dat als overgang tussen de natuurdoeltypen die onder water komen te staan (riet, open water en moeras) ribben/lage kades moeten worden gemaakt (met b.v. riet), van waaruit verdere verlanding kan plaatsvinden. Bij te grote aaneengesloten blokken die onder water verdwijnen zal door wind- en waterbeweging de verlanding niet op gang komen. Voor riet-, water- en moerasvogels en de Otter zijn rustgebieden essentieel (zonering).

#### HOGE LAND VAN VOLLENHOVE

Voor het hoge land van Vollenhove was aanvankelijk 50 ha nieuwe natuur beschikbaar. Hiervan is inmiddels ca. 20 concreet begrensd. De overige 30 ha is niet begrensd in dit natuurgebiedsplan. Deze oppervlakte wordt wel gereserveerd voor dit gebied (dit is met een ster op de kaart aangegeven). Zodra er een begrenzingsvoorstel is van de landinrichtingscommissie Noordwest Overijssel zal deze verwerkt worden in dit natuurgebiedsplan.

Deze oppervlakte nieuwe natuur is bedoeld voor de aanleg van houtwallen, poelen op het gehele hoge land van Vollenhove en voor de ontwikkeling van een geschikt biotoop voor de Knoflookpad in het Heetveld.



#### GIETHOORN-WANNEPERVEEN

Bestaande begrenzing: In dit gebied zijn de natuurdoelen: weidevogelgrasland voor (zeer) kritische weidevogels (Watersnip, Slobeend, Zomertaling, Grutto, Tureluur), bloemrijk grasland/nat schraalgrasland (hooiland), behoud waardevolle sloot- en slootkantvegetaties, laagveenmoeras, open water en rietland en ruigte. In het oostelijk deel van het gebied betreft het hoofdzakelijk weidevogelgrasland en waardevolle sloot- en slootkantvegetaties. In de westkant van het gebied ligt het accent op bloemrijk grasland/schraalgrasland (hooiland).

In het noordoostelijke deel (hoogwaterzone) en zuidelijk deel (eiland) is het doel laagveenmoeras, open water en rietland en ruigte t.b.v. riet-, water- en moerasvogels (o.a. Purperreiger, Roerdomp, Bruine kiekendief) en o.a. de Otter (reeds ingericht). In de graslanden langs de Zomerdijk (zuidelijk deel) is het doel bloemrijk grasland/nat schraalgrasland, laagveenmoeras, open water en rietland en ruigte.

De begrenzing tussen het Zuideindigerwijde en Bovenwijde heeft als doel beide gebieden met elkaar te verbinden met een natte zone (oud riet, water, moeras en bloemrijk grasland). Voor de ontwikkeling van botanische en aquatische waarden is het verwijderen van de teelaardelaag noodzakelijk.

#### VAARGEBIED DWARSGRACHT-BELT-SCHUTSLOOT

De natuurdoelen zijn hier bloemrijk grasland/nat, schraalgrasland (hooiland) en in beperkte mate (open gebied direct oostelijk en westelijk van Giethoornse meer) weidevogelgrasland en behoud waardevolle sloot- en slootkantvegetaties.

#### WOLDBERG

Op de Woldberg is het natuurdoel de ontwikkeling van bloemrijk grasland/schraalgrasland. In de delen van het gebied waar het keileem ondiep zit (voorheen begrensd als natuurontwikkelingsgebied) zijn door het verwijderen van de voedselrijke teelaardelaag de beste kansen voor ontwikkeling van schraalgrasland. Daarnaast bestaat hier de mogelijkheid voor de aanleg van houtwallen en poelen.

#### OEVERLANDEN ZWARTE WATER

Het betreft het noordelijk deel van de oeverlanden van het Zwarte Water, tussen Zwolle en Zwartsluis en het gebied Langenholte aan de zuidzijde van de Vecht de uiterwaarden aan weerszijden van het Zwarte Water. De oeverlanden zijn een van de belangrijkste groeiplaatsen van de Kievitsbloem in Noordwest-Europa. Op de dijken groeien bijzondere planten als Muizeoortje, Wilde tijm en Knolboterbloem. In de percelen komen soorten voor als Koekoeksbloem, Gulden boterbloem en Grote pimpernel. Daarnaast is het gebied van betekenis als weidevogelgebied voor o.a. Grutto en Tureluur. In de aanwezige reservaten komen zeer kritische weidevogels Slobeend, (Kemphaan) en kwartelkoning voor. In de winter is dit buitendijks gebied zeer belangrijk voor doortrekkende eenden, ganzen en zwanen, met name de kleine zwaan. De natuurdoeltypen die hier worden nagestreefd zijn: Kievitsbloemgrasland, nat soortenrijk grasland, soortenrijk weidevogelgrasland en in beperktere mate moeras. Het natuurdoel weidevogelbeheer is gericht op (zeer) kritische weidevogelsoorten als Grutto, Tureluur, Kemphaan, Slobeend. Hierbij is het streven een waterpeil van ca. 5-25 cm beneden maaiveld met plaatselijk plas-dras-situaties. Voor behoud en ontwikkeling van de weidevogelstand is een regelmatige bemesting met organische mest (bij voorkeur ruige mest) noodzakelijk.

#### CELLEMUIDEN

Dit betreft het binnendijkse deel van de polder Cellemuiden. Dit is een belangrijk weidevogelgebied voor m.n. de Tureluur en Grutto. Dit gebied heeft veel potenties voor versterking van de weidevogelstand. Het natuurdoel is weidevogelbeheer gericht op (zeer) kritische weidevogelsoorten als Grutto, Tureluur, Kemphaan, Slobeend. Hierbij is het streven een waterpeil van ca. 5-25 cm beneden maaiveld met plaatselijk plas-dras-situaties. Voor behoud en ontwikkeling van de weidevogelstand is een regelmatige bemesting met organische mest (bij voorkeur ruige mest) noodzakelijk.

## 3.2 STREEFBEELD REGIO NETWERKSTAD ZWOLLE-KAMPEN

Binnen de te ontwikkelen natuurgebieden in Netwerkstad Zwolle-Kampen worden een aantal natuurdoeltypen nagestreefd. Deze behoren tot de doeltypen van het laagveengebied en het riviereengebied. Om een natuurdoeltype te kunnen bereiken zijn in de Subsidieregeling Natuurbeheer (SAN) een aantal natuurdoelpakketten opgenomen. De exacte ligging van natuurdoeltypen is nu nog niet per perceel aan te geven. Dit zal bepaald worden in een per perceel of gebied op te stellen inrichtingsplan. Om de natuurdoelen te kunnen bereiken zijn in de meeste gevallen een aantal inrichtingsmaatregelen nodig. Per deelgebied is aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd. Onderstaand wordt dit per deelgebied besproken.

De provincies Gelderland en Overijssel hanteren voor de IJsseluiterwaarden de volgende uitgangspunten:

- Bevorderen van de hydrologische en morfologische dynamiek waar mogelijk. De mate van dynamiek laten we afhangen van de kansen ter plekke.
- De IJssel krijgt een belangrijke functie als verbindingzone tussen de grote moerassen van de IJsseldelta en die van de Gelderse Poort. Dit betekent dat er op regelmatige afstand moerassen behouden c.q. ontwikkeld moeten worden. We moeten denken aan iedere 10 km 25 ha (model rietzanger). Als dit buitendijks niet mogelijk is, kijken we ook binnendijks (bv. Windesheim, Oude IJssel/Overmars tussen Empe en Zutphen).
- Op een aantal plaatsen snijdt de IJssel het Veluwemassief aan. In deze uiterwaarden (m.n. Hoenwaard bij Hattem en Havikerwaard bij Ellecom-De Steeg) is sprake van een sterke kweldruk. Hier zijn bijzonder kansrijke situaties voor kwelmoerassen.
- In de IJssel monden een groot aantal beken en wettingen uit. Er is nog zelden sprake van een natuurlijke aansluiting. Meestal eindigen deze wateren bij een gemaal op de winterdijk. Deze natte kruispunten verdienen een kwaliteitsverbetering. Zowel uit een oogpunt van vismigratie. Dit kan niet alleen via dit plan geregeld worden; ook voor waterschappen ligt hier een taak.
- De IJssel wordt gekruist door diverse bestaande c.q. gewenste ecologische verbindingzones (evz's). Deze kunnen betrekking hebben op wateren (zie vorig uitgangspunt) op bossen (model das) en kleinschalig landschap met poelen (model kamsalamander). De evz's krijgen bijzondere aandacht.
- Bijzondere aandacht voor grote eenheden/spoor A-natuur.

Verder wordt rekening gehouden met de volgende randvoorwaarden:

De uitgangspunten van "Ruimte voor de Rivier"; nieuwe natuur zal ontworpen worden op een (zeer incidenteel voorkomende) afvoernorm van 16.000 m<sup>3</sup>/sec bij Lobith.

Bijzondere natuurwaarden (bv. stroomdalgraslanden) en geomorfologische waarden (bv. kronkelwaarden en rivierduinen) worden gespaard.

(Delen van) de IJsseluiterwaarden vallen onder de Vogelrichtlijn, Wetlandsconventie en Natuurbeschermingswet. Hier moet rekening worden gehouden met de kwalificerende soorten, dit zijn die soorten planten en dieren die de oorzaak waren voor de toepassing van deze regeling

### 3.2.1 UITWERKING PER DEELGEBIED

Hieronder wordt kort per deelgebied aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd. De deelgebieden zijn ook in de kaartbijlage weergegeven. In bijlage 1 is per deelgebied aangegeven welke pakketten, quota en natuurdoelen worden nagestreefd.

#### DE ENK/HALINGEN/DE HEUVEL

Het deelgebied de Enk sluit aan op het bestaande SBB reservaat. Het is een gevarieerd gebied met enkele poelen en een kolk, riet en natte graslanden. Hierin komen soorten voor als Waterviolier, Moeraswederik en Haarfonteynkruid. Ook broedt hier jaarlijks de Zwarte Stern. In het westelijk deel (ten westen van de weg) is het natuurdoel weidevogels (o.a. Grutto, Tureluur), waarbij de lage slenk als plas-dras gebied zou kunnen functioneren. In het oostelijk deel is het natuurdoel nat soortenrijk grasland en in beperkte mate weidevogelbeheer.

Voor de polder de Heuvel en de polder Halingen is het natuurdoel m.n. (zeer) kritische weidevogelsoorten als Grutto, Tureluur, Kempphaan, Slobeend. Hierbij is het streven een waterpeil van ca. 5-25 cm beneden maaiveld met plaatselijk plas-dras-situaties. Voor behoud en ontwikkeling van de weidevogelstand is een regelmatige bemesting met organische mest (bij voorkeur ruige mest) noodzakelijk. Daarnaast zijn de natuurdoelen hier ontwikkeling van moeras en overjarig rietland (respectievelijk aansluitend op het Zwarte Meer en het Ganzendiep).

### DE RUITEN

Het gebied de Ruiten betreft een kwelgebied. In dit gebied komen in een groot deel van de sloten en langs de slootkanten kwelindicatoren en soorten die kenmerkend zijn voor dotterbloemgrasland voor. Daarnaast komen hier nog soorten voor die kenmerkend zijn voor blauwgraslanden. Natuurdoelen zijn hier de ontwikkeling van bloemrijke graslanden en nat soortenrijk (schraal)grasland. Voor realisatie van schraalgrasland is een hoog peil (ca. 5-20 cm boven maaiveld) en het verwijderen van de teelaardelaag noodzakelijk. Daarnaast kan hier in beperkte mate riet/ruigt, water en moeras worden gerealiseerd.

### KETELPOLDER

Dit betreft een begrenzing, die reeds is verworven. Conform het inrichtingsplan van het bureau Witteveen en Bos wordt het accent gericht op de ontwikkeling van natte graslanden voor broedende weidevogels en doortrekkende en overwinterende watervogels. Ten gunste van foeragerende lepelaars wordt een geul gegraven die een open verbinding krijgt met het Keteldiep. Aan de zuidzijde worden sloten in verbinding gebracht met het Vossemeer. Beide maatregelen zullen de intrek van vis (voedsel voor Lepelaar) positief beïnvloeden.

### PIJPERSTAART

Dit betreft nieuwe natuur met grotendeels een weidevogeldoelstelling. In 1998 werd hier een gevarieerde broedvogelbevolking met 5 Rode Lijstsoorten aangetroffen: Zomertaling, Grutto, Tureluur, Rietzanger en Grote karekiet. De waarde voor weidevogels kan nog verder ontwikkeld worden door laat te maaien en de waterstand te verhogen. Daarom wordt op 90% van de oppervlakte (zeer) soortenrijk weidevogelgrasland als streefbeeld gekozen. Voor het restant (10%) is het streefbeeld overjarig rietland, met name ten gunste van broedvogels als Rietzanger en Grote karekiet.

### ONDERDIJKSE WAARD

In dit gebied is het streefbeeld grootschalige natuur met begrazing.

### SCHERENWELLE EN DE NATERS

In het noordelijke en oostelijke deel is sprake van een unieke combinatie van Kievitsbloemgraslanden die plaatselijk overgaan in kalkrijke zandkoppen met vegetaties met Zachte haver, Sikkelklaver en Beemdooievaarsbek. Voor dit deel is het natuurdoel "nat soortenrijk grasland". Van het westelijke deel (tussen De Welle en de IJssel) is de bodem zwaarder en natter. Verschrallingsbeheer zal hier maximaal leiden tot Zilverchoongraslanden met waterkruiskruid. Aangezien dit geen bijzondere vegetaties zijn, wordt voorgesteld hier de weidevogeldoelstelling te handhaven via het natuurdoel "soortenrijk weidevogelgrasland".

### KOPPELERSWAARD

In deze uiterwaard is volledig gekozen voor het streefbeeld (zeer) soortenrijk weidevogelgrasland, omdat deze uiterwaard nog altijd een van de weidevogelbolwerken langs de IJssel is.

### DE ZANDE

In dit complex van oude zandwinplassen met tussenliggende onvergraven schrale landtongen en een fraaie moeraskern werd in 1998 een zeer gevarieerde broedvogelbevolking van 55 soorten aangetroffen, waaronder de Rode Lijstsoorten: zomertaling, grutto, tureluur, oeverzwaluw en rietzanger. Ook vervullen de plassen en de hank een zeer belangrijke functie voor watervogels buiten het broedseizoen. In de moeraskern met hoog opgaand wilgenvloedbos bevindt zich een van de grootste aalscholerslaapplaatsen langs de IJssel. Het geplande natuurdoel voor de stroken langs de dijk is soortenrijk weidevogelgrasland.

### ZALKERBOSCH

In het westelijke deel (20%) en tussen het bos en de IJssel is het streefbeeld (zeer) soortenrijk weidevogelgrasland. Hier wordt tevens gestreefd naar langdurige plas-dras situaties in winter en voorjaar. Voor de overige graslanden is het streefbeeld droog soortenrijk grasland. Voor de bossen is het streefbeeld hakhout en griend. Op een plaats wordt gestreefd naar herstel van de hier van oorsprong voorkomende soortenrijke akkers. Dit gebied is vanouds bekend om zijn zeldzame akkerflora. Uit ervaringen elders blijkt dat bij een goed beheer deze soorten zich weer uit de zaadbank kunnen hervestigen.

### VREUGDERIJKERWAARD

Het beheer is volledig gericht op grootschalige natuur met begrazing conform het door Waardenburg opgestelde ontwerp.

#### BENTINCKSWELLEN

In het oostelijke gedeelte tussen het huidige SBB-eigendom en de Gelderse Gracht is het streefbeeld (zeer) soortenrijk weidevogelgrasland. Hier zijn tevens langdurige plas/dras situaties in winter en voorjaar creëren. Voor de rest is het streefbeeld een combinatie van nat soortenrijk grasland, plas en ven en moeras.

#### OEVERLANDEN VECHT-ZWARTE WATER (deel Hasselt - Zwolle)

Er wordt gestreefd naar halfnatuurlijke graslandvegetaties zowel gericht op flora/ vegetatie als op de fauna (weidevogels, wintergasten). Er is een mozaïek van botanische en faunadoelstellingen aan de orde. De doelen zijn (half)natuurlijk grasland, nat soortenrijk grasland (Kievitsbloem-Dotterbloem grasland), soortenrijk weidevogel grasland, riet en moeras en open water. De botanische doelen vergen een hooilandbeheer met nabeweiding; het weidevogelbeheer vereist een hoog waterpeil en in de natte perioden plas-dras situaties. In de weidevogelgebieden is enige bemesting met organische mest (bij voorkeur ruige stalmest) noodzakelijk voor een goed bodemleven. Aanleg van permanent natte laagtes en toename van de invloeden van de rivier (via vergraving van oude geulen) is wenselijk.

#### CORRIDOR ZWOLLE

In de corridor gaat het om integrale ontwikkeling van landschap, natuur en waterbeheer dit mede ten behoeve van recreatief - en agrarisch medegebruik. Het streefbeeld is natuur dichtbij de mens. Het gaat daarbij om natuur om door te kunnen 'struinen' en dan gaat het om algemene natuurwaarden zoals bloemrijk grasland en een rivierenlandschap met geulen en plassen maar deels ook om kleine natuurgebiedjes met waardevolle stroomdalflora en natte riviernatuur met bijzondere planten, vogels, vissen, amfibieën en andere fauna. De corridor van de Vecht en het principe van struinen moet uitgewerkt worden via een inrichting- en beheersschets. Voor de struinwaard bij Berkum is deze inmiddels uitgewerkt en opgenomen in dit plan.

#### WINDESHEIM

Het landgoed Windesheim heeft, in samenhang met de IJsseluiterwaarden, goede potenties voor met name bos van rivierklei. Aanleg van bos zou hier zodanig moeten plaatsvinden dat het karakter van het landgoed niet wordt aangetast. Binnen het landgoed (ten westen van de weg Zwolle-Wijhe) bestaat de mogelijkheid om maximaal 10 ha nieuwe natuur (bos op rivierklei) te ontwikkelen.

#### SCHELLERWADE

Bij de Schellerwade wordt gestreefd naar een overgangszone met rietland en ruigte, plasjes en nat (schraal)grasland.

#### ENGELSE WERK

Het streefbeeld is grootschalige natuur met begrazing.

#### OLDENELERWAARD

Het betreft een vanouds goed weidevogelgebied; wordt echter niet (meer) als zodanig beheerd; daardoor is weidevogelstand sterk gedaald. Gezien de benarde positie van de weidevogels in Overijssel is gekozen voor het streefbeeld soortenrijk weidevogelgrasland en voor een klein deel moeras.

Uiterwaard is zeer geschikt voor langdurige inundatie voor doortrekkende en/of overwinterende vogelsoorten.

#### HARCULOSE BUITENWAARD

Het gebied bestaat grotendeels uit oude zandwinplassen met rijk begroeide oevers (moeras en bos). Het streefbeeld is grootschalige natuur met begrazing. Met de aangrenzende eigendommen van SBB in het zuiden wordt het 50-ha criterium voor grootschalige buitendijkse natuur gehaald.

#### SOESLO

Het streefbeeld is hier soortenrijk grasland.

### 3.3 STREEFBEELD REGIO SALLAND

Belangrijke bouwsteen voor het streefbeeld Salland is de gebiedsvisie Marstempo, waarin een verkenning is gemaakt van de ontwikkelingsmogelijkheden voor natuur, bos en landschap.

Belangrijke aandachtspunten voor Salland zijn:

- herstel van de natte component in het landschap door herstel van natuurlijke grondwaterstromen en een zo natuurlijk mogelijk afstroom- of waterritme. Daarnaast is het van belang te streven naar een scheiding van gebiedseigen water en verontreinigd gebiedsvreemd water.
- Speciale aandacht is er voor herstel van de kwelgebieden (Schoonheten, Gooiermars en Bleersstelstel).
- De ontwikkeling van retentiegebieden (b.v. het gebied van het Molenbroek waar verschillende stroomgebieden samenkomen).
- Herstel en versterking van de landgoederen met eventueel de mogelijkheid van nieuwe landgoederen.

Realisatie van het volledige streefbeeld, zoals dat in Marstempo is aangegeven, is echter niet aan de orde.

Op de kaart bijlage staat aangegeven welke gebieden zijn aangewezen als te ontwikkelen "nieuwe natuur".

Voor de IJsseluiterwaarden gelden de volgende uitgangspunten:

bevorderen van de hydrologische en morfologische dynamiek waar mogelijk. De mate van dynamiek hangt af van de kansen ter plekke.

Bijzondere aandacht is er voor grote eenheden (grootschalig beheer met begrazing). Wij zien op 3-4 plaatsen kansen:

- Cortenoever-Overmars-Rammelwaard (Gelderland)
- Duurse-, Fortmonder- en Welsumerwaarden
- complex Windesheim-Hoenwaard

Er is rekening gehouden met de volgende randvoorwaarden:

- de uitgangspunten van "Ruimte voor de Rivier"; nieuwe natuur zal ontworpen worden op een (zeer incidenteel voorkomende) afvoernorm van 16.000 m<sup>3</sup>/sec bij Lobith.
- bijzondere natuurwaarden (bv. stroomdalgraslanden) en geomorfologische waarden (bv. kronkelwaarden en rivierduinen) worden gespaard.
- (delen van) de IJsseluiterwaarden vallen onder de Vogelrichtlijn, Wetlandsconventie en Natuurbeschermingswet. We hebben dus goed rekening te houden met de kwalificerende soorten, dit zijn die soorten planten en dieren die de oorzaak waren voor de toepassing van deze regeling.

De IJssel krijgt een belangrijke functie als verbindingzone tussen de grote moerassen van de IJsseldelta en die van de Gelderse Poort. Dit betekent dat er op regelmatige afstand moerassen behouden c.q. ontwikkeld moeten worden. We moeten denken aan iedere 10 km 25 ha (model rietzanger). Als dit buitendijks niet mogelijk is, kijken we ook binnendijks (bv. Windesheim, Oude IJssel/Overmars tussen Empe en Zutphen).

Een belangrijk kenmerk van de IJssel, en in het bijzonder het traject Olst-Arnhem, is het grote aantal landgoederen. Vaak is de winterdijk een harde grens in deze landgoederen. Waar mogelijk willen we de relatie tussen de landgoederen en uiterwaarden versterken. In het bijzonder denken we hierbij aan bosontwikkeling in de uiterwaarden.

Op een aantal plaatsen snijdt de IJssel het Veluwemassief aan. In deze uiterwaarden (m.n. Hoenwaard bij Hattem en Havikerwaard bij Ellecom-De Steeg) is sprake van een sterke kweldruk. Hier zijn bijzonder kansrijke situaties voor kwelmoerassen.

In de IJssel monden een groot aantal beken en weteringen uit. Er is nog zelden sprake van een natuurlijke aansluiting. Meestal eindigen deze wateren bij een gemaal op de winterdijk. Deze natte kruispunten verdienen een kwaliteitsverbetering. Zowel uit een oogpunt van vismigratie (model Winde) . Dit kan niet alleen via dit plan geregeld worden; ook voor waterschappen ligt hier een taak.

### **Robuuste verbindingen**

In deze regio is een deel van de robuuste verbinding Hattem- Ommen opgenomen. Deze verbindt de Veluwe met de bos- en natuurgebieden langs de Vecht. Het tracé is opgenomen in de nota ruimte. Deze verbinding heeft ten opzichte van de andere verbindingen in Overijssel een hoog ambitieniveau en is gericht op de verbinding van de ecosystemen bos en grasland. Op de lange termijn kan deze verbinding een rol gaan vervullen voor de uitwisseling van het Edelhert tussen de Veluwe en de Sallandse heuvelrug. De provincie Overijssel zal op de lange termijn bezien of dit haalbaar is. Om de verbinding goed inpasbaar te maken in het landschap legt de provincie in het Lierder en Molenbroek meer nadruk op de ontwikkeling grazige en moerasvegetaties en minder op bosontwikkeling.

De minimale eisen aan de omvang van deze robuuste verbinding zijn: Een corridor met een gemiddelde breedte van 1000 meter. Bij de landgoederen de Colckhof /den Aalerdinck / de Gunne is er een bosknoop gepland van 300 ha.

### **3.3.1 UITWERKING PER DEELGEBIED**

Hieronder wordt kort per deelgebied aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd. De deelgebieden zijn ook in de kaartbijlage weergegeven. In bijlage 1 is per deelgebied aangegeven welke pakketten, quota en natuurdoelen worden nagestreefd.

#### **Salland**

##### **SCHOONHETEN/PLEEGSTERWEIDEN**

Dit gebied is een belangrijk kwelgebied met veel potenties. Voor het gebied ten westen van Schoonheten (Pleegsterweiden, Schoonhetensbroek), tussen N332 en landgoed, is het belangrijkste doel: ontwikkeling van natte schraalgraslanden (Veldrushooidanden/Dotterbloemgraslanden). Daarnaast kunnen hier overgangen worden gemaakt met rietland en ruigte en struweel, mantel en zoomvegetaties.

##### **BOETELERVELD-ZUID**

Voor het herstel van de waterhuishouding van het Boetelerveld is het nodig een strook ten zuiden en een klein deel ten westen van het Boetelerveld te vernatten. De inrichting zal hier bestaan uit een brede watergang/overgaand in natte bloemrijke graslanden. De begrenzing van deze strook is afhankelijk van de doorgang van het wateraanvoerplan Luttenberg fase 2 en 3. De GeBeVe-commissie heeft ingestemd met dit plan. Mocht dit wateraanvoerplan onverhoopt niet worden uitgevoerd, dan vervalt dit deel (met uitzondering van de 2 ha die al eerder is begrensd) van de begrenzing van "nieuwe natuur".

##### **RANDEN SALLANDSE HEUVELRUG**

Dit betreft met name afrondingen van inliggende percelen op de Sallandse Heuvelrug ( natuurdoelen halfnatuurlijk grasland, droog soortenrijk grasland en akkers).

##### **BATHMEN**

Het betreft voornamelijk percelen inliggend in kleinere bossen/landgoederen. Dit is bestaand reservaatgebied, dat wordt omgezet naar nieuwe natuur. Hier wordt met name gestreefd naar halfnatuurlijk grasland en soortenrijk grasland.

##### **LETTELE-OKKENBROEK**

Hier wordt gestreefd naar nat schraalgrasland.

##### **LUTTENBERGERVEN**

Met de begrensde percelen kan de waterhuishouding geoptimaliseerd worden t.b.v nat soortenrijk grasland.

##### **RAARHOEK-VELDHOEK**

Het betreft hier bestaand reservaatgebied, dat wordt omgezet naar nieuwe natuur. Het streefbeeld is hier nat soortenrijk grasland.

#### KNAPENVELD

Het streefbeeld is hier nat soortenrijk grasland met overgangen van riet en ruigte en struweel, mantel en zoomvegetaties naar (nat) natuurbos.

#### ROZENDAEL

Het betreft de ontwikkeling van een natte stapsteen langs de Nieuwe wetering.

#### MOLENPOLDER

Het streefbeeld is hier met name zeer soortenrijk weidevogelgrasland. Daarnaast kan in een klein deel (20 %) nat soortenrijk grasland worden nagestreefd.

#### KNAPENVELD

Het streefbeeld is hier soortenrijk grasland

#### HOOGE BROEK

Het streefbeeld is hier nat soortenrijk grasland met overgangen naar riet en ruigte.

#### GRENSWEG

Dit betreft de invulling van een stapsteen met bos en struweel in de verbinding van het Luttenbergerven naar de Lemelerberg

#### OOSTERMAET/LETTELELEIDE

Doel is de ontwikkeling van natte graslanden, en kleine plasjes/moerasjes langs en een meer natuurlijke inrichting van de Lettelerleide.

#### REUTEKOLK

Doel is de ontwikkeling van natte soortenrijke graslanden, met op de natste plekken ruimte voor plasjes, oud riet en moerasvegetaties. Hierdoor kan de samenhang met de IJssel en het achterland van o.a. landgoed De Haere worden versterkt.

#### HOENLO

Doel is de ontwikkeling van natte soortenrijke graslanden, waarbij de cultuurhistorische waarde van het gebied wordt versterkt.

#### LANDGOEDEREN DEVENTER

Doel is de ontwikkeling van natte schraalgraslanden (o.a. Dotterbloemgraslanden) en bloemrijke graslanden langs de Moespotleide, gebruik makend van de daar nog aanwezige kwel. Daarnaast kunnen op een aantal plaatsen poelen worden gemaakt.

#### GOOIERMARS/BANNINK

Het gebied Gooiermars is een belangrijk kwelgebied met veel potenties voor ontwikkeling van kwelafhankelijke natte graslanden. Het natuurdoel is hier de ontwikkeling van natte schraalgraslanden (Veldrushooidanden/Dotterbloemgraslanden) en kleine plassen met oud riet en grote zeggevegetaties.

#### WOLBROEKEN/WETERINGEN

Er is 50 ha nieuwe natuur gereserveerd ten behoeve van natte (kwelafhankelijk) natuur binnen de provinciale ecologische hoofdstructuur in de landinrichting Olst-Wesepe in combinatie met de ontwikkeling van EVZ 9 (zie 3.3.2.). De landinrichtingscommissie Olst – Wesepe is gevraagd hiervoor een concreet voorstel te ontwikkelen.

## ***IJsseluiterwaarden***

### HERXERWAARDEN

Het betreft een laaggelegen uiterwaard met een hoge inundatiefrequentie. Er zijn geen bijzondere botanische waarden. In 1998 werd door de provincie een behoorlijke weidevogelbevolking aangetroffen, ondanks het ontbreken van beheersovereenkomsten. (zomertaling 2, slobbeend 1, kwartelkoning 1, scholekster 2, Kievit 14, grutto 2, tureluur 8, veldleeuwerik 1, gele kwikstaart 13). Streefbeeld: (zeer) "soortenrijk weidevogelgrasland" en in de zuidpunt moeras. De uiterwaard leent zich uitstekend voor het lang conserveren van overstromingswater voor doortrekkende en overwinterende vogelsoorten.

### BUITENWAARDEN WIJHE

Streefbeeld: 100% grootschalige natuur met begrazing.

### DUURSE WAARDEN/FONTMONDERWAARDEN/ROETWAARD/WELSUMERWAARDEN (257 ha)

Streefbeeld: 100% grootschalige natuur met begrazing, conform ontwerp van Arcadis.

### OLSTERWAARDEN

In de huidige situatie is de botanische betekenis beperkt. Bij de weidevogels vond een sterke vooruitgang plaats tussen 1985-87 en 1996: zomertaling van 0 naar 2, slobbeend constant op 6, constant op circa 55, wulp van 1 naar 3, tureluur van 3 naar 18, scholekster van 3 naar 13, gele kwikstaart van 3 naar 20.

Streefbeeld; in het zuidelijke deel dat geen waarde heeft voor weidevogels moeras. In het overige deel (zeer) soortenrijk weidevogelgrasland, met uitzondering van de hoge koppen waar naar droog soortenrijk grasland wordt gestreefd.

### KEIZERS- EN STOBENWAARDEN

Voor een groot deel is hier het streefbeeld grootschalige natuur met begrazing. In hoofdlijnen wordt gedacht aan de ontwikkeling van hardhoutoibos op de hogere gronden en het graven van een meestromende geul in de lage delen. Gezien het grote verval op dit riviertraject is permanente stroom in de geul zeer goed haalbaar.

Op het hogere deel is een Natuurderij voorzien, hier wordt een perceelsgewijs eindbeheer nagestreefd.

### BOLWERKSWEIDEN

Huidige situatie: de botanische betekenis (voor stroomdalflora) is beperkt tot de helft van de oeverwal. Ook de betekenis voor weidevogels is beperkt, met uitzondering van de gele kwikstaart (23 paar in 1998).

Het streefbeeld is grootschalige natuur met begrazing. Er is nog geen ontwerp. Het laten meestromen van de zandwinplas is een verkenning waard. Met de aangrenzende Yperenbergplas in het zuiden wordt het 50-ha criterium voor grootschalige buitendijkse natuur gehaald.

### YPERENBERGPLAS

Huidige situatie: zeer gevarieerd landschap aan de noordoever van deze plas, die grotendeels in Gelderland ligt. Streefbeeld is grootschalige natuur met begrazing. Deze eenheid voldoet aan het 50 ha-criterium in combinatie met de aangrenzende Bolwerksweiden.

### OSSENWAARD

Dit gebied is in eigendom van de Stichting IJssellandschap. Het streefbeeld is 100 % grootschalige natuur met begrazing.

## ***Onderdelen Robuuste verbinding tracee Hattem-Ommen***

### WINDESHEIM BOS/WINDESHEIM BOS-GRASLAND

Natuurdoelen: versterking van de oppervlakte bos vooral aan de zuidkant van het landgoed, struweel en onbemest hooi en grasland op klei. Lokaal worden moerassige laagten met poelen en riet ontwikkeld. Inrichtingsmaatregelen: plaatselijk ontwikkelen moerassige laagten.



#### MOLENPOLDER/SOESTWETERING

Natuurdoelen: hoofddoel is de ontwikkeling van soortenrijk weidevogelgrasland. Dit wordt zoveel mogelijk gecombineerd met de ontwikkeling van een nat wateropvanggebied langs de Soestwetering en plaatselijk de ontwikkeling van kievitsbloemgrasland en moeras. Inrichtingsmaatregelen: plaatselijk ontwikkelen plasdrassituaties, ontwikkelen moerasvegetaties, langs de Soestwetering verplaatsen van (een deel van) de kade.

#### LIERDER EN MOLENBROEK WEIDEVOGELS/LIERDER EN MOLENBROEK BOTANISCH

Natuurdoelen: Het centrale deel van de polder ten oosten van de Gravenweg heeft nu nog een goede weidevogelstand. Hier is de doelstelling soortenrijk weidevogelgrasland. In het gebied hier omheen zijn geen kritische weidevogels meer aanwezig. Hier wordt de ontwikkeling van bloemrijk en nat soortenrijk grasland en moeras nagestreefd. Hier is een beperkte mogelijkheid voor de aanleg van, in het open gebied passend, griend of struweel. Inrichtingsmaatregelen: plaatselijk ontwikkeling plasdrassituaties voor weidevogels en moerasontwikkeling.

#### DEN ALERDINCK E.O. GRASLAND-BOS/DEN ALERDINCK E.O. GRASLAND

Natuurdoelen: rond de landgoederen den Alerdinck, de Colckhof en de Gunne en bij het Overijssels kanaal aanzienlijke vergroting van de oppervlakte bos, vooral in het deelgebied grasland/bos. Dit wordt een grotere bosknoop in de robuuste verbinding. Uit landschappelijke overwegingen wordt het gebied direct boven den Alerdinck open gehouden. Hier wordt de ontwikkeling van bloemrijk grasland en nat soortenrijk grasland nagestreefd. Aanleg van poelen en houtwallen is hier wel gewenst. Inrichtingsmaatregelen: plaatselijk verondiepen van sloten, aanleg poelen en plas/drassituaties.

#### OVERIJSSELS KANAAL BOS/OVERIJSSELS KANAAL BOS-GRASLAND

Natuurdoelen: In dit gebied rond het Overijssels kanaal wordt de ontwikkeling van een afwisselend landschap met bos en bloemrijk grasland, moerasjes en nat schraalgrasland nagestreefd. Vooral ten oosten van de Heinose weg wordt dit gecombineerd met waterrentie. Inrichtingsmaatregelen: verondiepen sloten, aanleg moerasoeveren, plaatselijk herstel reliëf en verwijderen teelaarde laag.

### 3.3.2. VERBINDINGSZONES

#### Algemeen

Verbindingszones zijn in dit plan verbindingen tussen de onderdelen van de ecologische hoofdstructuur. Het verbinden van natuurgebieden binnen de ecologische hoofdstructuur valt hier niet onder.

De doelen per verbindingzone zijn in 2005 opnieuw toegekend volgens nieuwe modellen. Deze modellen zijn in bijlage 2 beschreven.

In het kort gaat het om de volgende modellen:

#### Overzicht per model benodigde ha's nieuwe natuur:

Model	Corridor		Stapsteen
	totaal m	ha nieuwe natuur/km	
Winde	-	-	-
Amfibie algemeen	25	-	om de 500 m. 0,5 – 1 ha
Kamsalamander	70	-	om de 500 m. 1 – 2 ha
Das	100	-	- (in omgeving)
Heidezone	25	2,5	om de 500 m. 1 – 2 ha
Moeraszone	10-50	-	Als corridor niet mogelijk is om de km. 2-4 ha

Voor een aantal verbindingzones is inmiddels op perceelsniveau nieuwe natuur begrensd. Voor andere verbindingzones moet nog een uitwerkingsvoorstel ontwikkeld worden. Indien nog niet duidelijk is hoeveel hectare hier nodig is, is in onderstaande tabel pm aangegeven. In de nog niet concreet begrensde EVZ's kan op basis van dit plan nog geen subsidie aanvraag worden gedaan. Voor concrete begrenzing kan contact opgenomen worden met de provincie.

<b>EVZ</b>	<b>Inrichtings model</b>	<b>ha. nieuwe natuur</b>	<b>doelsoorten</b>
9 Landgoederen Deventer- Schoonheeten	kamsalamander, das	50 (samen met Wolbroeken)	Kamsalamander, das, vleermuizen, vlinders
10 Dortherbeek	winde, kamsalamander, das	10 (zie tabel bijlage 1)	Winde, Das, amfibieën, vlinders, vleermuizen
15 Boetelerveld - Sallandse Heuvelrug	kamsalamander, heide	pm	Kamsalamander, heikikker, vlinders en soorten van natte heide
16 Luttenbergerven	heide, das	pm	heikikker, marterachtigen, vlinders en soorten van natte heide
23 Holten	das	0 (alleen subsidie aanleg landschapselementen)	marterachtigen, kleine zoogdieren, vlinders, vleermuizen

### **3.4 STREEFBEELD REGIO NOORDOOST OVERIJSSSEL**

#### **Natuur en landschap**

De kansen zijn juist in dit gebied zo groot, omdat er kan worden aangesloten bij bestaande natuurgebieden, bij de kwaliteiten van de vele landgoederen met hun cultuurhistorische waarden en bij de omvangrijke bossen.

In het centrale deel van het Vecht-Regge gebied is, vergeleken met de overige zandgebieden in Overijssel, verhoudingsgewijs eenvoudig een weinig versnipperd gebied met uitzonderlijke hoge waarden gestalte te geven. Het is zaak de kansen goed te benutten voor de ontwikkeling van de streek in zijn algemeenheid en voor natuur, bos en landschap in het bijzonder.

In het gebied Noordoost Overijssel wordt gestreefd naar versterking en ontwikkeling van een samenhangend stelsel van bos- en natuurgebieden, vergroten van het natuurlijke karakter van het riviersysteem van Vecht en Regge en versterken van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden in vooral de oude cultuurlandschappen. Dat betekent dat de menselijke invloed bij zowel de inrichting als het beheer in delen van het riviereengebied op (enige) termijn veel minder groot is, maar in de overige bos- natuurgebieden duidelijk afwezig blijft (in terminologie van het handboek natuuroeltypen gaat het in het centrale gebied van het Vechtdal op termijn (in de periode tot 2018) om doelen uit de hoofdgroep 2: Begeleid-natuurlijke eenheden (referentiegebied Millingerwaard)

Het gaat om grootschalige natuur en elders om doelen uit hoofdgroep 3 Half-natuurlijke eenheden (rietmoeras, heiden, bloemrijke hooilanden, hakhout, bos < 500 ha).

Vooraf het toelaten van natuurvormende processen van het water in centrale delen van het Vechtdal en in minder mate in de overige delen van het dal van Vechten Regge is nieuw.

Het water- en natuurbeleid trekken hier in hoge mate samen op.

Meer informatie is te vinden in de deelgebiedsplannen en de Vecht- en Regge visie van de waterschappen.

De doelen voor water komen voort uit diverse visies en beleidsplannen, waarvan het Waterhuishoudingsplan 2000+ en WB 21 de meeste recente zijn.

De doelen voor water betreffen het tegengaan van wateroverlast en vergroten van de veiligheid (ruimte voor rivieren), het verminderen van de effecten van verdroging en het vergroten van het natuurlijke karakter van Vechten Regge, de beken en andere waterlopen.

De drie principes uit WB21 die van toepassing zijn, betreffen: vasthouden, bergen en afvoeren.

Voor Vechten Regge betekent dat onder meer de volgende punten die rechtstreeks verband houden met het realiseren van natuurdoelen:

- voor Vecht en Regge (op lange termijn ; > 2018) het levend riviersysteem herstellen (procesbeheer);
- het nastreven van een hoger winterpeil voor Vecht- en Regge, ten minste gelijk aan zomerpeil;
- vergroten van de waterberging door het verlagen van het maaiveld in de uiterwaarden;
- vergroten van de natuurlijke inrichting en natuurvriendelijk beheer van oevers;
- waterconservering door specifiek peilbeheer en inrichting in de overige watergangen;
- inrichtingsmaatregelen volgens het principe 'waternood' voor meer berging (ook in de haarvaten van het waterstelsel); verondiepen van watergangen (met name in drogere gebieden) i.v.m. de drainerende werking.

De belangrijkste doelen voor natuur en landschap in het totale Vecht-Regge gebied zijn:

- Het ontwikkelen van een aanmerkelijk natuurlijker Vechten Regge (levende rivieren op enige termijn en waar dat niet mogelijk is een 'groene', meer natuurlijke rivier); daarbij horen natuurlijker rivierprofielen, nevengeulen, erosie en sedimentatie, overstroming en zandafzetting in de uiterwaarden en rivierduinvorming.  
Referentiebeelden zijn te vinden in het riviersysteem van de Hase, de Lippe en Ems (Duitsland) en enigszins in het systeem van de Allier (Frankrijk).
- Ontwikkelen van riviergebonden grazige vegetaties of anders gezegd het weer in ere herstellen van de "koeweiden en marsen" in afwisseling met kruidenrijke (overstromings)graslanden. Op de meest droge delen wordt gestreefd naar rivierduin - graslanden en andere droge graslanden,
- Vergroten van de variatie en structuur in de rivierdalen door ontwikkelen van struwelen, herstellen oude meanders, ontwikkelen van (hardhout) oobos en aanleg van poelen voor amfibieën.
- Het ontwikkelen van natte aan grondwater gebonden schrale graslandvegetaties en andere natte graslanden zoals dotterbloem/kievitsbloemgraslanden in afwisseling met rietland en moeras.  
Enkele gebieden bij Vecht- en Regge liggen in de kwelzone van de stuwwallen (o.a. Regge- uiterwaarden bij Lemele, Besthmener hoollanden, Vlierwaterleiding). Hier zijn kansrijke situaties voor dergelijke natte graslanden en kwelmoerassen.
- Behoud en versterken van weidevogelreservaten.
- Een grote, samenhangende natuur- en boskern centraal in het gebied gestalte geven, waarvan een nader aan te geven deel op enige termijn (na de eerste planperiode van 6 jaar) tot een grootschalig natuurgebied ("spoor A-natuur" volgens de landelijke benaming) kan worden ontwikkeld.
- De samenhang tussen de bestaande natuur/bosgebieden versterken door natuurontwikkeling in vooral het winterbed.
- De natuurlijke waarden van de (multifunctionele) bossen vergroten via geïntegreerd bosbeheer, en ontwikkelen van hard- en zacht hout oobossen op plaatsen waar dat rivierkundig mogelijk is. Deze componenten van het ecosysteem terugbrengen, biedt kansen aan vestiging van de bever. Deze soort van moerassen en riviersystemen is gelet op het succes in de Hase zeer kansrijk voor het centrale deel van de Vecht oostelijk van Ommen.

### **Robuuste verbindingen**

In deze regio is een deel van de begrenzing van de robuuste verbinding Hattem- Ommen en het gehele deeltrace Reestdal – Ommen en Ommen-Holterberg opgenomen. Deze verbinden de Veluwe met de bos- en natuurgebieden langs de Vecht, de Sallandse heuvelrug en het Drentse Plateau. Deze tracé's zijn opgenomen in de nota ruimte. De verbindingen Hattem-Ommen en Ommen – Holterberg hebben ten opzichte van de andere verbindingen in Overijssel een hoog ambitieniveau en zijn gericht op de verbinding van de ecosystemen bos en grasland. Op de lange termijn kunnen deze verbindingen een rol gaan vervullen voor de uitwisseling van het Edelhert tussen de Veluwe en de Sallandse heuvelrug. De provincie Overijssel zal op de langere termijn bezien of dit haalbaar is. De kern van deze verbinding bestaat uit een strook natuur met een breedte van 1000 meter. Op bepaalde afstanden liggen grotere knopen.

De verbinding Reestdal-Ommen heeft een lager ambitieniveau. Deze is gericht op de ecosystemen Bos, heide en grasland. De kern hiervan bestaat uit een strook van minimaal 225 meter. Op bepaalde afstanden liggen grotere knopen

#### **3.4.1 UITWERKING PER DEELGEBIED**

Hieronder wordt kort per deelgebied aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd. De deelgebieden zijn ook in de kaartbijlage weergegeven. In bijlage 1 is per deelgebied aangegeven welke pakketten, quota en natuurdoelen worden nagestreefd.

### TRAJECT ZWOLLE-DALFSEN

#### Kenmerken en kwaliteiten

De belangrijkste biotopen met actuele waarden zijn graslanden met Kievitsbloemen, bloemrijke graslanden, kolken en gegraven plassen en graslanden met weidevogels. Het natuurgebied in de uiterwaarden van de Vechterweerd (eigendom van Vitens) wordt zeer extensief begraasd; er vindt een natuurlijke ontwikkeling plaats. Oostelijk van Vechterweerd ligt een mooie oude Vechtarm en natte uiterwaardgraslanden met een oude rivierloop. In deze gebieden komen weidevogels voor. Tot omstreeks 1975 kwamen hier nog een aantal percelen met veel Kievitsbloem en Draadzegge voor.

#### Doelen

Het doel is het rivierenlandschap met bijbehorende habitats te ontwikkelen en beter herkenbaar te maken. Daartoe wordt er naar gestreefd om op de linker oever van de Vecht voor het gehele traject van Dalfsen-Berkum natuur te ontwikkelen. De uiterwaarden aan de linkeroever van de rivier lenen het best voor versterken van het natuurlijke karakter, omdat daar al de meeste waarden te vinden zijn, een waterwingebied ligt dat natuurlijk wordt beheerd en een fietspad de rivier begeleidt.

In dit gebied geldt voor de meeste uiterwaarden een botanische doelstelling, waarbij gevarieerde natte en droge graslanden en plaatselijk moeras en natte ruigte het doel is (riviernatuur).

Bij de oude meander en oostelijk daarvan geldt voor circa 60% een weidevogelstelling.

Doelen voor natuur van Dalfsen-Zwolle zijn meer specifiek:

- ontwikkelen van natuurwaarden dichtbij de stad/de mens;
- het kievitsbloemgrasland en andere bloemrijke graslanden behouden en ontwikkelen;
- de smalle uiterwaarden van de Vecht een duidelijker rivierkarakter geven;
- de oevers van de Vechten de smalle uiterwaarden geschikt maken als migratie zone voor dieren (in toekomst voor de otter);
- natuurvriendelijke oevers ontwikkelen met waar toegestaan verwijderen van de versteende oevers, en herstel en weer opengraven van meanders en kolken van Vecht;
- bloemrijke dijkvegetaties ontwikkelen;
- behoud en versterken van weidevogelspopulatie.

Bij waterwinning Vechterweerd is het doel niet gericht op weidevogels. Om de bedreigde weidevogels in delen van de uiterwaard toch kansen te bieden, is het natuurdoel binnen de oude arm bij het begin van de zuidelijke Vechtdijk/Koepelallee voor 40% gericht op soortenrijk weidevogelgrasland. Dit, om de huidige populatie grutto, tureluur te behouden en weer te versterken ook met andere weidevogelsoorten.

In de percelen oostelijk van deze meander en de waterinlaat plas is het doel van de nieuwe natuur voor circa 80% gericht op weidevogels (voormalig beheersgebied).

Om aanzienlijke meerwaarde te krijgen moet een inrichtingsplan voor dit oostelijk deel het weer open maken van een voormalige meander bevatten en zal de inrichting plaatselijk gericht moeten zijn op het ontwikkelen van zowel droge als natte bloemrijke graslanden.

### LANDGOEDEREN DALFSEN

#### Kenmerken en kwaliteiten

De aanwezigheid van bossen, lanen, landhuizen, waterpartijen en karakteristieke boerderijen in combinatie met kleinschalig (oud) cultuurlandschap maakt deze landgoederen bij Dalfsen tot waardevolle landschappen. De huidige natuurwaarden zijn gekoppeld aan bos en landschap.

De natuurwaarden in het cultuurland zijn, op wat nattere percelen na, beperkt.

#### Doelen

Doel van de natuurontwikkeling is het ontwikkelen van een halfnatuurlijk landschap overwegend in het beekdal van de Emmertochtsloot. Het gaat dan om: natte schrale en bloemrijke graslanden afgewisseld met een aantal poelen, natte ruigte/moeras en een natuurvriendelijk ingerichte beek.

Op de enkele kleine inpandige percelen op het landgoed den Berg zijn akkerreservaten wenselijk.

Naast het halfnatuurlijk beekdallandschap is de natuurontwikkeling bij de Marswetering gericht op natuurvriendelijke inrichting van de watergang in combinatie met retentie. Voor circa 3,5 ha is dat al gerealiseerd op het gebied de Marsjes; het betreft een Veldrus hooiland dat mag overstromen.

Om meer ecologische samenhang tussen Hessum-Rechteren en het Rechterense Veld te creëren is het doel ecologische zones aan te leggen met tenminste een kleinwild voorziening onder de weg Dalfsen-Vilsteren. In die ecologische zone is in de uiterwaarden van de Vecht het ontwikkelen van waterpartijen, moeras en nat grasland wenselijk.

Tussen Rechteren en Rechterense Veld (buiten het winterbed, dwars op de Marswetering) is de aanleg van (broek)bos, bossingels, lanen, mantel- en zoomvegetaties en droge ruigtes wenselijk. De doelen zijn samengevat: (half)natuurlijk grasland, nat schraalland, water (poelen) en moeras en ruigte, natuurbos, houtsingels en akkerkruiden.

### CORRIDOR DALFSEN

#### Kenmerken en kwaliteiten

In de uiterwaarden liggen enkele waterpartijen en kolken. Een aantal percelen zijn extensief in gebruik en daardoor kruidenrijker.

Aan de oostzijde ligt het gebied Bellingerweer bestaande uit een meander, open water, riet, moeras en kruidenrijk droog en nat grasland zijn de meest opvallende typen; er komen diverse zeldzame soorten voor. Aan de oostzijde ligt een ijsbaan en oostelijk daarvan ligt het gelijknamige landgoed met in de uiterwaarden een waardevolle oude meander van de Vecht.

#### Doelen

Doel voor de corridor bij Dalfsen is de ecologische verbindingzone in de lengte richting geschikt te maken voor migratie van dieren en ter plaatse natuurwaarden te ontwikkelen. Dat kan goed samengaan met het beter herkenbaar maken van het dal als rivierenlandschap met riviergeulen en oeverwallen en daarmee Dalfsen als dorp aan de rivier een hoogwaardig karakter te geven. Het gebied Bellingerweer is behalve voor natuur belangrijk voor uitloop en natuurbeleving. Net als bij Zwolle zijn in de corridor bij Dalfsen een meer natuurlijk beheer en 'struin-natuur' combineerbaar. Voor de corridor is een inrichting en beheerschets voorzien.

### HESSUM

#### Kenmerken en kwaliteit

Er liggen zowel natte uiterwaard graslanden als droge rivierduingronden. De Plaggemars (zuidzijde) is een bestaand natuurgebied. Er zijn kenmerkende rivierduinvegetaties, kolken, vochtig grasland met weidevogels te vinden maar het is ook een van de weinige plaatsen met bos (hardhoutoibos) in de uiterwaarden.

Aan het natuurgebied grenst een beheersgebied voor weidevogels.

Een bijzondere kwaliteit bij Hessum is de openheid en de rust vanwege geïsoleerde ligging en beperkte ontsluiting. De noordzijde is eveneens weinig ontsloten, maar wel optimaal beleefbaar vanaf de toeristische route de Oude Oever.

#### Doelen

Het doel is een gevarieerd rivierlandschap te ontwikkelen. Samen met het aangrenzende gebied bij Vilsteren en aan de noordzijde bij Varsen ontstaat een groot gebied. Op termijn is grootschalig beheer (spoor A natuur) van het uiterwaarden gebied met extensieve begrazing denkbaar. Nader onderzoek zal duidelijk maken of dit mogelijk is en onder welke voorwaarden.

Het doel is het ontwikkelen van (halfnatuurlijke) grazige vegetaties met rivierduinen maar ook met natte graslanden, natte laagten, kolken en struwelen.

Plaatselijk (in de luwte van de stroming) is het doel om zogenoemd 'hardhout oibos' te laten ontstaan. Het natuurlijker inrichten van de Vechtoevers, het weer ontgraven van gedempte oude Vechtarmen, het herstellen van bestaande oude rivierarmen en (op termijn) weer aantakken van deze oude rivierlopen zal veel meerwaarde geven. Als de oude arm bij Vilsteren aan de ene zijde in verbinding gebracht wordt met de Vecht en benedenstrooms verbonden wordt met een voormalige oude meander bij Baarslag op grondgebied van Dalfsen, ontstaat een meestromende nevengeul (een soort grote vistrap).

Een nadere verkenning technisch en hydrologisch naar dergelijke vormen van natuurontwikkeling is noodzakelijk.

Om de samenhang tussen de natuurgebieden bij Hessum en het landgoed Rechteren te vergroten, geeft natuurontwikkeling in een lager deel tussen deze gebieden (waarschijnlijk een voormalige traject van de rivier) de meeste kansen. In het ontwikkelingsplan van Dalfsen in deze omgeving 14 ha nieuwe natuur gesitueerd; daarvan zijn nu 6 ha in dit plan concreet begrensd. De resterende 8 ha kunnen gezocht worden bij uitwerking van de verbindingzone op Rechteren

Een inrichtingsschets voor deze ecologische zone zal de doelen (open water, moeras, bloemrijk grasland en mantel-zoom vegetaties) preciezer moeten lokaliseren.

## LANDGOED VILSTEREN

### Kenmerken en kwaliteiten

Delen van het landgoed liggen in de uiterwaarden van de Vecht.

Plaatselijk komen al waardevolle schrale graslanden voor en is een droog rivierduingrasland te vinden met enige struwelen en poelen. De grote Vechtmeander is zowel voor natuur (watervogels) als het landschap een belangrijk element op het landgoed. In het uiterwaardengebied oostelijk van de es ligt een kleine bouwlandkamp en bos.

### Doelen

Een natuurfunctie is voor de gronden gelegen in de uiterwaarden wenselijk. Het meest geldt dat voor het rivierduin binnen de Vechtmeander en de oostelijk hieraan grenzende percelen en verder voor de smalle, reliëfrijke uiterwaarden noordelijk en oostelijk van de Grote Esch.

Voor de samenhang met de westelijk gelegen natuurgebieden (Baarslag, Plaggemars) en de beleving van natuur (stuwpad) is natuurontwikkeling tussen oude Vechtarm en gemeentegrens van Dalfsen in dit plan opgenomen.

Het aantakken van de oude Vechtloop en zo mogelijk aanleg van een meestromende nevengeul vergt nog nader onderzoek maar is een doel voor dit gebied.

De natuurdoelpakketten die ingezet worden zijn bedoeld voor: (half)natuurlijke graslanden (nat en droog), soortenrijke natte graslanden (schraalland), droge soortenrijke graslanden (rivierduinvegetatie), struwelen, open water en moeras, graanteelt en natuurbos.

## VARSEN

### Kenmerken en kwaliteiten

In de uiterwaarden komen graslanden onder invloed van kwelwater voor. Een oude Vechtarm, rivierduinvegetaties, enkele kolken en struwelen en een gemengd eikenbos vormen de huidige kwaliteiten.

### Doelen

Doel is het ontwikkelen van een rivierduingebied binnen de oude meander en een afwisselend rivieren landschap met half natuurlijk graslanden, struweel en bos. Een geheel natuurlijke Vecht met een ondiep vrij meanderend zomerbed zal bij de huidige begrenzing van reservaatgebied en beheersgebied naar verwachting beperkt haalbaar zijn.

Nader onderzoek is nodig naar de condities waaronder hermeandering mogelijk is; complicerende factor in dit gebied is daarbij de aanwezigheid van hoofdtransport gasleidingen.

Aan de noordwest zijde ligt een relatief vlak graslandengebied met kwel vanuit de hogere zandgronden en mogelijk van verder. Vanuit het verleden zijn schrale grondwater gebonden grasland en zeggevegetaties bekend. Door inrichting gericht op hoger grondwater in combinatie met maaiveldverlaging zijn natte grasland- en moerasvegetaties te ontwikkelen.

## CORRIDOR OMMEN

### Kenmerken en kwaliteiten

Het winterbed bestaat uit graslanden die in elk geval aan de noordzijde vaak en snel overstromen. Ze vallen eveneens weer relatief snel droog. Het landschap is als rivierenlandschap aan de noordzijde beperkt ontwikkeld.

Aan de zuidzijde is dit landschap gevarieerd en kleinschalig met enkele campings.

### Doelen

Doel voor het gebied is de corridor is het ontwikkelen van een ecologische verbindingzone en voorts het gebied te ontwikkelen als een rivierlandschap in het zicht van de stad Ommen. Aan de noordzijde wordt gestreefd naar één samenhangend gebied (een mars of meente) waar de laagste delen van het winterbed op een aantal plaatsen nog verder zijn verlaagd (water en natuur). Op enkele andere percelen heeft natuurontwikkeling plaats gevonden (afplaggen, aanleg van mei- en sleedoorn struwelen). Goed denkbaar is dat het beheer deel uitmaakt van de verbrede landbouw in Varsen.

Aan de zuidzijde is op beperkte schaal natuurontwikkeling grenzend aan bestaand bos of landschapselement het doel mede ten behoeve van natuurbeleving.

De doelen voor natuur in de corridor Ommen zijn meer specifiek:

- ontwikkelen van natuur- en landschapswaarden dichtbij de stad/de mens ,
- bloemrijke graslanden ontwikkelen,
- de uiterwaarden van de Vechteen duidelijker rivierkarakter geven (landschappelijk doel),
- de corridors beter geschikt te maken als migratie zone voor dieren (in toekomst voor de otter),
- natuurvriendelijke oevers (zie 3.1) ontwikkelen en oude meanders van de Vecht herstellen.
- ontwikkelen van bloemrijke vegetaties op kades en dijken.
- de waterrecreatie op de Vecht landschappelijk en ecologisch inpassen

Uitwerking van de corridor in een beheer en inrichtingsschets is noodzakelijk om de inzet van de natuurhectaren nader te bepalen. Alle andere functies moeten bij zo'n schets betrokken worden.

## 1 en 2: STEKKENKAMP en BESTHMENER HOOILAND

### Kenmerken en kwaliteiten

De Stekkenkamp is voor een deel Vechtdal landschap (oude Vechtarm, natte graslanden en rivierduinstruweel) en voor een deel bestaat het landgoed uit een gevarieerd cultuurlandschap (essen, houtwallen/bos, graslanden en hoeven) op dekzand en voor een klein deel uit beekdallandschap (Besthmenerleiding). De actuele natuurwaarden zijn te vinden in het Vechtdal en in het cultuurlandschap. Het beekdal heeft, omdat het een bovenloop betreft, welke wordt gevoed door grondwater, potentie voor natte schrale graslanden.

### Doelen

Het natuurdoel is handhaven en verder versterken van de bestaande kwaliteiten op het landgoed de Stekkenkamp en het ontwikkelen van natuur in het kleine beekdal van de Besthmenerleiding. Bij dit laatste hoort het natuurlijker maken van de huidige waterloop en een hoog grondwaterpeil. Voor het behalen van de doelen op de Stekkenkamp is de inzet van natuurdoelpakketten gericht op akkerbeheer, (half)natuurlijke grasland, soortenrijk grasland (nat en droog), struwelen en bos nodig. Voor de ontwikkeling van het beekdal is een omvormingsbeheer nodig naar een nat soortenrijk grasland.

## ARRIEN –KARSHOEK

### Kenmerken en kwaliteiten

In dit deel van het plangebied komen de - voor het Vechtdal karakteristieke - rivierduinsytemen voor met droge graslanden (tijn, Zwolse anjer, zandzegge e.d.) , rivierduinstruwelen (met roos, sleedoorn, jeneverbes), open en verlande oude rivierlopen en poelen. Er liggen nu reeds grote natuurgebieden die beperkt ontsloten zijn en daardoor rustig en belangrijk voor de (avi)fauna.

### Doelen

Aan de noordzijde van de Vecht wordt op termijn samen met de al aanwezige bos- en natuurgebieden een grote extensief begraasde natuurlijke eenheid beoogt. Door inrichting en beheer ontstaan natuurlijk ingerichte oever, worden uiterwaarden met de oorspronkelijk aanwezige variatie teruggebracht, worden meestromende geulen en laagten ontwikkeld en zorgen erosie en zandafzetting voor nieuw reliëf en rivierduinen.

Het ontwikkelen van een grote meer natuurlijke eenheid vergt een langjarige ontwikkelingstijd en in het begin kan nog niet voldaan worden aan de areaaleisen van zo'n type .

De doelstelling die voor dit plan geldt is: " Op weg gaan naar een grote natuurlijke eenheid door een zeer extensief maar geleid begrazingsbeheer in samenwerking met de streek . Hierdoor ontstaan gevarieerde en kruidenrijke droge en natte grasland met struwelen ( de koelanden en marsen van vroeger), oude rivierarmen en natte laagten met poelen en ruigte".De doelpakketten voor de eerste beheersperiode 2002-2008 zijn : (half)natuurlijk grasland, soortenrijk nat- en drooggrasland, struweel, bos (beperkt) en open water. Op basis van een ontwikkelingsplan wordt na de eerste planperiode (6 jaar) bezien hoe spoor A natuur bereikt kan worden.

Grootschalige natuurbeheer kan gecombineerd worden met het plaatselijk blijven uitvoeren van een traditioneel hooiland beheer (zoals op graslanden met Bergnachtorchis) op enkele overgangen van dekzandruggen naar dalgronden..

## ZEESER KOELAND-BEERZE

### Doelen en doelpakketten

Aan de zuidzijde van de Vecht wordt op termijn samen met de al aanwezige bos- en natuurgebieden een grote extensief begraasde natuurlijke eenheid beoogt. Door inrichting en beheer ontstaan natuurlijk ingerichte oevers, worden uiterwaarden met de oorspronkelijk aanwezige variatie teruggebracht, worden meestromende geulen en laagten ontwikkeld en zorgen erosie en zandafzetting voor nieuw reliëf en rivierduinen.

Het ontwikkelen van een grote meer natuurlijke eenheid vergt een langjarige ontwikkelingstijd en in

het begin kan nog niet voldaan worden aan de areaaleisen van zo'n type.

Ook is nadere studie nodig naar versterken van de samenhang tussen de grazige uiterwaarden en de beboste zandgronden en welke delen van het bos zich het meest lenen voor een natuurlijke ontwikkeling.

De doelstelling die voor dit plan geldt is: " Op weg gaan naar een grote natuurlijke eenheid door een zeer extensief maar geleid begrazingsbeheer in samenwerking met de streek . Hierdoor ontstaan gevarieerde en kruidenrijke droge en natte grasland met struwelen ( de koelanden en marsen van vroeger), oude rivierarmen en natte laagten met poelen en ruigte". De doelpakketten voor de eerste beheersperiode 2002-2008 zijn : (half)natuurlijk grasland, soortenrijk nat- en drooggrasland, struweel, bos (beperkt) en open water. Op basis van een ontwikkelingsplan wordt na de eerste planperiode (6 jaar) bezien hoe spoor A natuur bereikt kan worden.

Grootschalige natuurbeheer kan goed gecombineerd worden met het plaatselijk blijven uitvoeren van een traditioneel hooiland beheer (zoals op graslanden met Bergnachtorchis) op enkele overgangen van dekzandruggen naar dalgronden..

### MARIENBERG-DIFFELEN

#### Kenmerken en kwaliteiten

De huidige waarden zijn gekoppeld aan de oude rivierarmen en aan de rivierduinsystemen. Verder zijn gevarieerder droge en natte graslanden te vinden. De oude arm de Maat oostelijk van Beerze is de eerste rivierarm die aan beide zijde weer aangekoppeld is aan de Vecht; het is nu een meestromende nevengeul , waarvan de effecten van aantakking bestudeerd worden.

#### Doelen

Lange termijn doel is een levend riviersysteem, maar omdat in dit deel agrarisch gebied en natuurgebied elkaar nog afwisselen en beperkte ervaring is met het weer laten meanderen van de Vecht, is het streefbeeld voor de middellange termijn voor dit deel Beerze-Hardenberg een natuurvriendelijk ingerichte Vecht(profiel, oevers) met diverse natuurgebieden op de meest kansrijke plaatsen. Nagegaan wordt waar aankoppeling van oude armen wenselijk en mogelijk is. Een project voor aankoppelen van de meander bij Diffelen is gaande.

Er ontstaat een groene rivier met op regelmatige afstanden halfnatuurlijke natuurgebieden.

De beoogde doelen zijn : (half)natuurlijk grasland, droge en natte bloemrijke graslanden, droge en natte schrale graslanden en verder enig water en moeras. Op bescheiden schaal is de ontwikkeling van struwelen en boombegroeiing langs Vecht en oude meanders wenselijk. Een en ander moet worden getoetst aan de principes van Ruimte voor rivieren.

### RHEEZERMATEN NOORD EN ZUID VAN DE VECHT

#### Kenmerken en kwaliteiten

Het reservaat de Rheezermaten bestaat uit natte venige schrale graslanden en kleiige bloemrijke graslanden, droge rivierduingraslanden, oude Vechtarmen, rietland/ruigte en bos. Bijzonder voor het reservaat zijn de diverse zeldzame kleine zeggesoorten, Dotterbloem, Kleine valeriana en de Breedbladige orchis. Aan de zuidzijde ligt het natuurgebied de Lange Kampen en komen in de uiterwaarden meerdere kleine Vechtmeanders voor. Plaatselijk zijn weidevogels en 's winters ganzen aanwezig.

#### Doelen

Het natuurdoel is het huidige reservaat als een aaneensluitend groot natuurgebied aan weerszijden van de Vecht te ontwikkelen, waar door een hooilandbeheer en door maaien en beweiden de gevarieerde begroeiing in stand blijft en de variatie door het ontwikkelen van nieuwe natuur toeneemt.

Het gaat om halfnatuurlijk grazige vegetaties, rivierduinstruwelen en pleksgewijs bos en rietland en ruigte. Vooral het vergroten en aaneensluiten van het natuurgebied zal meer kansen bieden aan dier- en plantensoorten.

Nader onderzoek zal gaan worden op welke wijze het profiel en de oevers van de Vecht natuurlijker kunnen worden, waardoor dynamische processen toenemen bij een ondieper wordende Vecht, zodat aantakken van de oude rivierlopen tot de mogelijkheden gaat behoren.

De beoogde doelen zijn: (half)natuurlijk grasland, soortenrijk nat- en droog grasland, struweel, open water, moeras en rietland/ruigte en natuurbos. Voor een beperkt oppervlak geldt de weidevogeldoelstelling en is een gecombineerd doel weidevogelgebied en ganzenfunctie (taiga rietgans) aan de orde.



## LOOZEN +CORRIDOR HARDENBERG EN GRAMSBERGEN

### Kenmerken en kwaliteiten

Het winterbed bestaat uit graslanden die geregeld overstromen. Aan de zuidzijde liggen de uiterwaarden tamelijk hoog. Het landschap is als rivierenlandschap beperkt ontwikkeld.

Hardenberg is gestart met de inrichting van het winterbed voor water en natuur.

Bij de Loozense Linie liggen droge en natte graslanden en een Vechtmeander.

### Doelen

Doel is schans te herstellen als cultuurhistorisch object en gelijktijdig ontwikkelen van natuurwaarden. In de corridors van Hardenberg en Gramsbergen is het doel deze te ontwikkelen als één samenhangend rivierlandschap in het front van de stedelijke omgeving. Diverse nu al lage delen van het winterbed zijn nog verder verlaagd zodat deze permanent nat blijven (ook gunstig voor ruimte voor rivieren). Op enkele andere percelen heeft natuurontwikkeling plaats gevonden; het gehele gebied wordt bij voorkeur als gemeenschappelijk mars of meente beheerd.

Doelen voor natuur van de corridor in Hardenberg en Gramsbergen zijn meer specifiek:

- ontwikkelen van natuurwaarden dichtbij de stad/de mens ,
- bloemrijke graslanden ontwikkelen,
- de uiterwaarden van de Vecht een duidelijker rivierkarakter geven (landschappelijk doel),
- de corridors beter geschikt te maken als migratie zone voor dieren (in toekomst voor de otter),
- natuurvriendelijke oevers ontwikkelen en oude meanders van de Vechtherstellen.
- bevorderen educatief en extensief recreatief gebruik (vogelkijkhut al aanwezig).

## GRAMSBERGEN (deel van Zuid Meene en oostelijk van de Haandrik)

### Kenmerken en kwaliteiten

De meeste kwaliteiten ontleend het gebied aan de Vechtmeanders en een aantal kruidenrijke uiterwaard graslanden.

De natuur- en landschapswaarde zijn met name aanwezig in de delen waarin de voormalige rivierlopen liggen. Andere delen van de uiterwaarden hebben minder betekenis onder meer door het gebruik als veldkavels met maïs.

### Doelen

Ontwikkelen van natuurlijker Vechten Vechtoevers en van halfnatuurlijke natte en vochtige graslanden met plaatselijk enige struwelen. In de uiterwaarden zijn natuur- en waterdoelen met elkaar te combineren en wordt behalve bloemrijke graslanden ook water, riet en moeras nagestreefd, hetgeen na vergraving zal ontstaan.

De veldkavels direct westelijk van de Haandrik in de zuidelijke uiterwaarden lenen zich goed voor het ontwikkelen van natte natuur in combinatie met berging van water. De doelen zijn natte ruigte, moeras en water en bloemrijke graslanden.

## MOLNMARS

### Kenmerken en kwaliteiten

De Mólnmarsch is een voormalig deel van de uiterwaarden van de Vecht.

Er is een plan ontwikkeld om dit gebied een functie te geven in het waterbeheer van de Vecht in combinatie met natuurontwikkeling, particulier natuurbeheer en beheerslandbouw.

Doel is het gebied in ecologisch -, waterhuishoudkundig - maar ook cultuurhistorisch opzicht weer onderdeel te laten zijn van het riviersysteem van de Vecht.

Het plangebied leent zich vanwege de ligging in de stroomschaduw van de Vecht, de bodemsamenstelling en de doelen van EHS (Vecht-Regge) en die van het waterschap in het bijzonder voor ontwikkeling van ooibos. Inrichting van het gebied moet leiden tot een landschap met rivierbos, koelands en marslanden. Door begrazing zal dit mozaïkpatroon in stand blijven en bijdragen aan de beleving van het rivierenlandschap van de Vecht op deze locatie.

### Doelen

Behalve ooibos zijn natuurdoelen gericht op het ontwikkelen van droge en vochtige halfnatuurlijk graslandtypen (28%), dotterbloemgraslanden met poelen en plassen en plaatselijk moerasgedeelten.

## BEERZERVELD

### Kenmerken en kwaliteiten

Smalle strook met vrijwel geen actuele waarde.

### Doelen

Doel is het instellen van een hydrologische buffer. Na inrichting ontstaat er kruidenrijke graslanden, natte laagtes en moeras en er wordt gestreefd naar ontwikkeling van natte heideachtige begroeiingen. Dit laatste is onzeker vanwege de landbouwkundige historie van het perceel en de beperkte ervaring met ontwikkelen van natte heide..

## JUNNERVELD ( bos)

### Kenmerken en kwaliteiten

De actuele waarden van de percelen is vanwege het huidige gebruik beperkt. Voor de fauna hebben open en halfopen gebieden temidden van cultuurland betekenis maar deze kan na inrichting aanzienlijk toenemen.

### Doelen

Omdat de percelen liggen temidden van een groot bos- en natuurkern is voortzetting van intensief agrarisch gebruik niet zo wenselijk. Door de ontwatering op te heffen en de verrijkte bovengrond (deels) te verwijderen ontstaan gevarieerde gebieden. Het doel is open-halfopen gebieden in stand te houden met vooral een functie voor de fauna. Door inrichting zullen heideachtige grazige vegetaties ontstaan. Op de meest lage (ontgronde) delen ontstaan venachtige laagtes met zeggen, pitrus en biezen en mogelijk natte heide (onzeker vanwege fosfaatuitspoeling).

In de zone langs de wegen is tevens een doel de inrichting af te stemmen op de natuurrecreatie.

## VOSSEBELT EN VLIERWATERLEIDING

### Kenmerken en kwaliteiten

Het zijn relatief natte gebieden met venige gronden die beperkte draagkracht heeft.

Het gebied Vossebelt is ingericht voor natuur in kader van Den Ham-Lemele.

De in 2003 toegevoegde percelen hebben geen actuele natuurwaarde; het is een heideontginning.

### Doelen

Het doel is het gebied Vossebelt en Vlierwaterleiding ontwikkelen als natuurgebied met kwelafhankelijk grazige vegetaties. Bij de Vlierwaterleiding is het doel om conserverend waterbeheer en nieuwe natuur te combineren in het gehele beekdal.

Het gebied Vossebelt functioneert tevens als een natuurgebied in een verbindingszone. Op wat groter schaal is deze ecozone bedoeld voor landdieren, maar lokaal is het gebied Vossebelt ook gunstig voor dieren van natte, wat venige terreinen met kwelsystemen. Het gaat om de uitwisseling van dieren met Luttenbergerven. Vestiging van allerlei diersoorten zal met name door migratie vanuit dit SBB-reservaat moeten gebeuren (libellen, vlinders, amfibieën, kleine zoogdieren).

De in 2003 toegevoegde 6 ha nieuwe natuur sluiten aan bij de heideterreinen aan de zuidzijde van de Lemelerberg. Het doel is een heideachtig gebied te ontwikkelen met daarin een venachtige laagte. Aan de voet van liggen kansen voor geleidelijke droog-nat overgangen.

Doeltypen zijn: schraal vochtig grasland, ven en droog grasland met heide

## ROUVEEN-STAPHORST

Het betreft het voormalige reservaatgebied Rouveen-Staphorst en het voormalige natuurontwikkelingsgebied Rouveen.

Dit gebied betreft een veenlandschap en is geheel in gebruik als grasland. Het betreft smalle, lange kavels met daartussen brede verlande sloten en trekaten. Door verlanding zijn rietlanden en moerasbossen ontstaan, die samen met de aanwezige elzensingels het gebied een kleinschalig karakter geven. Veel kleine zangvogels en roofvogels zijn hierdoor aanwezig. Door de verlanding neemt het aantal moeras- en bosvogels toe en het aantal watervogels af. Ook de Wulp komt in de Olde Maten in hoge dichtheden voor. Botanisch gezien horen de verlande trekaten en sloten tot de soortenrijke rietvegetaties met ondermeer Poelruit, Moerasvaren en Moerasviooltje. Ook zijn langs randen en in de Stadsgaten (bij Hasselt) nog enkele blauwgraslanden gespaard gebleven. Hier vinden we bijzondere zeggensorten en soms orchideeën. Ook komt de zeldzame vlinder de Zilveren Maan hier voor.

Via beheersmaatregelen (graven open trekaten) wordt vooral in de Oldematen de successie afgeremd. Dit om te voorkomen dat de natuur in het gebied alleen komt te bestaan uit broekbos en rietruigte. De Olde Maten sluiten qua natuur en landschap aan bij de gebieden Wieden en Weerribben in de Kop van Overijssel en is een belangrijke schakel in het laagveenmoerasgebied van Noordwest Overijssel.

De natuurdoelen zijn hier: ontwikkeling van bloemrijke graslanden en nat schraalgrasland (blauwgrasland), ontwikkeling van bloemrijke sloten en slootkanten en een afwisseling van open water, moeras en overjarig rietland en ruigte. Ontwikkeling van nat schraalgrasland (blauwgrasland) is m.n. voorzien voor de gebieden Bisschopsschans, Stadsgaten, Stadsweg, Veerslootlanden en Oldenmaten/Meppelerdiep. Voor het inrichten is afplaggen van de bovengrond nodig (langs de sloten of hele percelen).

Ook de component open water wordt versterkt door vervening van percelen. Tussen Meppelerdiep en natuurgebied Oldenmaten en tussen de Wieden en het Meppelerdiep wordt gestreefd naar verbindende natte natuurstroken, die bestaan uit open water, moeras en oud riet en ruigte.

#### REESTDAL

Het betreft het Reestdal en de Vledders en Leijer hooilanden. De Reest is een van de weinige echte hoogveenbeken in Nederland. In de oorspronkelijke situatie werd de Reest gevoed door het hoogveengebied ten noordoosten van Dedemsvaart. Nu is het voedingsgebied een stuk kleiner geworden en bestaat het voornamelijk uit landbouwgronden. Ondanks dat het nog maar een kleine beek is heeft ze toch een stempel gedrukt op het landschap in het grensgebied van Drenthe en Overijssel. Er is er een bovenloop, middenloop en benedenloop te onderscheiden. De bovenloop is bochtig, de hoogteverschillen in het landschap zijn klein, de omgeving is vooral veenkoloniale landbouw. De middenloop heeft lage hooilanden langs de beek en graslanden, essen en hakhoutbosjes aan de randen van het dal. Hier hoort ook de zijloop van de Vledders en Leyerhooiland bij. De benedenloop is meer open en de beek en het beekdal zijn er breder, met hoge essen en weilanden op de lagere gronden. De vegetatie van de matig intensief gebruikte graslanden kenmerkt zich door Grote vossenstaart. Op vochtige gronden komt vaak ook Pinksterbloem, Reukgras en Grote pimpernel voor; op de natte gronden ook Dotterbloem, Echte koekoeksbloem, Waterkruiskruid, Noordse zegge en Scherpe zegge. De extensief gebruikte weilanden zijn soortenrijker. Het gaat dan vooral om kamgrasweiden op de drogere gronden (met o.m. Pinksterbloem, Rode klaver), Dotterbloemgraslanden op natte veengronden en zeggengemeenschappen op de zeer natte gronden (met diverse zeggensorten). Door de grote afwisseling in landschapstypen heeft het Reestgebied een gevarieerde fauna. Belangrijk is de aanwezigheid van Steen- en Kerkuilen, zangvogels als Nachtegaal en Geelgors, marterachtigen en de Das. Deze laatste heeft hier een van de grootste populaties van ons land. Ook komt hier de Kleine hagedis, slangensoorten (Adder, Ringslang, Gladde slang) en amfibiensoorten voor en is er in de benedenloop een kraamkolonie van de meervleermuis.

Voor de bovenloop van de Reest is het natuurdoel ontwikkeling van bloemrijke graslanden. Voor de middelloop is het natuurdoel ontwikkeling van bloemrijk grasland en nat (beekbegeleiden) soortenrijk (Dotterbloem)grasland. Voor de benedenloop is het natuurdoel ontwikkeling van nat bloemrijk grasland en in beperktere mate Dotterbloemgrasland en Moeras (Grote Zeggenvegetaties). Op de esgronden is het natuurdoel akkerbeheer. Voor de Vledders en Leijer hooilanden is het doel ontwikkeling van bloemrijke graslanden en nat soortenrijk (schraal)grasland (kwelgebied).

#### MEPPERLIEDIEP

Dit betreft het gebied langs het Meppelerdiep. Natuurdoelen zijn hier de ontwikkeling van bloemrijk grasland en nat soortenrijk grasland.

#### BENEDENLOOP REGGE

##### Kenmerken en kwaliteiten

Relatief laag gelegen gebied met enkele Reggemeanders met veel kwelindicatoren aan de dalrand. Via Besthmenerleiding komt water van zuidelijk deel van Ommen in het gebied. Het gebied is door een kade gescheiden van de Regge. Via een gemaal wordt het water van het Ommense achterland op de Regge gebracht. Van de uiterwaardgronden tussen spoor en Vilsterense aan de westzijde van de Regge zijn geen actuele waarden bekend

##### Doelen

Doel is de combinatie van water en natuur. Dat moet verder uitgewerkt worden op welke wijze dat kan en welke vorm van waterberging aan de orde is (noodretentie of conserverend waterbeheer). Bij het bepalen van de doelen bij een dergelijk koppeling van natuur en water moeten rekening worden gehouden met een natte en voedselrijke situatie. Het ontwikkelen van schrale natte graslanden in combinatie met overstromen is niet haalbaar. Het streefbeeld is natte bloemrijke graslanden en ruigere vegetaties, waar beweiding plaats, afgewisseld met water en moeras en plaatselijk struwelen.

Het Reggedal maakt deel uit van de robuuste verbinding. Dat betekent dat de begrensde nieuwe natuur extra aandacht besteed moet worden aan het ontwikkelen van samenhang tussen de bos- en natuurgebieden bij Eerde/Archem en die van Wolfskuil/Giethmense Veld. De toegevoegde begrenzing tussen Vilsterense weg en spoor heeft als doel het ontwikkelen van de samenhang tussen de gebieden het Laar/Larinkmars en het landgoed Vilsteren.

#### MIDDENLOOP REGGE

##### Kenmerken en kwaliteiten

Gevarieerde gebieden welke in de Landinrichting Den Ham-Lemele recent ingericht zijn voor natuur. Bij het gebied de Tatums (Hellendoorn) is inrichting in voorbereiding.

In de andere gebiedsdelen in Hellendoorn zijn Reggemeanders, gevarieerde graslanden en bos- en landschapselementen aanwezig.

Het gebied van de Faanke ligt in een geologisch en landschappelijk zeer bijzonder gebied. De Regge is hier ter hoogte van de Steile Oever door de stuwwal gebroken. Aan de zuidzijde van de Regge ligt een cultuurlandschap.

Het gebied bij de kruising Regge-Overijssels kanaal zijn laag gelegen tamelijk laag gelegen graslanden. Er ligt een oude arm van de Regge in en op perceelscheiding staat rietvegetatie.

##### Doelen

Het doel is door inrichting en maaien/weiden ontstaan in de begrensde gebieden na enige tijd gevarieerde, soortenrijke graslanden met de kenmerkende biotopen van het Regge landschap. Oude meanders zijn weer uitgegraven en laagten zijn vergraven tot permanent natte plekken in het landschap. De recreatieve beleving is belangrijk en veel bestaande toeristische infrastructuur is daar reeds op afgestemd.

Doel bij de Faanke is versterken van de samenhang tussen het natuur- en bosgebied van Besthmen/Eerde en de Archemerberg. De Regge is geen barriere van betekenis voor de fauna. Door de aanleg van houtwallen, bos en het ontwikkelen van reservatsakkers kan dat het best gestalte krijgen voor de huidige soorten (o.a. das) en de doelen welke beoogd worden met de robuuste verbindingzone.

Doel bij de kruising Regge-Overijssels kanaal is het ontwikkelen van een groen knooppunt van formaat. Vanwege de ligging in de robuuste verbindingzone wordt gemikt op inrichting waarbij het water van de Regge vrij spel heeft, moeras en permanent water aanwezig is en beheer plaats vindt via begrazing. Er dient bij de inrichting rekening gehouden te worden met de grote recreatieve waarde van dit knooppunt en het recreatief medegebruik (kanoën e.d.) van regge en kanaal. Op langere termijn wordt hier gestreefd naar de ontwikkeling van een begeleid natuurlijk beekdallandschap (natuurdoeltype 2.3). Inrichtingsmaatregelen: verwijderen kade, verondiepen sloten, graven moerassige laagten, uitdiepen en aansluiten meanders en plaatselijk verwijderen voedselrijke bovenlaag.

#### **Deelgebieden Robuuste verbindingen**

##### BENEDENLOOP REGGEDAL: MIDDENLOOP REGGEDAL/MIDDENLOOP REGGEDAL BOS

##### Natuurdoelen

De Regge is hier ten zuiden van Hankate bekaad. Het doel is hier het ontwikkelen van een natuurlijk onbekaad beekdal. Waterberging en natuurbeheer worden hierbij gecombineerd. Rond Hankate wordt een grotere boskern ontwikkeld. De rest van het gebied wordt ontwikkeld tot een gevarieerd natuurgebied met bloemrijk grasland, nat schraalgrasland op plaatsen waar kwelwater uittreedt, moeras en moerasbos. Oude armen van de Regge zullen weer worden open gegraven. Een meer gedetailleerd inrichtingsplan zal voor dit gebied nog gemaakt moeten worden. In dit natuurgebiedsplan zijn nu voor de korte termijn halfnatuurlijke natuurdoelen opgenomen. Op langere termijn wordt hier gestreefd naar de ontwikkeling van een begeleid natuurlijk beekdallandschap (natuurdoeltype 2.3). Inrichtingsmaatregelen: verwijderen kade, verondiepen sloten, graven moerassige laagten, uitdiepen en aansluiten meanders en plaatselijk verwijderen voedselrijke bovenlaag.

## DALMSHOLTE/GIETMEN

### Natuurdoelen

Dit gebied ligt op de flanken van de Archemerberg en het Gietmense- en Vilsterse veld. Doel is de ontwikkeling van een gevarieerd gebied met bloemrijk grasland, heide, vennen en een beperkte oppervlakte struweel en bos. Inrichtingsmaatregelen: verondiepen sloten, plaatselijk verwijderen voedselrijke bovenlaag en graven vennen.

## VILSTERSE VELD

### Natuurdoelen

op deze heideontginnings gronden aan de randen van het Vilstersche en Hessumseveld wordt de ontwikkeling van heide, vennen, bloemrijk en half natuurlijk grasland nagestreefd. Inrichtingsmaatregelen: plaatselijk verwijderen voedselrijke bovenlaag, graven vennen.

## VARSENERVELD HEIDE-GRASLAND/VARSENERVELD GRASLAND/VARSENERVELD HEIDE

### Natuurdoelen

Versterking van dit natte heide en bosgebied door verhoging van het waterpeil en ontwikkeling van natte heide overgaand in droge heide, nat schraalgrasland en bloemrijk grasland. Inrichtingsmaatregelen: aanpassen waterhuishouding en verondiepen sloten, zodat het benodigde hogere waterpeil wordt gerealiseerd, plaatselijk afvoeren van de teelaardelaag, herstel oorspronkelijke reliëf.

## WITHAREN-BALKBRUG BOS/WITHAREN-BALKBRUG GRASLAND/WITHAREN-BALKBRUG HEIDE-GRASLAND/WITHAREN-BALKBRUG HEIDE

### Natuurdoelen

Vergroting van de oppervlakte bos aansluitend bij de bestaande bosgebieden, ontwikkeling van bloemrijk grasland, heide en vennen. Inrichtingsmaatregelen: aanleg moerasoever langs sloten, poelen en plaatselijk verwijderen teelaardelaag op plaatsen waar heide ontwikkeld kan worden.

### 3.4.2 VERBINDINGSZONES

#### Algemeen

Verbindingszones zijn in dit plan verbindingen tussen de onderdelen van de ecologische hoofdstructuur. Het verbinden van natuurgebieden binnen de ecologische hoofdstructuur valt hier niet onder.

De doelen per verbindingzone zijn in 2005 opnieuw toegekend volgens nieuwe modellen. Deze modellen zijn in bijlage 2 beschreven.

In het kort gaat het om de volgende modellen:

#### Overzicht per model benodigde ha's nieuwe natuur:

Model	Corridor		Stapsteen
	totaal m	ha nieuwe natuur/km	
Winde	-	-	-
Amfibie algemeen	25	-	om de 500 m. 0,5 – 1 ha
Kamsalamander	70	-	om de 500 m. 1 – 2 ha
Das	100	-	- (in omgeving)
Heidezone	25	2,5	om de 500 m. 1 – 2 ha
Moeraszone	10-50	-	Als corridor niet mogelijk is om de km. 2-4 ha

Voor een aantal verbindingzones is inmiddels op perceelsniveau nieuwe natuur begrensd. Voor andere verbindingzones moet nog een uitwerkingsvoorstel ontwikkeld worden. Indien nog niet duidelijk is hoeveel hectare hier nodig is, is in onderstaande tabel pm aangegeven. In de nog niet concreet begrensde EVZ's kan op basis van dit plan nog geen subsidie aanvraag worden gedaan. Voor concrete begrenzing kan contact opgenomen worden met de provincie.

Voor een aantal verbindingzones is inmiddels op perceelsniveau nieuwe natuur begrensd. Voor andere verbindingzones wordt in onderstaande tabel wel een reservering van ha nieuwe natuur gedaan, maar deze oppervlakte moet nog concreet begrensd worden, afhankelijk van de uitwerking en de bereidheid tot deelname. Alleen na concrete begrenzing kan men SN-overeenkomsten afsluiten.

Voor concrete begrenzing van gereserveerde hectares nieuwe natuur kan contact opgenomen worden met de provincie.

<b>EVZ</b>	<b>Inrichtings model</b>	<b>Ha. nieuwe natuur</b>	<b>doelsoorten</b>
3 Reest – Rouveen	moeraszone	pm	Otter, waterspitsmuis, rietvogels, amfibieën
21 Lemelerberg	heide	pm	soorten natte heide
24 Nijverdal	winde, amfibie, das	Zie tabel 1	Marterachtigen, libellen, vlinders, soorten beekmilieu
36 Radewijkerbeek	winde, amfibie	0 (is gerealiseerd)	Winde, amfibieën, kleine zoogdieren, vlinders

### **3.5 STREEFBEELD NOORDOOST TWENTE**

In Noordoost Twente wordt gestreefd naar versterking en ontwikkeling van een samenhangend stelsel van grotere bos- en natuurgebieden met een halfnatuurlijk karakter. Dit houdt in dat de menselijke invloed bij zowel de inrichting als het beheer van deze gebieden groot is (in de terminologie van het handboek natuurdoeltypen gaat het hier om doelen uit de hoofdgroep III). Op de zeer lange termijn is in het deelgebied Agelerbroek samen met het aan de zuidzijde van het kanaal Almelo-Nordhorn gelegen Voltherbroek de ontwikkeling van een begeleid natuurlijk broekgebied mogelijk. Dit gebied heeft dan een omvang van ca. 500 ha. Kenmerkend voor een dergelijk systeem is dat de menselijke invloed beperkt is tot de sturing op de waterhuishouding en dat het beheer door de inzet van grote grazers aan de natuur zelf wordt overgelaten. De nagestreefde natuurdoeltypen behoren tot de doeltypen van de hogere zandgronden.

In hoofdlijnen wordt in dit plan naar de ontwikkeling van de volgende typen natuur gestreefd.:

- ontwikkeling van aaneengesloten natuurgebieden in de brongebieden boven op de stuwwallen van Oldenzaal en Ootmarsum met een afwisseling van bossen, halfnatuurlijke graslanden, heide, en halfnatuurlijke beekdalen.
- Ontwikkeling van een aantal natte natuurgebieden in de kwelgebieden aan de voet van de stuwwal en in het bekken van Hengelo. Bij de begrenzing hiervan is een watersysteembenadering toegepast. Gestreefd wordt naar waterhuishoudkundig duurzaam te ontwikkelen gebieden. In deze gebieden wordt voor een deel een combinatie met de opvang van water (retentie) gerealiseerd.
- vergroting en hydrologisch herstel van natte heidegebieden
- herstel van het natuurlijke karakter van beken
- Ontwikkeling van een zo natuurlijk mogelijke Dinkel en Dinkeldal en de ontwikkeling van een aansluitend inundatiegebied in Ottershagen. Ook hier worden de natuurdoelen gecombineerd met de opvang van water.

#### **3.5.1 Uitwerking per deelgebied**

Hieronder wordt kort per deelgebied aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd. De deelgebieden zijn ook in de kaartbijlage weergegeven. In bijlage 1 is per deelgebied aangegeven welke pakketten, quota en natuurdoelen worden nagestreefd.

Het streefbeeld is per deelgebied uitgewerkt in een concrete begrenzing (zie kaartbijlage), natuurdoelen en inrichtingsmaatregelen. De exacte natuurdoelen en inrichtingsmaatregelen zullen uitgewerkt worden in een nog op te stellen plan per deelgebied.

### HONDEVEN

Het Hondeven is een Pingo-relict uit de laatste ijstijd en ligt hoger dan de direct eromheen gelegen gronden. Om het ven liggen lager gelegen natte heidevegetaties en rietmoeras. Hier komen o.a. zeldzame soorten voor zoals Beenbreek en Slangenwortel.

Het bosgebied bestaat voor een deel uit natte berken- en elzenbroekbossen en op de hogere delen uit eikenberkenbos en Grove den. De cultuurgronden bestaan voor een deel uit extensieve natte graslanden met veel Geknikte vossenstaart en voor een deel uit intensief gebruikt maaisland.

In het kader van het Raamplan Tubbergen is rond 1980 de waterhuishouding van het gebied gewijzigd en meer afgestemd op de landbouwkundige functie van de cultuurgronden. Hierdoor heeft er een vrij sterke verdroging van met name de natte heide, rietland en broekbossen plaatsgevonden.

#### Natuurdoelen

Vergroting en hydrologische buffering bestaande natuurgebied, ontwikkeling van natte heide en nat Schraalgrasland.

#### Inrichting

Aanpassen van het huidige waterlopenstelsel waardoor de verdroging van het bestaande natuurgebied verminderd. Plaatselijk plaggen.

### KWELGEBIED REUTUM

Dit deelgebied ligt aan de westkant van de stuwwal. Er treed hier grondwater vanuit de stuwwal aan de oppervlakte. In dit gebied liggen bestaande reservaten van Staatsbosbeheer (Reutumerweuste, Veenmaten en Weustematen). Deze reservaten bestaan uit natte elzenbroekbossen en niet bemeste natte graslanden met veel soorten die kenmerkend zijn voor kleine zeggemoerassen en vochtige schraalgraslanden. Tot dit deelgebied behoren ook de landgoederen Baasdam en Herickhave. Deze bosrijke landgoederen liggen langs beken met natte beekbegeleidende graslanden.

#### Natuurdoelen

Aaneensluiting en hydrologische buffering bestaande natuurgebieden in combinatie met retentie, ontwikkeling nat schraalgrasland, bloemrijk grasland, natuurbos.

#### Inrichtingsmaatregelen

Ingrijpende aanpassing van het waterlopenstelsel. Verhogen grondwaterstand, plaatselijk plaggen en verwijderen voedselrijke bovenlaag.

### BEKENGEBIED SAASVELD (deelgebieden Noorddijkermors en Saasvelderbeek)

In het bekengebied Saasveld komen restanten voor van beekbegeleidende elzenbroekbos en elzenbronbos met overgangen naar drogere bostypen op relict heide (eiken-berkenbossen). De tussenliggende gronden zijn deels cultuurgraslanden met plaatselijk een meer extensieve inslag (witbolgrasland). Van oorsprong is het een landschap met houtwallen, singels en vochtige hooilanden langs beken (o.a. Weerselerbeek, Lemselerbeek en Saasvelderbeek). In overschaduwde en meer natuurlijke delen van beeklopen groeit de slanke sleutelbloem. Heiderestanten zijn aanwezig in de Lemselermaten en Handijksmeden (vochtige deels vergraste dopheivegetatie met o.a. klokjesgentiaan en gagel).

#### Natuurdoelen

Versterking en vergroting bestaande broekbossen, deels door combinatie met retentie van water, door aanpassen waterhuishouding. Ontwikkeling bloemrijke hooiweiden, geleidelijke overgangssituaties naar hogere terreindelen, herstellen en vergroten oppervlakte heide en vegetaties van voedselarme en schrale omstandigheden.

#### Inrichtingsmaatregelen

Verhogen grondwaterpeil, behouden van gebiedseigen (kwel)water, verondiepen waterlopen, herstel reliëf, plaatselijk verwijderen voedselrijke bovenlaag, heidevelden plaggen en opslag verwijderen.

#### DEURNINGERBEEK/WITHAGSMEDEN

Deze beek is thans genormaliseerd en doorsnijdt ter plekke van de Withagsmeden een landschap van intensief gebruikte cultuurgraslanden en akkers. Enkele verdroogde elzenbroek- en vogelkers-essenbossen begeleiden de beek.

##### Natuurdoelen

Handhaven bestaande broekbossen, herstel van beekbegeleidende vochtige graslanden, herstel natuurlijke beekloop.

##### Inrichtingsmaatregelen

Vernatten van het hele gebied, handhaven eventuele kwelsituaties, aanleg poelen en basisbiotopen voor amfibieën, laten meanderen beekloop, versterken houtwal- en singelstructuur d.m.v. plaatselijke aanplant elzen langs de beek.

#### MANDER/ONZOEL (deelgebieden Manderheide en Mander beekdal)

Dit deelgebied ligt bovenop de stuwwal van Ootmarsum. De belangrijkste natuurwaarden liggen hier in de brongebieden met bronbosjes en natte schraalgraslanden bij de Mosbeek, Springendalse beek, Hazelbekke, Onzoel, de Poelbeek en de beken die aan de rand van de bebouwde kom van Ootmarsum ontspringen. Kenmerkende soorten zijn hier Goudveil, Dotterbloem en orchideeënsoorten.

Verder liggen hier een aantal droge heidegebieden met vooral Struikheide en plaatselijk Dopheide en relatief droge eiken-berken bossen bij Mander en Vasse.

##### Natuurdoelen

Ontwikkeling natte beekbegeleidende schraalgraslanden langs de brongebieden en beekdalen van de Hazelbeek, Springendalse beek, Mosbeek, Poelbeek en Onzoelbeek. Ontwikkeling natte en droge heide, vochtig schraalgrasland, bloemrijk grasland.

##### Inrichtingsmaatregelen

Herstel natuurlijk verloop beken, herstel reliëf, verhogen grondwaterstand, plaatselijk plaggen en verwijderen voedselrijke bovenlaag. Aanleg basisbiotopen boomkikker. Ontwikkeling natte en droge heide met plaatselijk nat schraalgrasland en bloemrijk grasland. In dit deelgebied is verwijderen van een groot deel van de teelaardelaag een noodzakelijke inrichtingsmaatregel.

#### OUD OOTMARSUMER VELD

Aan de oostkant gaat de stuwwal via het Oud Ootmarsumer veld over in het vlakke voormalige inundatiegebied van de Benedendinkel en de Hollandergraven. Dit gebied is overwegend in intensief agrarisch gebruik. De graslanden zijn overwegend soortenarm. In het Oud Ootmarsumer veld komen in de slootkanten nog plantensoorten voor die er op wijzen dat er in dit gebied veel kwelwater opwelt. Langs de rand van dit gebied stroomt de Poelbeek.

##### Natuurdoelen

Ontwikkeling natuurlijk beekdal en nat soortenrijk grasland in de verbinding tussen Stuwwal en Dinkel.

##### Inrichtingsmaatregelen

Herstel natuurlijk karakter Poelbeek, plaatselijk afplaggen en verwijderen voedselrijke bovenlaag. Herstel reliëf.

#### BERGVENNEN EN PUNTHUIZEN (deelgebieden Bergvennen en Punthuizen)

Dit betreft een aantal niet ontgonnen heiderestanten die eigendom zijn van natuurbeschermingsorganisaties. Deze terreinen zijn zowel provinciaal als nationaal van grote betekenis omdat hier nog zeer goed ontwikkelde natte heide en schraallandvegetaties voorkomen met tal van zeer zeldzame soorten.

##### Natuurdoelen

Uitbreiden en hydrologische buffering van deze twee grote heide reservaten door ontwikkeling van een afwisseling van droge en natte schraalgraslanden, heide en vennen.

##### Inrichtingsmaatregelen

Herstel reliëf, plaggen en verwijderen voedselrijke bovenlaag, verhogen grondwaterstand.

#### AGELERBROEK

Het Agelerbroek ligt tussen de stuwwal en het kanaal Almelo-Nordhorn en is samen met het aansluitende Voltherbroek een van de grootste broekboscomplexen op de zandgronden in Nederland. Ten westen van het Agelerbroek ligt het soortenrijke boscomplex Achter de Voort (Asbroek). Dit is een bosreservaat. Hier groeien tal van zeldzame bossoorten zoals Gulden boterbloem en Eenbes.



#### Natuurdoelen

Versterking en vergroting bestaande moerasbosgebied, deels door combinatie met retentie van water, door aanpassen waterhuishouding. Ontwikkeling bloemrijk grasland, nat schraalgrasland en moerasbos.

#### Inrichtingsmaatregelen

Verhogen grondwaterpeil, verondiepen waterlopen, herstel reliëf, plaatselijk verwijderen voedselrijke bovenlaag

#### VOLTHERBROEK

De inpandige of ingesloten cultuurgronden van het Voltherbroek bevatten nog belangrijke restanten van de vroeger veel voorkomende zeer soortenrijke onbemeste hooilanden (blauwgraslanden). De actuele natuurwaarden van deze restanten zijn zeer hoog. De grondwater gebonden levensgemeenschappen binnen het broekbos herbergen zeldzame soorten als IJle zegge, Elzenzegge, Borstelbies en Late zegge. In de houtwallen komen soorten voor als Mispel, Muskuskruid en Witte rapunzel..

De natuurwaarden van de broekbossen worden al lange tijd sterk aangetast door verdroging. In het kader van de landinrichting Volthe wordt de natuurlijke waterhuishouding hersteld. Door onttrekking van de cultuurgronden in en nabij het broekbos aan het landbouwkundig gebruik kan een duurzame scheiding van functies worden gerealiseerd.

Ten oosten van het Voltherbroek ligt de Vogelpoel. Dit is een reservaat in het heideontginningslandschap met zowel bos, natte graslanden en amfibieënpoeien. Het gebied is van groot belang voor de zeldzame Boomkikker.

#### Natuurdoelen

Vergroting en hydrologische buffering Voltherbroek. Ontwikkeling nat schraalgrasland.

#### Inrichtingsmaatregelen

Verhogen grondwaterstand, plaatselijk plaggen en verwijderen voedselrijke bovenlaag. De verbinding tussen het Agelerbroek en ottershagen ligt binnen de EHS en loopt via waterschapsleiding 34-0-3. Deze verbindingzone kan tevens een functie vervullen bij de piekopvang van inundatiewater.

De inrichting bestaat uit:

een brede watergang met een oeverzone bestaat uit riet- en moerasvegetaties. Deze zone kan plaatselijk smaller zijn en kan plaatselijk uit gehele percelen bestaan. De gemiddelde breedte van de strook is ca 70 m.

#### LEMSELMATEN EN ROSSUMERMEDEN

Dit betreft een tweetal reservaten van Staatsbosbeheer. Het zijn complexen van natte bossen en schraalgraslanden.

De Rossummermeden bestaan voornamelijk uit Wilgenbroekbos, droog en vochtig Dotterbloemhooiland met fragmentarische resten blauwgrasland. Verder komen hier Berken-Zomereikenbos en een stukje dopheidevegetatie voor.

De Lemselermaten bestaat uit beekdalblauwgrasland, natte heide, elzenbroekbos en droog loofbos. Tot in de jaren zestig kwamen o.a Grote muggenorchis, Groenknolorchis, Moeraswespenorchis, Parnassia en Vetblad voor. Nu nog groeien er o.a Blonde zegge, Vlozegge en Breed wollegras. Door kleinschalige natuurontwikkeling is Vetblad weer verschenen. Binnen het gebied zijn op een afgegraven landbouwperceel o.a Vlozegge, Gevlekte orchis en Moeraswolfsklauw verschenen. Het gebied behoort tot de botanisch meest waardevolle terreinen in Twente.

#### Natuurdoelen

Hydrologische buffering bestaande reservaten, herstel oorspronkelijke loop van de Rossummerbeek en Weerselerbeek in samenhang met ontwikkelen retentiegebied.

#### Inrichtingsmaatregelen

Wijzigen beeklopen, herstel reliëf, plaatselijk plaggen en verwijderen voedselrijke bovenlaag, verhogen grondwaterstand.

#### BOVENLOOP DINKELDAL

De Dinkel is te karakteriseren als een laaglandbeek. Het in dit natuurgebiedsplan gelegen gedeelte heeft een nog nagenoeg natuurlijk karakter. Dit wordt gekenmerkt door afkalvende oevers, overstromingsvlakten, de vorming van oeverwallen en een plaatselijk nog natuurlijke begroeiing. Op veel plaatsen is dit natuurlijke karakter echter beperkt door het vastleggen van de oevers met puin en het intensieve agrarische gebruik van de cultuurgronden. De regelmatig voorkomende inundaties zijn vanuit landbouwkundig oogpunt een groot probleem. Een economisch rendabele bedrijfsvoering wordt hierdoor belemmerd.

De waterkwaliteit voldoet niet aan alle gestelde normen. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de tien rioolwaterzuiveringsinstallaties die rechtstreeks, of via een kleinere watergang, effluent op de Dinkel lozen. De matige waterkwaliteit en het vastleggen van de oevers heeft tot gevolg dat het zomerbed van de Dinkel gedomineerd wordt door een zeer soorten- en individuenarme levengemeenschap, welke typisch is voor een dynamische zandbodem. Kenmerkend voor het Dinkeldal zijn de stroomdalgraslanden op de periodiek overspoelde, zandige oeverwallen met onder andere Wilde tijm, Steenanjer, Echt walstro en Kleine bevernel. Op diverse laag gelegen plaatsen langs de Dinkel komen karakteristieke beekbegeleidende wilgebroekbossen voor. Op de drogere oevers vooral het Eiken-Beukenbos en Essen-Iepenbos. De Dinkel herbergt een aantal karakteristieke beeksoorten zoals Oeverzwaluw, IJsvogel en Grote Gele kwikstaart, Bosbeekjuffer, Weidebeekjuffer. Deze soorten zijn door het vastleggen van de oevers echter zeldzaam geworden. De beekfauna is relatief soortenarm. In de Dinkel worden verschillende soorten vis, welke deel uitmaken van het streefbeeld, nog niet waargenomen.

#### MIDDENLOOP DINKELDAL

De middenloop van de Dinkel ligt tussen het Omleidingskanaal en het kanaal Almelo-Nordhorn. Dit gedeelte van de Dinkel heeft een nog vrij natuurlijk karakter. De piekafvoeren worden omgeleid door het Omleidingskanaal. De oevers zijn op de meeste plaatsen versterkt met puin. De Dinkel kronkelt hier door boscomplexen behorend tot het Wintereiken-Beukenbos, Essen-Iepenbos en nattere Wilgen- en Elzenbroekbossen. De meeste cultuurgronden langs dit deel van de Dinkel zijn in intensief agrarisch gebruik. Bij het landgoed Meuleman ligt nog een goed ontwikkeld rivierduingrasland met o.a. veel Steenanjer. Op het landgoed Singraven komen nog niet of weinig bemeste schrale graslanden voor.

##### Natuurdoelen Dinkeldal

Herstel natuurlijke oevers, ontwikkeling bloemrijk grasland en droog rivierduingrasland.

##### Inrichtingsmaatregelen Dinkeldal

Verwijderen kunstmatige oeververdediging. Deze maatregel is een verplicht onderdeel van het sluiten van een overeenkomst voor particulier natuurbeheer voor gronden, die grenzen aan de Dinkel. Dit met uitzondering van plaatsen waar bruggen, bebouwing of cultuurhistorisch waardevolle elementen liggen. Het waterschap Regge en Dinkel maakt een kaart waarop deze elementen zijn aangegeven.

Het is nodig om het verwijderen van puin zo veel mogelijk aan beide zijden en over een zo groot mogelijke lengte tegelijk uit te voeren. Anders kunnen er problemen ontstaan met aangrenzende eigenaren. Het is daarom wenselijk om zo snel mogelijk aaneengesloten blokken gerealiseerd particulier beheer en/of eigendom SBB te verkrijgen

Het zuidelijk deel tussen de Duitse grens bij Gronau en de Zoekerbrug is het gekanaliseerde deel van de Dinkel. Hier bestaat de inrichting uit het verwijderen van de oeververdediging van Gobimatten en herstel van het natuurlijk profiel in combinatie met het verlagen van het winterbed. Dit laatste is nodig om de afvoercapaciteit van de Dinkel op peil te houden en de afspraken met Duitsland over de afvoer van de Dinkel na te kunnen komen.

#### BENEDENLOOP DINKELDAL

Het gebied Ottershagen is belangrijk als weidevogelgebied. Hier broedt nog een vrij grote populatie Grutto's. De Benedendinkel zelf is over een grote afstand bekaad en heeft weinig actuele natuurwaarden.

##### Natuurdoelen

Ontwikkeling natuurlijke Dinkel en nat open inundatie- en retentiegebied langs de Hollandergraven met afwisseling van bloemrijk grasland, natschraalgrasland en open water met moerasontwikkeling. Plaatselijk ook weidevogelgrasland. Een groot deel van dit gebied zal zich als een grote begrazingseenheid moeten ontwikkelen.

##### Inrichtingsmaatregelen

Verplaatsen en aanleg kaden, aanpassen waterlopenstelsel, verwijderen oeververdediging, herstel reliëf, aanleg poelen.

#### STUWWAL OLDENZAAL

De verschillen in geologische opbouw, hydrologische omstandigheden en de hieraan gekoppelde wijze van ontginning maken dat het gebied van de Oldenzaalse stuwwal een rijk geschakeerd landschap heeft met een veelzijdige flora en fauna. Met name bovenop de stuwwal liggen de natuurwaarden. Dit is het brongebied van de hier ontspringende beken als de Hakenbergerbeek, Linderbeek, Roelinksbeek en Snoeyinksbeek. De bossen in deze brongebieden zijn bijzonder soortenrijk, doordat tertiaire klei en keileem vaak dicht aan de oppervlakte liggen.

In de vochtige beekdalen en kwelwaterzones bevinden zich broekbossen of overblijfselen daarvan. In en rondom de broekbossen komen soorten voor als Bosandoorn, Elzenzegge, Gele lis en Heksenkruid. In de beeklopen komen op sommige plaatsen goed ontwikkelde waterplantenvegetaties voor met Sterrekroos, Gewone waterranonkel en Grote waterweegbree. Naast de soortenarme, intensief gebruikte graslandpercelen komen ook soortenrijkere natte graslandvegetaties voor met o.a. Geknikte vossenstaart en Kruidende boterbloem. In het gebied gelegen poelen zijn van levensbelang voor amfibieën als Groene kikker en Kamsalamander. Ondanks het intensieve beheer van de graslanden hebben de houtwallen, meestal met een vegetatie behorend tot de Eiken-klasse, nog vaak een grote waarde met soorten als Bosanemoon, Gele dovenetel en Schaduwgras. Veel dieren gebruiken de houtwallen als verbindingroute (o.a. marterachtigen). Daarnaast vormen deze elementen voor vogels als de Geelgors, Heggemus, Nachtegaal en Gekraagde roodstaart een geschikte broedplaats. Van de variatie in opgaande begroeiing binnen deze elementen zijn veel vlindersoorten afhankelijk. Deze lijnvormige landschapselementen kennen een hoge dichtheid in de overgang van Dinkeldal naar Molterheurne en Roorderheurne, in het "stroomgebied" van Snoeyinks- en Bethlehemsebeek en zuidwestelijk van Losser. De houtwallen herbergen vaak nog veel zeldzame inheemse boom en struiksoorten. De essen en kampen kennen een eigen rijkdom aan akkerkruiden. Door intensief agrarisch gebruik (maisland) is veel van de vroegere kruidenrijkdom van de essen verdwenen. Extensief akkerbeheer biedt mogelijkheden voor herstel van de akkerflora met o.a. Korenbloem, Gele ganzenbloem en Klapproos. Verder betekent graanverbouw een biotoopverbetering voor "Rode Lijst"-soorten als Geelgors en Patrijs.

#### Natuurdoelen

Ontwikkeling aaneengesloten natuurgebieden op de kop van de stuwwal en langs de beken. Ontwikkeling natte heide, vochtig schraalgrasland, bloemrijk grasland.

#### Inrichtingsmaatregelen

Herstel natuurlijk karakter beken, verhogen grondwaterpeil, herstel reliëf, plaatselijk plaggen en verwijderen voedselrijke bovenlaag. Aanleg basisbiotopen boomkikker.

### RODERVELD

Het Roderveld bestaat uit een nat heideterrein op de flank van de stuwwal met naaldbossen, en plaatselijk elzenbroekbos en elzen-essenbos met populieren. In het gebied liggen cultuurgronden die overwegend in intensief gebruik zijn als maisland of grasland.

De natte heideterreinen zijn sterk verdroogd omdat de natuurlijke waterhuishouding van het Roderveld sterk gewijzigd is. Van nature is de grond, deels bestaand uit een ondoorlatende onderlaag van klei, vrij nat (Gt II). De oorspronkelijke Roelinksbeek gaat nu vergezeld van een parallelle waterloop, die veel oude beeklopen afgesneden heeft. Deze nieuwe waterloop zorgt voor een diepe ontwatering en een snelle afvoer van het water. Dit leidt tot inundaties in de kom ten zuidwesten van het landgoed "Everloo". De grachten en de oorspronkelijke visvijvers binnen het landgoed "Everloo" zijn door de snelle afvoer droog komen te staan.

#### Natuurdoelen

Hydrologische buffering bestaande natuurgebied, ontwikkeling natuurlijk beekdal. Ontwikkeling natte heide en vochtig schraalgrasland.

#### Inrichtingsmaatregelen

Herstel natuurlijk karakter beken, verhogen grondwaterpeil, herstel reliëf, plaatselijk plaggen en verwijderen voedselrijke bovenlaag.

## 3.5.2 VERBINDINGSZONES

### Algemeen

Verbindingszones zijn in dit plan verbindingen tussen de onderdelen van de ecologische hoofdstructuur. Het verbinden van natuurgebieden binnen de ecologische hoofdstructuur valt hier niet onder.

De doelen per verbindingzone zijn in 2005 opnieuw toegekend volgens nieuwe modellen. Deze modellen zijn in bijlage 2 beschreven.

In het kort gaat het om de volgende modellen:

**Overzicht per model benodigde ha's nieuwe natuur:**

Model	Corridor		Stapsteen
	totaal m	ha nieuwe natuur/km	
Winde	-	-	-
Amfibie algemeen	25	-	om de 500 m. 0,5 – 1 ha
Kamsalamander	70	-	om de 500 m. 1 – 2 ha
Das	100	-	- (in omgeving)
Heidezone	25	2,5	om de 500 m. 1 – 2 ha
Moeraszone	10-50	-	Als corridor niet mogelijk is om de km. 2-4 ha

Voor een aantal verbindingzones is inmiddels op perceelsniveau nieuwe natuur begrensd. Voor andere verbindingzones moet nog een uitwerkingsvoorstel ontwikkeld worden. Indien nog niet duidelijk is hoeveel hectare hier nodig is, is in onderstaande tabel pm aangegeven. In de nog niet concreet begrensde EVZ's kan op basis van dit plan nog geen subsidie aanvraag worden gedaan. Voor concrete begrenzing kan contact opgenomen worden met de provincie.

EVZ	Inrichtings model	ha. nieuwe natuur	doelsoorten
38 Geesterense molenbeek	Winde, kamsalamander, das	30	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, marterachtigen
40 Noordoost Twente- Regge	Winde, kamsalamander, Das	pm	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, marterachtigen
45 Weerselerbeek - Eschmedenbeek	Kamsalamander, das	pm	Amfibieën, vlinders, vleermuizen, das
48 Rossumerbeek - Middensloot	Winde, Kamsalamander, das	pm	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, marterachtigen
52 Gammelkerbeek	Winde, amfibie	pm	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren
56 Bergvennen - Ottershagen	Amfibie, das	pm	Amfibieën, kleine zoogdieren
58 Punthuizen - Bergvennen	Heide	pm	Soorten droge heide
59 Elsbeek	Winde, kamsalamander	pm	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren

## 3.6 STREEFBEELD ZUID TWENTE

In hoofdlijnen gaat het om de volgende natuurdoelen/gebieden:

### A Herstel beeksystemen

In natuurlijke beeksystemen komen de volgende natuurdoeltypen voor: laaglandbeek, rietland/ruigte, schrale- en bloemrijke graslanden, struwelen, beekbegeleidende bossen en bronbossen.

In dit natuurgebiedsplan komen 3 beeksystemen voor: Regge, Dinkel en Buurserbeek..

#### *Regge-systeem*

Het merendeel van de beken in Zuid-Twente behoort of heeft behoord tot het Regge-systeem. Een deel van de bovenlopen van de beken watert nu af op het Twentekanaal, waardoor de Regge zelf in bepaalde perioden te weinig water voert. Het water wordt te snel afgevoerd, waardoor beken droogvallen en op andere plekken extreme afvoerpieken ontstaan. Veel beken zijn gekanaliseerd. Het is de bedoeling (het Waterschap Regge en Dinkel heeft dit in de Reggevisie laten verwoorden) een aantal beken weer op het Regge-systeem aan te koppelen. Ook beken uit noordoost-twente moeten via de "Doorbraak" tussen Almelo en Borne weer op het Reggesysteem komen. Daarnaast wil men ruimte geven voor een aantal beken in de beekdalen, het water langer in het stroomgebied te houden, waterafvoerende/waterbergende functies (retentie) herstellen en kwel herstellen. Er ontstaan dan kansen voor beekbegeleidende graslanden en beekbegeleidende bossen. Daarnaast is het de bedoeling het stedelijke water in de stedenband en omgeving af te voeren via de Stadsregge en het landelijke water via de Laaglandregge.

Binnen de PEHS wordt langs een aantal beken nieuwe natuur aangewezen zodat de gewenste natuurlijke situatie hersteld /ontwikkeld kan worden. Op een aantal plaatsen zal de natuurontwikkeling gecombineerd worden met retentie.

#### *Dinkeldalsysteem*

De Glanerbeek en Elsbeek behoren tot het Dinkeldalsysteem. Langs deze beken worden ook gronden begrensd om de beken meer ruimte te geven.

#### *Buurserbeek/Schipbeek*

Het gebied ten zuiden van Haaksbergen en Markelo behoort tot het stroomgebied van de Schipbeek/Buurserbeek. De Buurserbeek heeft van de Duitse grens tot en met de landgoederen bij Diepenheim een grote ecologische betekenis. De beek verbindt gebieden uit de ecologische hoofdstructuur in Overijssel en Gelderland. Plaatselijk zijn de verbindende functies van provinciaal/nationaal belang, en plaatselijk van regionaal belang.

Het waterschap Rijn en IJssel ontwikkelt momenteel een integraal waterbeheersplan voor de Buurserbeek ten zuiden en oosten van Haaksbergen.

Nabij de Markveldse beek is een Gelders anti-verdrogingsproject in ontwikkeling. Het is nu nog onduidelijk of ook in Overijssel nieuwe natuur begrensd zou moeten worden.

### B vochtig schraalgrasland in kwelgebieden (niet langs beken)

Vochtig schraalland kan ontwikkeld worden op kwelgebieden, met name waar kalkrijke kwel uit de diepere ondergrond komt.

Kwelgebieden treffen we aan onderaan de stuwwal bij Rijssen, in het Deldenerbroek, langs de Deldener es, bij Enschede.

Voor herstel van de schraalgraslanden is het verwijderen van de voedselrijke bouwvoor vaak nodig en herstel van de hoge grondwaterstand. Ook is het herstel van de relatie tussen de inrijgebieden en de kwelgebieden van belang.

### C natte/droge heide/arme bossen/hoogveen/vennen

Van deze zeer waardevolle natuurterreinen kunnen worden genoemd: het Aamsveen, het Buurserzand, het Haaksbergerveen, het Witte veen, heide en vennen op Twickel, het Wierdense veld, Engbertsdijksvennen en Het Veenschap. Voor instandhouding/herstel van deze gebieden wordt vaak nieuwe natuur aangewezen om deze gebieden heen om als hydrologische buffer te dienen, of om de omvang van de gebieden voldoende groot te maken of om gebieden te verbinden.

Afhankelijk van de waterhuishouding en bodemgesteldheid in de buffers kunnen daar ook natuurwaarden ontwikkeld worden.

#### Inrichtingsmaatregelen

Afplaggen, herstel reliëf en verhogen grondwaterpeil.

#### **Robuuste verbindingen**

In deze regio is in 2006 een deel van de begrenzing van de robuuste verbinding Hattem- Ommen (zie bij streefbeeld Noordoost Overijssel) en Holterberg – Haaksbergerveen opgenomen.

De robuuste verbinding Holterberg - Haaksbergerveen is onderdeel van een verbinding tussen het Drents plateau en het Haaksbergerveen. Het tracé is opgenomen in de nota ruimte. Deze verbinding heeft het hoogste ambitieniveau en is gericht op de verbinding van de ecosystemen bos van arme en matig rijke zandgronden, grasland, droge heide en lokale versterking van de natuurgebieden in de ecologische hoofdstructuur. Ten aanzien van deze doelstellingen is een doorgaande verbinding voor de doelstelling heide niet mogelijk. In dit trace is gekozen voor alleen lokale versterking van heideterreinen.

De minimale eisen aan de omvang van deze robuuste verbinding zijn: Een corridor met een gemiddelde breedte van 225 m met plaatselijk grotere natuurgebieden als zogenaamde stapstenen. In 3.6.1. zijn de deelgebieden van de robuuste verbinding beschreven.

### *3.6.1 Uitwerking per deelgebied*

Hieronder wordt kort per deelgebied aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd. De deelgebieden zijn ook in de kaartbijlage weergegeven. In bijlage 1 is per deelgebied aangegeven welke pakketten, quota en natuurdoelen worden nagestreefd.

#### ENGBERTSDIJKSVENEN

Het gebied tussen de Engbertsdijksvenen en landgoed Bruinehaar heeft veel potenties voor de ontwikkeling van heischrale vegetaties en kleine zeggenvetaties. Er is hier een potentieel lokaal kwelsysteem. Uit hydrologisch modelonderzoek blijkt dat de stromingsrichting hier oost-west gericht is. Door het opzetten van het peil aan deze kant van het huidige reservaat zal de potentiaal in de ondergrond verhoogd worden, waardoor wegzijging uit het reservaat gereduceerd zal worden. Dit effect speelt m.n. aan de randen van het reservaat. Naast de eigenwaarde van het te ontwikkelen gebied, wordt door de begrenzing ook het hoogveensysteem in belangrijke mate hersteld. Hiervoor is het noodzakelijk de voedselrijke teelaardelaag te verwijderen. Er zal een hoogveenkern ontstaan met daaromheen een veengebied waar de veenontwikkeling ook weer op gang komt.

In de gebiedsuitwerking Engbertsdijksvenen is een voorstel ontwikkeld om, ten behoeve van de hydrologische buffering van de Engbertsdijksvenen, de begrenzing van de nieuwe natuur deels om te klappen tot een zone langs de oostkant van de Engbertdijksvenen. Een eventuele aanpassing van de begrenzing zal hier pas zal plaatsvinden op basis van de nog op te stellen gebiedsuitwerking in samenhang met het Natura 2000 beheerplan.

De in- en aanliggende percelen aan de westkant van de Engbertdijksvenen zijn eveneens van groot belang voor het herstel van het hoogveensysteem.

#### HET VEENSCHAP

De inliggende percelen in het bosgebiedje, westelijk van de Engbertsdijksvenen (onderdeel van het Veenschap), worden bij de begrenzing betrokken met als doel hier het waterpeil te verhogen t.b.v. het herstel van de inliggende heideveldjes en het bos en de ontwikkeling van natte schrale graslandjes.

#### FAYERSHEIDE

Nabij Vriezenveen ligt Fayersheide. Dit is een botanisch zeer waardevol schraal graslandreservaat. In dit kleine gebied groeit o.a. het zeer zeldzame Vetblad. Het landbouwperceel tussen de weg en het reservaat is destijds begrensd, om m.n. de bemestende en ontwaterende invloed op het gebiedje te beperken, met als doel herstel en uitbreiding van de bijzondere vegetatie.

#### MIDDENLOOP REGGE HELLENDOORN

##### Kenmerken en kwaliteiten

Gevarieerde gebieden welke in de Landinrichting Den Ham-Lemele recent ingericht zijn voor natuur. Bij het gebied de Tatum (Hellendoorn) is inrichting in voorbereiding.

In de andere gebiedsdelen in Hellendoorn zijn Reggemeanders, gevarieerde graslanden en bos- en landschapselementen aanwezig.

Het gebied van de Faanke ligt in een geologisch en landschappelijk zeer bijzonder gebied. De Regge is hier ter hoogte van de Steile Oever door de stuwwal gebroken. Aan de zuidzijde van de Regge ligt een cultuurlandschap.

Het gebied bij de kruising Regge-Overijssels kanaal zijn laag gelegen tamelijk laag gelegen graslanden. Er ligt een oude arm van de Regge in en op perceelscheiding staat rietvegetatie.

#### Doelen

Het doel is door inrichting en maaien/weiden ontstaan in de begrensde gebieden na enige tijd gevarieerde, soortenrijke graslanden met de kenmerkende biotopen van het Regge landschap. Oude meanders zijn weer uitgegraven en laagten zijn vergraven tot permanent natte plekken in het landschap. De recreatieve beleving is belangrijk en veel bestaande toeristische infrastructuur is daar reeds op afgestemd.

Doel bij de Faanke is versterken van de samenhang tussen het natuur- en bosgebied van Besthmen/Eerde en de Archemerberg. De Regge is geen barriere van betekenis voor de fauna. Door de aanleg van houtwallen, bos en het ontwikkelen van reservatsakkers kan dat het best gestalte krijgen voor de huidige soorten (o.a. das) en de doelen welke beoogd worden met de robuuste verbindingzone.

Doel bij de kruising Regge-Overijssels kanaal is het ontwikkelen van een groen knooppunt van formaat. Vanwege de ligging in de robuuste verbindingzone wordt gemikt op uinrichting waarbij het water van de Regge vrij spel heeft, moeras en permanent water aanwezig is en beheer plaats vindt via begrazing. Er dient bij de inrichting rekening gehouden te worden met de grote recreatieve waarde van dit knooppunt en het recreatief medegebruik (kanoën e.d.) van regge en kanaal.

### ECOLOGISCHE VERBINDINGSZONE NIJVERDAL

#### Kenmerken en kwaliteit

Zone langs de Regge in de groene ruimte van het stedelijk gebied Hellendoorn, Kruidenwijk en Nijverdal. Voormalige lopen van de Regge, bos en landgoedjes geven dit tussen stedelijk gebied momenteel reeds natuur- en landschapkwaliteit. De eerste successen van natuurontwikkeling zijn reeds aanwezig in de vorm van de vestiging van das en ijsvogel.

#### Doelen

In de corridors is het doel deze te ontwikkelen als één samenhangend geheel om te functioneren als verbindingzone in de EHS en tevens ten gunste van andere functies.

Enkele lage delen van het winterbed zijn nog verder verlaagd zodat deze permanent nat blijven, er is een nevengeul ontwikkeld en voormalige beekmeanders zijn weer hersteld.

Er is veel aandacht nodig om de barriere werking van wegen en vooral de nieuwe N35 en de spoorlijn te verminderen.

Doelen voor natuur van de corridor in Nijverdal zijn meer specifiek:

- de corridors beter geschikt te maken als migratie zone voor dieren;
- aanleg van een meestromende nevengeul van de Regge;
- ontwikkelen van natuurwaarden dichtbij de stad/de mens;
- bloemrijke graslanden ontwikkelen;
- de landschapkwaliteit versterken als kwaliteit voor woon- en leefmilieu;
- natuurvriendelijke oevers (zie 3.1) ontwikkelen en oude beeklopen herstellen.

### WIJRDENSEVELD

Het hoogveen is verdroogd en vergraven. Uit hydrologisch onderzoek is gebleken dat de verdroging echter niet op relatief korte termijn op te lossen is. De verbinding met het Notterveld is nu slecht, hiervoor wordt nieuwe natuur aangewezen in combinatie met een wildvoorziening bij de N35

### NOTTERVELD

Het Notterveld vormt de verbinding tussen de Regge en het Wierdense veld. Gedeeltelijk betreft dit een NSW-landgoed. Het bestaat uit bosjes afgewisseld door landbouwgrond. Heide, zoomvegetaties en bloemrijke graslanden ontbreken.

### OVERTOOM/MIDDELVEEN

In dit deelgebied is beheer en inrichting voornamelijk gericht op de ontwikkeling van grondwaterafhankelijke grasland en heide vegetaties. In de overgang naar de Sallandse heuvelrug worden drogere natuurdoeltypen zoals droge heide en halfnatuurlijk grasland nagestreefd. Om deze doelstellingen te kunnen bereiken zijn in de meeste gevallen inrichtingsmaatregelen zoals het verwijderen van de voedselrijke teelaardelaag, het verhogen van het waterpeil en herstel van het oorspronkelijke relief nodig.

#### DELDENERBROEK

beheer en inrichting in dit kwelgebied richten op beekbegeleidende graslanden en broekbos

#### MOKKELENGOOR EN STAPSTENEN ENTER

waterstand hoog houden ten behoeve van ven, broekbos en schraal orchideerijk grasland

#### AZELERBEEK, OELER BEEK

Omvorming van het huidige onnatuurlijke beeksystemen naar meer natuurlijke beeksystemen met bijbehorende inrichting, gebruik en natuurwaarden, combinatie met retentie. Wolfkaterbeek de ruimte geven, loop verleggen naar noorden, combinatie met retentie. Rand Deldener es: lokaal kwelsysteem tot uitdrukking laten komen in de vegetatie (schraalgrasland)

#### FLIERVELD

herstel natte heide en heischraal grasland in heideontginningslandschap, en herstel beekloopWolfkaterbeek

#### BENTELERZIJDE/HAGMOLENBEEK

Herstel van het natuurlijke karakter van de Hagmolenbeek, ontwikkeling van natte schraalgraslanden in het beekdal en aanleg van beekbegeleidend bos. Hydrologische herstel van de natte heide gebieden

#### DIEPENHEIM

Leidebeek/Bovenregge: gebruik en inrichting beekdalsysteem met kwel op een natuurlijk systeem richten, herstel grondwatergebonden levensgemeenschappen

#### ELSENERVELD/BORKELD

inliggende lage gronden en gronden langs rand van heidereservaat hebben een ontwaterende/bemestende invloed. Gebruik en inrichting op Elsenerveld richten.

#### ENTERVENEN

De orchideerijke schaalgraslanden van de Entervenvenen verdrogen nu door enkele waterlopen. Na toevoeging van enkele percelen kan de ontwatering op de behoeften van de Entervenvenen aangepast worden zonder de omliggende landbouw te beïnvloeden.

#### HAAKSBERGERVEEN, KOFFIEGOOT, HET LANKHEET

herstel natte voedselarme omstandigheden, ontwatering veengebieden tegengaan dmv hydrologische buffers, landbouwenclaves aan natuurgebieden toevoegen, meer natuurlijke ontwikkeling Koffygoot

#### BUURSERZAND

Hydrologische buffering en uitbreiding van dit gebied in combinatie met herstel van het natuurlijk karakter van de beken.

#### LOSSE ELEMENTEN IN HAAKSBERGEN EN BUURSERBEEK

versterken plaatselijke ecologische waarden, bijv. boomkikker bij Stepelo, ontwikkeling meer natuurlijke beken

#### WITTE VEEN, HEGVELD

herstel natte voedselarme omstandigheden, ontwatering veengebieden tegengaan dmv hydrologische buffers, landbouwenclaves aan natuurgebieden toevoegen, onderdeel van grootschalige natte grensoverschrijdende natuurkern met natte heide en nat schraalgrasland

#### AAMSVEEN

ontwatering/inrichting landbouwenclaves op herstel natte heide, schraallanden en broekbos richten, overgang hoogveen naar beekdal Glanerbeek, leefgebied boomkikker verbeteren

#### STADSRAND ENSCHEDE ZUID

Er is behoefte aan meer uitloopgebieden nabij de stadsrand, dit kan gecombineerd worden met retentie en natuurlijke inrichting beken

#### HEIDEGEBIEDEN USSELERVELD-SLUITERSVELD



herstel natte heide en heischrale graslanden. Usselerveld: herstel overgang voedselarme heide naar voedselrijke beekdalgraslanden langs Beek door de Slagersmaten. Aan andere zijde naar Zonnebeekweg is heideherstel gewenst.

#### LANDGOED SMALENBROEK/LANDGOEDEREN EN BEEKDALEN ENSCHEDE ZUID

ontwikkelen natuurlijke beekdalen met complete gradient van droog naar nat en van voedselarm naar voedselrijk, o.a. droge en natte heide herstel/instandhouding natuurlijk karakter beken, stapstenen aanleggen Derkinksmaten/Eschmarke: boomkikkerbiotoop verbeteren, herstel natte situatie beekdal en brosbossen

#### BEEKDALEN EN KWELGEBIEDEN HENGEL-OOST

grondwaterpeil verhogen, herstel kwelvegetaties

#### BEEKDALEN EN KWELGEBIEDEN ENSCHEDE

grondwaterpeil verhogen, herstel kwelvegetaties

#### HAAGSE BOS, LINDERVELD, SNIJDERSVELD

inrichting en beheer richten op vochtige heide en heischraal grasland

#### STADSRAND

Er is in de stadsrand weinig relatie tussen de het platteland/natuur/landgoederen en de stedelijke functies zoals nieuwe woonwijken, Universiteit Twente, zorginstellingen.

De recreatieve mogelijkheden vanuit de stad (van oost naar west) en korte rondgaande routes in de stadsrand ontbreken. Er is een te grote recreatiedruk op de landgoederen nabij de steden.

Combinaties met retentie en natuurlijke inrichting van beken is wenselijk

#### DOORBRAAK

Nu wordt de uitgewerkte begrenzing van de verbindingzone opgenomen in het natuurgebiedsplan als zoekgebied nieuwe natuur. Het wordt als zoekgebied opgenomen omdat er minder ha voor de verwerving beschikbaar zijn dan de totale oppervlakte van 94 ha. Er wordt 57 ha nieuwe natuur beschikbaar gesteld. De overige ha worden gefinancierd door het waterschap. De Doorbraak wordt ingericht conform het streefbeeld en beheersplan dat inmiddels is opgesteld door het waterschap. Naast de natuurdoelstelling heeft de Doorbraak ook een belangrijke waterfunctie.

### **Onderdelen robuuste verbinding.**

#### EELLEN GRASLAND/EELLEN HEIDE/EELLEN AKKER

Deze deelgebieden maken deel uit van de robuuste verbindingzone. Op de overgang naar de Sallandse heuvelrug wordt een afwisseling van bloemrijk grasland en nat schraalgrasland, heide en graanakkers ontwikkeld. De in op de kaart aangegeven driedeling geeft sturing aan de ligging van heide, akker en grasland. In het open gebied direct ten westen van de Marsdijk wordt het kleinschalige gebied hersteld door de aanleg van houtsingels en poelen.

Inrichtingsmaatregelen: verondiepen sloten, graven poelen en plaatselijk verwijderen voedselrijke bovenlaag, zodat nat schraalgrasland of heide ontwikkeld kan worden.

#### BENEDENLOOP REGGEDAL/MIDDENLOOP REGGEDAL/MIDDENLOOP REGGEDAL BOS

Dit zijn nieuwe deelgebieden die deel uitmaken van de robuuste verbindingzone.

Natuurdoelen: de Regge is hier ten zuiden van Hankate bekaad. Het doel is hier het ontwikkelen van een natuurlijk onbekaad beekdal. Waterberging en natuurbeheer worden hierbij gecombineerd.

Rond Hankate wordt een grotere boskern ontwikkeld. De rest van het gebied wordt ontwikkeld tot een gevarieerd natuurgebied met bloemrijk grasland, nat schraalgrasland op plaatsen waar kwelwater uittreedt, moeras en moerasbos. Oude armen van de Regge zullen weer worden open gegraven. Een meer gedetailleerd inrichtingsplan zal voor dit gebied nog gemaakt moeten worden.

In dit natuurgebiedsplan zijn nu voor de korte termijn halfnatuurlijke natuurdoelen opgenomen. Op langere termijn wordt hier gestreefd naar de ontwikkeling van een begeleid natuurlijk beekdallandschap (natuurdoeltype 2.3). Inrichtingsmaatregelen: verwijderen kade, verondiepen sloten, graven moerasige laagten, uitdiepen en aansluiten meanders en plaatselijk verwijderen voedselrijke bovenlaag.

### REGGEDAL ENTER en REGGEDAL RIJSSEN

In deze deelgebieden wordt het huidige onnatuurlijke watersysteem omgevormd naar de meer natuurlijk Reggedal met een afwisseling onbemeste bloemrijke graslanden, struweel en bos. In de deelgebieden Reggedal Rijssen bos/grasland en Reggedal Enter bos/grasland wordt op ongeveer de helft van de oppervlakte bosontwikkeling nagestreefd.

### ZUNASCHE HEIDE

Dit deelgebied bestaat uit twee delen; Zunasche heide en Zunasche heide bos/grasland. Hierin is beheer en inrichting voornamelijk gericht op de ontwikkeling van grondwaterafhankelijke grasland en heide vegetaties. Het deelgebied Zunasche heide bos/grasland vormt een stapsteen met veel bos in de verbinding tussen de Sallandse heuvelrug en de Regge. Hier wordt ongeveer de helft bosontwikkeling nagestreefd. Om de doelstellingen te kunnen bereiken zijn in de meeste gevallen inrichtingsmaatregelen zoals het verwijderen van de voedselrijke teelaardelaag, het verhogen van het waterpeil en herstel van het oorspronkelijke reliëf nodig.

### TWICKEL

Voor het gedeelte door het landgoed Twickel is in dit natuurgebiedsplan geen extra oppervlakte nieuwe natuur aangewezen. Hiervoor zal wel een deel van de beschikbare oppervlakte nieuwe natuur voor gereserveerd worden. Deze zal echter pas worden ingezet als er meer concrete uitvoeringsplannen zijn. Deze hele zone is nu wel begrensd als beheersgebied.

### TWICKEL – BUURSERZAND

In de gemeenten Enschede en Haaksbergen zijn langs de Hagmolenbeek en bij het Buurserzand extra gebieden aangewezen als nieuwe natuur. De natuurdoelen zijn dezelfde als die van de deelgebieden Bentelerzijde/Hagmolenbeek en Buurserzand.

## 3.6.2 VERBINDINGSZONES

### Algemeen

Verbindingszones zijn in dit plan verbindingen tussen de onderdelen van de ecologische hoofdstructuur. Het verbinden van natuurgebieden binnen de ecologische hoofdstructuur valt hier niet onder.

De doelen per verbindingzone zijn in 2005 opnieuw toegekend volgens nieuwe modellen. Deze modellen zijn in bijlage 2 beschreven.

In het kort gaat het om de volgende modellen:

### Overzicht per model benodigde ha's nieuwe natuur:

Model	Corridor		Stapsteen
	totaal m	ha nieuwe natuur/km	
Winde	-	-	-
Amfibie algemeen	25	-	om de 500 m. 0,5 – 1 ha
Kamsalamander	70	-	om de 500 m. 1 – 2 ha
Das	100	-	- (in omgeving)
Heidezone	25	2,5	om de 500 m. 1 – 2 ha
Moeraszone	10-50	-	Als corridor niet mogelijk is om de km. 2-4 ha

Voor een aantal verbindingzones is inmiddels op perceelsniveau nieuwe natuur begrensd. Voor andere verbindingzones moet nog een uitwerkingsvoorstel ontwikkeld worden. Indien nog niet duidelijk is hoeveel hectare hier nodig is, is in onderstaande tabel pm aangegeven. In de nog niet concreet begrensde EVZ's kan op basis van dit plan nog geen subsidie aanvraag worden gedaan. Voor concrete begrenzing kan contact opgenomen worden met de provincie.

<b>EVZ</b>	<b>Inrichtings model</b>	<b>ha. nieuwe natuur</b>	<b>doelsoorten</b>
28 Herikerberg – Borkeld	das	0 (alleen aanleg landschapselementen)	Marterachtigen, kleine zoogdieren, vlinders, vleermuizen
31 Bovenregge	Winde, amfibie	pm	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren
32 Doorbraak	Winde, kamsalamander, das	Zie tabel 1	Vissen, amfibieën, vlinders, vleermuizen, das
33/37/41 Buurserbeek	Winde, kamsalamander, das	pm	Vissen, amfibieën, vlinders, vleermuizen, das
39 Azelerbeek	Winde, kamsalamander, das	14	Vissen, amfibieën, vlinders, vleermuizen, das
43 Boekelerhoek – Driene	Kamsalamander, das	Zie tabel 1	Amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, das
44 Zodnebeek	amfibie	0	Amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren
46 Broekheurne – Boekelo	Kamsalamander, das	Zie tabel 1	Amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, das
49 Hegebeek	Winde, amfibie	pm	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren
50 Deurningerbeek	Winde, kamsalamander, das	pm	Vissen, amfibieën, vlinders, vleermuizen, das
55a Hoge Boekel – Eschmarke	das	0 (alleen aanleg landschapselementen)	Kleine zoogdieren, vlinders, struweelvogels, vleermuizen
55b verbindingzone Glanerbrug	Kamsalamander, das	Zie tabel 1	Amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, das
57 Glanerbeek	Winde, amfibie	pm	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren

### **3.7 BEHEERSPAKKETTEN EN BEHEERSSUBSIDIE**

De verdeling van de beheerspakketten over de verschillende deelgebieden en de na te streven natuurdoeltypen zijn te vinden in bijlage 1.

De pakketten en vergoedingen worden geregeld bijgesteld. De laatste versie is in te zien op [www.groenloketoverijssel.nl](http://www.groenloketoverijssel.nl) of aan te vragen bij de Dienst Regelingen (zie ook hoofdstuk 5).

Er zijn basispakketten en pluspakketten. De basispakketten omvatten een minimum natuurre resultaat.

De beheerseenheid waarvoor subsidie wordt aangevraagd moet bij aanvang reeds voldoen aan de natuurre resultaten zoals omschreven in de natuurdoelpakketten.

**In de nieuwe natuurgebieden van dit Natuurgebiedsplan is overal tenminste het basispakket voor het desbetreffende doel opengesteld. Een beperkt oppervlak komt in aanmerking voor de pluspakketten om de hogere doelen te realiseren.**

De pluspakketten beschrijven een extra natuurkwaliteit welke doorgaans pas na enige jaren c.q. langere tijd is te halen. Daarvoor is meerjarig beheer nodig maar meestal ook inrichting. Het betreft aanpassing van de waterhuishouding, herstel van relief en in veel gevallen (gedeeltelijk) vergraven van de bovengrond. De mate- oftewel het oppervlak van een gebied waarin deze hogere doelen bereikt worden is in dit plan bij benadering geschat

De beheerssubsidie is een bijdrage per ha voor het beheer van een terrein, gericht op de ontwikkeling of instandhouding van natuurdoelpakketten. De beheerssubsidie per ha per natuurdoelpakket komt overeen met een saldoberekening gemaakt van de meerjarige ervaringen van Staatsbosbeheer met het ontwikkelen en handhaven van de verschillende natuurdoelpakketten. De beheerssubsidie kan worden verhoogd indien het terrein gedurende 358 dagen per jaar kosteloos voor het publiek wordt opengesteld op bestaande wegen, vaarwegen en paden (recreatiepakketten).

Hierop zijn een aantal uitzonderingen mogelijk. De beheerssubsidie wordt verleend op landbouwgronden die blijvend uit productie worden genomen ten behoeve van de ontwikkeling van natuur of zogenaamd blijvend bos. Ten aanzien van de betreffende grond verplicht een ieder zich te onthouden van activiteiten die de ontwikkeling of handhaving van de desbetreffende natuur schaadt of in gevaar brengt.

Binnen de begrensde gebieden is o.a. sprake van gevestigde zakelijke rechten ten behoeve van de aanleg en instandhouding van hoogspanningsleidingen. Bij aanvraag van subsidies dienen de grondeigenaren hier rekening mee te houden. Hierdoor zal met name de aanleg van bos op bepaalde plaatsen niet mogelijk zijn.

### **3.8 PSAN-PAKKETTEN IN NIEUWE NATUUR**

Volgens artikel 20 van de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer kunnen ook PSAN-pakketten in nieuwe natuur afgesloten worden, mits dit in het natuurgebiedsplan is aangegeven. Voor "oude" - rbon overeenkomsten gelden aparte voorwaarden, zie artikel 20. van de PSAN. Indien artikel 20 vervalt, geldt het onderstaande.

Op de natuurgebiedsplankaarten is door middel van "geen overgangsbeheer" aangegeven waar geen PSAN-pakketten binnen nieuwe natuur mogelijk zijn. Dit zijn vrijwel altijd gebieden die grootschalig moeten worden ingericht.

In de nieuwe natuur waar overgangsbeheer (PSAN-pakketten) mogelijk is, moet gekeken worden welke sn-pakketten zijn opengesteld (zie bijlage 1). Bijbehorende PSAN pakketten kunnen vervolgens worden afgesloten volgens de hierna vermelde tabel.

basis- en pluspakketten SN		Beheerspakketten in de PSAN	
4	Basispakket (half) natuurlijk grasland	1	Ontwikkeling kruidenrijk grasland
		2	Instandhouding kruidenrijk grasland
		3	Bont hooiland
		4	Bonte hooiweide
		8	Bonte hooirand
		9	Kruidenrijke zoom
17	Pluspakket nat soortenrijk grasland	3	Bont hooiland
		4	Bonte hooiweide
		5	kruidenrijk weiland (alleen op uiterwaarden)
		6	Bont weiland (alleen op uiterwaarden)
18	Pluspakket droog soortenrijk grasland	3	Bont hooiland
		4	Bonte hooiweide
		5	kruidenrijk weiland (alleen op uiterwaarden)
		6	Bont weiland (alleen op uiterwaarden)
23	Pluspakket soortenrijk weidevogelgrasland	11 tm	Weidevogelgrasland met rustperiode,
		14	soortenrijk weidevogelgebied
24	Pluspakket zeer soortenrijk weidevogelgrasland	11 tm	Weidevogelgrasland met rustperiode, zeer
		14	soortenrijk weidevogelgebied
8	Basispakket akker	27	Chemie en kunstmestvrij
		28	Akkerfauna
		29	Akkerflora vollevelds

### **3.9 AANKOOP OF PARTICULIER EINDBEHEER**

Binnen een natuurgebiedsplan kan de realisatie van de natuurdoelen plaatsvinden door particulier eindbeheer of door aankoop door BBL. In principe kunnen in alle deelgebieden de beheerspakketten zowel door particulieren als door terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties worden ontwikkeld mits de in deze bijlage 1 aangegeven natuurdoelen gerealiseerd worden en passen binnen het beschreven streefbeeld per deelgebied.

Voor alle als nieuwe natuur op de bijlagen aangegeven gronden geldt dat als deze gronden worden aangeboden aan BBL, deze een aankoopplicht heeft. BBL levert deze gronden na aankoop volgens de in 2006 door de provincie vastgestelde Gegadigdenkaart nieuwe natuur door of aan particulieren, of aan landgoedeigenaren of aan een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie.

Het streven is om in Overijssel 60 % van de nieuwe natuur via verwerving te realiseren en 40 % via particulieren en landgoederen uitgaande van de nog te realiseren taakstelling op 1-1-2004.

### **3.10 SUBSIDIE FUNCTIEVERANDERING**

Als particulieren een natuurdoelpakket op landbouwgrond willen sluiten geldt als voorwaarde dat op de betreffende grond een kwalitatieve verplichting in de zin van artikel 6:252 van het Burgerlijk Wetboek wordt gevestigd. Hiermee vindt een definitieve omzetting van landbouwgrond naar natuurgrond plaats en vermindert de waarde van de grond.

De subsidie functieverandering beoogt dit verschil te compenseren.

De waardevermindering wordt bepaald op basis van een taxatie per perceel. De taxatie wordt verricht door DLG. De getaxeerde waardedaling wordt uitbetaald door de stichting Nationaal Groenfonds, nadat de kwalitatieve verplichting en een financieringsovereenkomst zijn ondertekend.

### **3.11 INRICHTINGSSUBSIDIE**

Om de natuurdoelen te kunnen bereiken moeten in de meeste gevallen een aantal inrichtingsmaatregelen worden uitgevoerd. Deze hebben meestal betrekking op:

- verhoging van het grondwaterpeil door verondiepen, dempen of verleggen van watergangen
- plaatselijk verlagen van het maaiveld
- verwijderen van de voedselrijke bouwvoor
- herstel van het oorspronkelijke (vlakgeschoven) reliëf
- aanleg van natuurstroken/plasdras oevers langs weteringen/beken/sloten

Deze maatregelen zullen in een inrichtingsplan per deelgebied worden uitgewerkt.

De inrichtingssubsidie wordt verstrekt voor maatregelen met een eenmalig karakter die nodig zijn om de gewenste natuurdoelpakketten te kunnen realiseren.

Op basis van een goedgekeurd inrichtingsplan zal de inrichtingssubsidie 95 % van de werkelijk gemaakte subsidiabele kosten bedragen. De inrichtingssubsidie heeft een maximum, dat jaarlijks wordt vastgesteld. Tot de subsidiabele kosten behoren:

- het opstellen door derden van een inrichtingsplan;
- maatregelen, gericht op wijziging van de waterhuishouding;
- grondverzet;
- maatregelen tot wijziging van de feitelijke bereikbaarheid, o.a. aanleg en herstel van wegen en paden;
- verwijdering van opstallen;
- verwijdering van begroeiing en beplanting, of
- overige maatregelen voorzover noodzakelijk in verband met de desbetreffende inrichting.

Voorts maakt de regeling het mogelijk om subsidie te verkrijgen voor een aantal met de inrichting samenhangende beheersmaatregelen waaronder in ieder geval: waterhuishoudkundig beheer, begrazingsbeheer, maaien of kappen of verwijderen van gewas of begroeiing.

Vaak is het te realiseren natuurdoel afhankelijk van hoge grondwaterstanden. De daadwerkelijke verhoging van het waterpeil zal echter pas plaatsvinden als de gronden zijn aangekocht, of als er een beschikking functieverandering is afgegeven of als er op een andere wijze overeenstemming is over peilverhoging. Indien het verhogen van het waterpeil noodzakelijk is om de natuurdoelen te kunnen bereiken zal er voor gezorgd worden dat deze peilverhoging geen nadelig effect heeft op de omliggende (landbouw)gronden. Indien peilverhoging binnen verworven gronden nog niet mogelijk is omdat nog niet het gehele deelgebied is verworven zal voor een tussendoel worden gekozen waar geen peilverhoging voor nodig is.

### **3.12 RECREATIESUBSIDIE**

Voor het in stand houden van de recreatieve functie van het gebied kan recreatiesubsidie worden aangevraagd tegelijk met de beheerssubsidie.

Het terrein moet dan tenminste 358 dagen per jaar gratis zijn opengesteld.

### **3.13 TOETSINGSCRITERIA**

In tabel 1 is de gewenste verdeling van de natuurdoelpakketten over de verschillende deelgebieden in procenten weergegeven. Om sturing te kunnen geven aan het bereiken van de natuurdoelen zullen bij aanvragen voor een subsidie functiewijziging de Dienst Landelijk Gebied de aanvragen toetsen op de volgende criteria. Hierbij is het eerste criterium het meest sturend.

1. De haalbaarheid. Of een doeltype bereikt kan worden, wordt voornamelijk bepaald door de kwaliteit van de omgeving. Hierbij zijn vooral de bodem, het grondwaterpeil en de aanwezigheid van kwel bepalend.
2. De beschikbare quota per natuurdoelpakket per deelgebied. Bij de beoordeling van de aanvragen zal het beschikbare quotum in relatie tot het vorige punt worden meegewogen.
3. Het inrichtingsplan. Bij omvorming of ontwikkeling van een basis- of pluspakket zal een inrichtingsplan moeten worden opgesteld. In het inrichtingsplan zullen de te nemen maatregelen die nodig zijn voor het bereiken van de natuurdoelen in relatie tot punt 1 moeten zijn uitgewerkt. Hierbij zal de doelmatigheid van de investering ten opzichte van het te bereiken natuurdoel meegewogen worden.
4. In de praktijk blijkt dat bij een deel van de aanvragen voor functieverandering en inrichting de grenzen soms afwijken van de topografische of kadastrale grenzen. Dit gaat vaak om kleine verschillen van minder dan 1 ha. Een voorbeeld hiervan is de grens tussen esgronden en gronden met een graslanddoelstelling. Als de eigenaar een es in oorspronkelijke staat wil herstellen blijkt dat de grens tussen es en grasland op de kaart van het natuurgebiedsplan niet spoort met de historische gewenste situatie. Als het hier eigendommen van de aanvragers betreft wil de provincie meewerken aan de aanpassing van het natuurgebiedsplan.

# 4 *BEHEERSGEBIEDEN OVERIJSSSEL*

## *(PROVINCIALE SUBSIDIEREGELING AGRARISCH NATUURBEHEER)*

### 4.1 **STREEFBEELD**

In beheersgebieden is het streefbeeld blijvende landbouw die mede gericht is op natuur en landschap. De eigenaren/gebruikers hebben in deze gebieden de mogelijkheid een beschikking agrarisch natuurbeheer te sluiten voor aanpassingen in de bedrijfsvoering die ten goede komen aan weidevogels en/of bijzondere vegetaties/plantensoorten.

*In dit plan zijn **niet** de mogelijkheden opgenomen, die de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer biedt voor landschapsonderhoud. Hiervoor wordt verwezen naar het Landschapsgebiedsplan Overijssel. Op basis van dit Landschapsgebiedsplan zijn beschikkingen voor landschapsonderhoud mogelijk.*

De kaart geeft een overzicht van de beheersgebieden, waar op basis van vrijwilligheid subsidies kunnen worden aangevraagd.

De beheersgebieden in dit plan zijn onderverdeeld in 1 op 1 begrensde beheersgebieden en als ruime jas begrensde beheersgebieden.

De volgende doelstellingen zijn onderscheiden;

- Botanisch graslandbeheer, hier is het beheer gericht op de ontwikkeling van kruidenrijke graslanden, die naast een botanische betekenis ook van belang zijn voor de fauna.
- Botanisch akkerbeheer. Hier is het beheer gericht op de ontwikkeling van graanakkers met akkerflora ( b.v. Korenbloem). Deze akkers hebben ook een belangrijke betekenis voor de fauna (b.v. patrijs).
- Weidevogelbeheer. Hier is het beheer gericht op behoud en ontwikkeling van de weidevogelpopulatie.
- Randenbeheer. Hier is het beheer gericht op de ontwikkeling van kruidenrijke graslandranden of akkerranden.
- Ganzen fourageergebieden.

In totaal betreft het 14.148 ha beheersgebied.

### 4.2 **BEHEERSPAKKETTEN EN BEHEERSSUBSIDIE**

In de 1 op 1 begrensde gebieden is voor de gehele oppervlakte budget beschikbaar voor subsidieverlening. Ruime jas beheersgebied houdt in dat niet op perceelsniveau wordt aangegeven waar wel en geen subsidie mogelijk zijn, maar dat een quotum voor een ruimer gebied wordt



opengesteld. Bijlage 1 geeft een overzicht van de vormen van beheer met het bijbehorende hectarequotum.

De pakketten en vergoedingen worden geregeld bijgesteld. De laatste versie is in te zien op [www.groenloketoverijssel.nl](http://www.groenloketoverijssel.nl) of aan te vragen bij de Dienst Regelingen(zie ook hoofdstuk 5).

Weidevogelbeheer: (pakketten 11 t/m 14, 16 en 19 t/m 21)

Weidevogelbeheer is mogelijk in de gebieden, die op de kaart zijn aangeduid als beheersgebied, ruime jas weidevogels. Dit betreft gebieden waar recent nog concentraties van kwetsbare soorten (m.n. grutto en tureluur) zijn aangetroffen. Bij de herziening in 2004 zijn doelmatigheidscriteria verwerkt in de begrenzing.

Botanisch graslandbeheer

Botanisch/graslandbeheer (pakketten 1 t/m 6 en voor randen 8, 9 en 10) is mogelijk in de gebieden die op de kaart staan aangeduid als beheersgebied botanisch graslandbeheer.

Randenbeheer is overal mogelijk binnen het beheersgebied ruime jas botanisch en natuurlijk graslandbeheer. Op de kaart zijn de gebieden aan gegeven waar alleen randenbeheer mogelijk is. Er is een verdeling gemaakt in randenbeheer/akkerbeheer en randenbeheer/graslandbeheer. Voor het graslandrandenbeheer zijn de pakketten 8 en 9 opengesteld. Voor graslandranden geldt, dat deze het best tot hun recht komen langs sloten.

Vanuit normaal agrarisch gebruikt cultuurgrasland wordt geadviseerd met pakket 1 te beginnen (ontwikkeling kruidenrijk grasland). Indien men na 1 beheersperiode het omschreven natuurdoel heeft gehaald kan men kiezen voor het instandhoudingspakket 2 of voor een verdergaand pakket 3, 4, 5 of 6,

Met pakket 10 "landschappelijk waardevol grasland" kan door de bemestingsmogelijkheden en de niet ver uitgestelde maai/weidedatum (1 januari - 1 juni) geen botanisch waardevol grasland ontwikkeld worden. Het beeld van het grasland wordt wel anders dan van hoogproductief grasland, het zal er iets kleurrijker uitzien.

Bouwlandbeheer (pakketten 23 en 26 t/m 30)

Bouwlandbeheer is mogelijk in de gebieden die op de kaart zijn aangeduid als botanisch akkerbeheer.

Doel: akkerflora/-fauna

### **4.3 GANZENGEBIEDEN**

De provincie Overijssel heeft op verzoek van het ministerie van LNV in 2004 3011 ha ganzenfourageergebied aangewezen in Overijssel. Dit maakt onderdeel uit van het Beleidskader faunabeheer. Over het Rijks Beleidskader Faunabeheer is uitvoering overleg gevoerd met diverse instanties.

Ganzenfourageergebieden zijn gebieden waar de betrokken ganzen met rust worden gelaten. Erbuiten is ter voorkoming van landbouwschade, verjaging met eventueel ondersteunend afschot toegestaan.

Beschermde natuurgebieden (Vogelrichtlijngebieden, Ramsargebieden en beschermde natuurmonumenten) die zich hebben gekwalificeerd op grond van overwinterende ganzen en/of smienten maken onderdeel uit van de fourageergebieden.

De volgende gebieden zijn uiteindelijk aangewezen als ganzenfourageergebied.

---

#### **Leeuwterveld (oostelijk deel)**

---

Barsbekerbinnenpolder

Giethoorn-Oost

Cellemuiden en uiterwaarden Zwarte Water (westelijk deel)

Kampereiland/Mandjes-waard (noordelijk deel)

De SAN-ganzenpakketten moeten in de vorm van collectieve aanvragen voor een oppervlakte van minimaal 200 ha worden aangevraagd. Ganzenpakketten kunnen cumuleren met de weidevogelpakketten m.u.v. randen en plasdras. Cumulatie met pakket landschappelijk waardevol grasland is toegestaan. Cumulatie met botanische pakketten is niet toegestaan.

De ganzenpakketten kunnen gecombineerd worden met de bergboerenregeling.

Wie binnen de ganzenfoerageergebieden ervoor kiest geen ganzenpakket af te sluiten, heeft de mogelijkheid bij schade een verzoekschrift faunaschade in te dienen bij het Faunafonds.

Voor nadere informatie over schadevergoeding kunt u zich wenden tot het Faunafonds, postbus 888, 3300 AW Dordrecht (tel.078-6395372). Het Faunafonds beoordeelt of voldoende gebruik is gemaakt van de mogelijkheden om schade te voorkomen en taxeert of en hoeveel schade wordt uitgekeerd.

Buiten de ganzenfourageergebieden is ter voorkoming van landbouwschade, verjaging met evtueel ondersteunend afschot toegestaan. Wanneer er dan toch nog schade is ontstaan, kan schadevergoeding bij het Faunafonds worden aangevraagd, waarbij een eigen risico van 5 % wordt gehanteerd met een minimum van 250 euro per bedrijf per jaar.

#### **4.4 PROBLEEMGEBIEDEN**

Op de kaarten is aangegeven welke gebieden in Brussel zijn of worden aangemeld als probleemgebied. Binnen deze gebieden is de beheersvergoeding met € 94,- per ha per jaar hoger dan in de beheersgebieden die hier niet onder vallen.

#### **4.5 INRICHTINGSSUBSIDIE**

Inrichtingssubsidie wordt uitsluitend verstrekt, voor zover deze betrekking heeft op eenmalige maatregelen, zonder welke ontwikkeling van het beheerspakket niet mogelijk is. Hiervoor dient een inrichtingsplan te worden opgesteld. De inrichtingssubsidie bedraagt 95 % van de werkelijk gemaakte subsidiabele kosten. Voor inrichtingssubsidie komen in dit beheersgebiedsplan de beheerspakketten 8 en 9 in aanmerking. De inrichtingssubsidie van de pakketten 8 en 9 gaat op basis van een reëel ingediende begroting. Daarnaast is inrichtingssubsidie mogelijk tot een maximumbedrag.

#### **4.6 OVERGANG VAN RBON**

Lopende overeenkomsten die op basis van de RBON of voorgaande regelingen zijn afgesloten blijven van kracht tot zij van rechtswege eindigen. Verlengen is niet meer mogelijk.

## 5 *SUBSIDIE AANVRAGEN*

Als u overweegt een subsidie aan te vragen in het kader van de SAN en/of de SN, kunt u contact opnemen met het LNV-Loket (telefoonnummer 0800-2233322). Daar kunt u vragen naar informatiemateriaal en aanvraagformulieren van de SAN en/of de SN. Alle aanvragen lopen via de Dienst Regelingen in Roermond. Zij geven de beschikkingen af en regelen de betalingen. Een aanvraag tot subsidieverlening dient vergezeld te gaan van een topografische kaart met een schaal van 1:10.000. Ook deze kunt u aanvragen bij het LNV-Loket.

De Dienst Landelijk Gebied (038-4271999) beoordeelt inhoudelijk de subsidieaanvragen, toetst de natuurresultaten en doet de controle op de naleving van afgegeven beschikkingen (in het veld). Het Groen Loket Overijssel (0900-2021492) levert informatie aan aanvragers van subsidies betreffende beide genoemde regelingen aangaande de mogelijkheden en randvoorwaarden van deze regelingen en het natuurgebiedsplan/beheersgebiedsplan. Daarnaast wordt verwezen naar de website [www.groenloketoverijssel.nl](http://www.groenloketoverijssel.nl).

## Bijlage 2 INRICHTINGSMODELLEN ECOLOGISCHE VERBINDINGSZONES IN OVERIJSSSEL

### 1.1 Model Winde

#### *Natuurdoeltypen en doelsoorten*

Het betreft de volgende Natuurdoeltypen:

- 3.7 Langzaam stromende midden- en benedenloop
- 3.8 Langzaam stromend riviertje

Het gaat hier om onderdelen uit een totaal beekstelsel die permanent watervoerend zijn. De bronmilieus en bovenloopjes vallen niet in dit model. Ook de rivieren waar deze beken in uitmonden vallen buiten dit model. Het stelsel moet echter consequent als geheel worden bezien waar het gaat om de soorten waarvoor maatregelen en instrumenten worden ingezet.

De natte delen van deze beekstelsels fungeren als belangrijke intrekroutes en paaimilieus voor diverse vissoorten en vele andere aquatische plant- en diersoorten. De oevermilieus van beken fungeren vaak als belangrijke trekroute en verblijfplaats voor vele grote en kleinere landdieren, planten en insecten. Als zo danig kunnen dergelijke beken een belangrijke schakel vormen tussen rivieren/uiterwaarden en het hoger gelegen achterland. Uiterst belangrijke voorwaarde is een ononderbroken watersysteem met schoon zuurstofrijk water en voldoende natuurlijke variatie in bodemmateriaal, oeversamenstelling en begroeiing.

Enkele specifieke soorten:

- Vissen: BERPJE, Serpeling, Winde, Rivierdonderpad
- Libellen: Beekrombout, Beekoeverlibel, Weidebeekjuffer
- Zoogdieren: Waterspitsmuis, vleermuis
- Vogels: IJsvogel, Oeverzwaluw, Grote gele kwikstaart
- Verder vele andere soorten uit deze groepen, aangevuld met veel macrofaunasoorten als Haften, Steenvliegen, Kokerjuffers en Platwormen.

#### *Inrichtingseisen*

##### Corridor

Hier gaat het om het natte profiel van de beek, aangevuld met plasdrasoevers. Deze combinatie van natprofiel met oevers vormt de feitelijke drager van deze EVZ. Er mogen daarbij geen onderbrekingen zijn voor aquatische soorten als onneembare barrières (stuwen en dergelijke). Als er ruimte genoeg is in het natte profiel moet gezorgd worden voor voldoende plekken die als paaiplaats voor vissen kunnen dienen. Dit zijn vaak luwe plekken in het stroomprofiel of inundatievlakten met een diepte van 0,5 – 1,5 m. Droogval van deze plekken in de zomer moet worden voorkomen door de aanleg van diepere delen.

##### Stapstenen

Realisatie van stapstenen is niet noodzakelijk. In de corridor zijn voldoende plaatsen om te paaien aanwezig.

Dit model doet geen beroep op inzet van ha's vanuit de SN of SAN maar kan gerealiseerd worden vanuit de gedachte van integraal waterbeheer (Waterbeheer 21 eeuw, Waterlood e.d.).

### 1.2 Model amfibie algemeen

#### *Natuurdoeltypen en doelsoorten*

Het betreft de volgende Natuurdoeltypen:

- 3.7 Langzaam stromende midden- en benedenloop
- 3.14 Gebufferde poel en wiel
- 3.15 Gebufferde sloot

Model Amfibie algemeen is van toepassing op watergangen, waarvoor geen 'zware' ecologische doelstellingen gelden (zoals bijvoorbeeld voor kamsalamander), maar die wel belangrijk zijn als ecologische verbindingzone. Met een inrichting volgens dit model moeten (vrij) algemene soorten zich langs een watergang kunnen verplaatsen. Bij het formuleren van de beschrijving van dit model

is gebruik gemaakt van gegevens van Waterspitsmuis en algemeen voorkomende soorten amfibieën en libellen.

Dit model onderscheidt zich van het Model Kamsalamander doordat de voortplantingswateren hier juist ook gewoon het oppervlaktewaterstelsel betreft. Het mag ook de zone betreffen die soms door de beek wordt overstroomd.

### ***Inrichtingseisen***

Uit bovenstaande eisen wordt het volgende voorstel voor model amfibie afgeleid. De eisen voor Waterspitsmuis zijn hierin verwerkt, aangevuld met eisen voor algemene amfibieën en voor libellen.

#### Corridor

- corridor langs een waterloop (niet of zwakstromend);
- corridor minimaal 25 meter breed (vanwege waterspitsmuis);
- max. onderbrekingen corridor 50 meter;
- corridor bestaat uit afwisseling van droge en vochtige delen, poelen en natuurvriendelijke oevers, structuurrijke vegetatie en kleine landschapselementen zoals heggen (oude) houtwallen en greppels;
- de corridor realiseren met landschapspakketten vanuit de SAN (eventueel aangevuld met randenbeheer).

#### Stapstenen

- grootte stapstenen minimaal 0,5 - 1 hectare
- afstand tussen stapstenen maximaal 500 meter
- stapstenen bestaan uit meerdere poelen en een vochtige, structuurrijke vegetatie.
- realisatie van stapstenen door het aangeven van nieuwe natuur.

Met name voor libellen, maar ook voor amfibieën is een goed ecologische beheer van watergangen even belangrijk als een natuurlijke inrichting. Dit geldt ook voor dynamiek. Hoe natuurlijker de jaarlijkse wisselingen in waterpeil zijn, hoe beter voor genoemde soortgroepen.

## **1.3 Model Kamsalamander (kritische amfibieën)**

### *Natuurdoeltypen en doelsoorten*

Het betreft de volgende Natuurdoeltypen:

- 3.14 Gebufferde poel en wiel
- 3.22 Zwak gebufferd ven
- 3.52 Zoom, mantel en droog struweel van de hogere gronden

Het betreft hier grasland, struweel en zoomvegetaties met kleine voortplantingswateren die meest geïsoleerd liggen van de rest van het oppervlaktewatersysteem. In deze leefgebieden speelt de afwisseling van graslanden, kleine open wateren en landschapselementen (bijv. bosjes, hagen, houtwallen, ruigten) een grote rol. De voortplantingswateren liggen op dusdanige onderlinge afstand dat de betreffende amfibieën binnen één voortplantingseizoen meerdere poelen kunnen bereiken. De voortplantingswateren moeten bij voorkeur geen vissoorten bevatten.

Dit model is met name bedoeld voor zowel Kamsalamander, Boomkikker (met name in Twente), als voor Knoflookpad (in IJsseldal en Vechtdal). Bij de verschillende ecologische verbindingzones waar dit model wordt ingezet zal bij de uitwerking worden aangegeven om welke soort(en) het precies gaat. Bij de precieze uitwerking in inrichtingsplannen moet dan met de meer specifieke inrichtingseisen van de soorten rekening gehouden worden.

Bijvoorbeeld: Voor de knoflookpad is het van groot belang dat grenzend aan het voortplantingswater ook vergraafbare zandbultjes/-overtjes aanwezig zijn. Voor de andere soorten is dit geen eis. Voor de Boomkikker zijn op het zuiden geëxponeerde houtwallen, struiken en of bosranden noodzakelijk, terwijl de Kamsalamander hoge eisen stelt aan de waterplantenbegroeiing van de poel. Vooral ook de vorm, ligging en afwerking van de poel zijn van groot belang voor alle soorten.

Enkele specifieke soorten:

- Amfibieën: Kamsalamander, Boomkikker, Knoflookpad, Poelkikker

- Zoogdieren: Dwergmuis, Waterspitsmuis, diverse vleermuizen, kleine zoogdieren
- Vogels: Bosrietzanger, Rietgors, bos- en struweelvogels
- Insecten: vele libellen, kokerjuffers en dagvlinders
- Vaatplanten: veel drijvende en ondergedoken waterplanten en helofyten

#### *Inrichtingseisen*

Corridor (niet samen met een beekloop):

De corridor verbindt verschillende leefgebieden en bestaat uit een mozaïek van houtwallen, hagen en ruigten grasland en kleine wateren zoals poelen. De corridor zelf moet ingericht worden als leefgebied en is minimaal 70 m breed en bestaat per km uit minimaal 4 poelen (minimaal 2 groot >175 m<sup>2</sup> en 2 klein ± 75 m<sup>2</sup>) aangevuld met ruigten, struweel, houtwallen, bosjes, hagen, singels en vochtig/schraal grasland. De poelen moeten niet te dicht bij hoge boomprijken liggen i.v.m. bladval.

De corridor mag maximaal over een afstand van 50m onderbroken zijn door ongeschikt milieu.

De inrichting en het beheer kan geregeld worden vanuit de SAN (landschapspakketten) en beheerspakketten schraal grasland en randenbeheer.

Stapstenen (in combinatie met een beekloop):

De combinatie van een watergang (bijv. beekloop) met plasdrasoevers van ± 10m en stapstenen vormt in dit geval de ruggengraat van de verbinding. Om de maximaal 500m wordt een gebied van 1 - 2ha ingericht als basisbiotoop (leefgebied). Voorkeur is hier om minimaal 2 voortplantingspoelen (minimale grootte van >175 m<sup>2</sup>/stuk) aan te leggen omgeven door vochtig grasland, aan de randen overgaand in ruigtes, struwelen en bosjes. De poelen worden geïsoleerd van het oppervlaktewater gesitueerd en mogen ook niet worden overstroomd door beek of rivier. Zodoende blijven ze visvrij en vrij van eventuele meststoffen. De plasdrasoevers van de waterlopen fungeren als migratiestroken om van het ene leefgebied naar het andere te komen.

Realisatie kan plaatsvinden door de aanwijzing van nieuwe natuur.

## **1.4 Model Das**

#### *Natuurdoeltypen en doelsoorten*

Het betreft de volgende Natuurdoeltypen:

- 3.52 Zoom, mantel en droog struweel van de hogere gronden;
- 3.57 Elzen-essenhakhout en –middenbos.

De das vraagt een grotendeels droge verbindingzone die bestaat uit een minimaal 100m brede zone met afwisselend bossen, struwelen, houtwallen, vochtige graslanden en eventueel poelen, sloten en greppels. Bij hun migratie maken dassen veelal gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals houtwallen en singels. De burchten liggen vaak in boskernen. Bij het foerageren zijn de vochtige graslanden van groot belang vanwege het grote aandeel regenwormen dat gegeten wordt. Barrières tussen burcht en foerageergebied moeten zo min mogelijk aanwezig zijn. Dassens zijn zeer gevoelig voor verstoring door loslopende honden. Boerderijplaatsen zullen mede om die reden vaak gemeden worden.

Het biotoop komt deels overeen met dat van model kamsalamander met als verschil dat de zone breder is en de aanwezigheid van kleinere open wateren niet noodzakelijk is.

Enkele specifieke soorten:

- Zoogdieren: Das, Boomarter, kleinere marterachtigen, Dwergmuis, Veldspitsmuis, diverse vleermuizen.
- Vogels: Bos- en struweelvogels
- Insekten: vele soorten vlinders ( o.a. Bruine eikenpage, Kleine ijsvogelvlinder), mieren, krekels etc,

#### *Inrichtingseisen :*

Corridor

De breedte van de corridor moet minimaal 100 m bedragen. De maximale onderbreking in de corridor mag 100m zijn. Van deze 100m-zone moet minimaal 15% uit opgaande begroeiing bestaan (houtwallen, hagen, bosjes, struweel, ruigte, etc.). Voor de goede werking van deze corridors moet speciale aandacht gegeven worden aan de eventuele barrièrewerking van wegen, spoorlijnen en

vaarten/kanalen. Voor de Das zijn vooral provinciale en rijkswegen belangrijke barrières. Bij het kruisen van dit soort wegen vallen jaarlijks veel slachtoffers onder de Dassen. Op de plekken waar corridors voor de Das dergelijke wegen kruisen moeten daarom geschikte faunapassages worden aangelegd. De corridors zouden bij voorkeur niet vlak langs boerderijplaatsen moeten lopen i.v.m. loslopende honden.

Voor de boomarter geldt dat de inrichting volgens Model Das niet optimaal is. De boomarter vraagt een hogere bedekking dan 15% met opgaande begroeiing, namelijk circa 50 % voor voldoende dekking.

#### Stapstenen

Als stapsteen kunnen beboste terreindelen in de zone of direct aangrenzend dienen. Stapstenen dienen om de 7,5 km. aanwezig te zijn.

Realisatie van de zone kan geschieden met het aangeven van een zoekzone voor landschapspakketten uit de SAN, aangevuld met randenbeheer.

### **1.5 Model Heidezone**

#### *Natuurdoeltypen en doelsoorten*

Model heidezone is te verdelen in een natte en een droge variant. De benodigde ruimte is bij beide varianten gelijk.

#### Droog:

- 3.45 Droge heide
- 3.33 Droog struisgrasland
- 3.38 Droog schraalgrasland

Struikheivegetaties met evt. andere dwergstruiken (Rode en/of Blauwe bosbes, Dopheide) afgewisseld met open zandplekken en eventueel droge, grazige vegetaties bestaande uit droge struisgrasgraslanden (vooral op verlaten zandige akkers en zandverstuivingen) of bloemrijke heischraalgraslanden op keileem. Het geheel eventueel gecombineerd met bosschages (hier en daar en aan de randen).

#### *Enkele specifieke soorten:*

Vlinders: Bruine vuurvlieder, Bruin dikkopje, Geelsprietdikkopje, Kommavlieder, Heivlieder

Planten: Zandblauwtje, Blauwe knoop, Herfstleeuwentand, Biggekruid

Overig: Zandloopkever

#### *Inrichting:*

Corridor : de droge heidezone is minimaal 25 m. breed.

Stapstenen : bevinden zich maximaal om de 500 m. en zijn 1 - 2 ha. groot.

#### Vochtig:

- 3.42 Natte hei
- 3.23 Het geheel gecombineerd met enige bosschages en zure vennen of
- 3.22 zwakgebufferde vennen

Dopheibegroeiingen met pioniervegetaties (oa. Zonnedauwsoorten) en vochtig heischraal grasland met oa. Pijpenstrootje en Klokjesgentiaan op zand- of leemgrond of evt. in (verdroogd) hoogveen.

#### *Enkele specifieke soorten:*

Reptielen: Adder, Ringslang, Levendbarende hagedis

Amfibieën: Heikikker,

Vlinders: Gentiaanblauwtje, Heideblauwtje, Aardbeivlieder

Planten: Klokjesgentiaan, Zonnedauwsoorten

Overig: Libellen, Sprinkhanen

### *Inrichtingseisen*

Corridor : de vochtige heidezone is minimaal 25 m. breed.

Stapstenen : bevinden zich maximaal om de 500 m. en zijn minimaal 1 - 2 ha. groot.

## **1.6 Model Moeraszone**

### *Natuurdoeltypen en doelsoorten:*

Het betreft de volgende Natuurdoeltypen:

- 3.24 Moeras
- 3.25 Natte strooiselruigte
- 3.55 Wilgenstruweel

Het gaat hier om de zone met (riet)moeras en moerasstruweel (meest Wilg) grenzend aan grotere wateren/vaarten. Rietvegetaties zijn veelal aanwezig. Dit model is alleen in het lage deel (westen) van de provincie van toepassing.

Enkele specifieke soorten:

- Zoogdieren: Otter, Waterspitsmuis, diverse vleermuizen,
- Vogels: vele water-, oever- en rietvogels zoals Rietzanger, Sprinkhaanzanger, Kleine karekiet, Roerdomp
- Reptielen: Ringslang
- Amfibieën: Poelkikker
- Vissen: Kleine modderkruiper, Vetje, Bittervoorn, Grote modderkruiper
- Insecten: Vele soorten vlinders, libellen, zweefvliegen, etc.

### *Inrichtingseisen*

#### Corridor

Voor kleinere zoogdieren, Otter, amfibieën, reptielen, insecten en diverse plantensoorten van dit model is een doorlopende zone van belang. Veel vogelsoorten zullen de doorgaande strook benutten om dekking te kunnen vinden in een verder vaak open landschap.

De corridor mag variëren in breedte tussen 10 en 50m, gemiddeld ongeveer 30m breed. Dit vraagt per kilometer watergang dan 3ha oppervlak. De corridor bestaat uit een waterloop met een oeverzone van moeras, ruigte, riet, grasland en struweel.

#### Stapstenen

Waar een doorgaande corridor niet mogelijk is of als binnen het profiel van de watergang niet voldoende ruimte is, dan zijn stapstenen noodzakelijk. Deze moeten een afmeting hebben van 2 - 4 ha en de onderlinge afstand mag maximaal 1 km bedragen. Ze bestaan uit riet, open water, vochtig/nat grasland, en verspreid struweel of bos. Ook hiermee is ongeveer 3ha /km watergang gemoeid.

Realisatie kan plaatsvinden door de aanwijzing van nieuwe natuur.